

MATHEUS CORNELISZ EN ZIJN NAKOMELINGEN

TWAALF GENERATIES

Muisstil ben ik deze ochtend opgestaan
Deze vroege ochtend

Nevels over het lage land
De wetering
De sloten die het land ingaan
In de voortuin van de boerderij richt een haas zich op
De zon is nog maar net verschenen
Ik ben alleen op de wereld

Het heet hier Bovenkerk
Bijna vijf eeuwen geleden woonde hier in één van de hofsteden Burchgen Gerbrantsdochter
Nakomelingen van haar traden in het huwelijk met leden van mijn voorgeslacht
Zij liepen toen waar ik nu mijn voeten zet

Ook toen lagen de nevels over het land
Ook toen de wetering met schuin daarop de sloten landinwaarts en even verderop de Bergvliet

Ik ben in de streek van mijn verre voorouders
Eigenerfde boeren

Zij hebben met hun arbeid en hun leven dit land gemaakt tot wat het nu is
De Krimpenerwaard

STAMREEKS JURRIE JOHANNES TEEUWEN

I

Mattheus Cornelisz geboren ± 1525 en overleden vóór 05.01.1596 wonend te Benedenheul
gehuwd ± 1550 met Neeltge overleden vóór 05.01.1596

II

Cornelis Teeuwen ± 1565 - ± 1606 wonend te Benedenheul
gehuwd ± 1590 met Marrigje Aalbertsdr dochter van Aalbert Geerlofs

III

Arij Cornelisz Teeuwen Stolwijk ± 1595 - 1668 wonend te Benedenheul
gehuwd 1628 met Lijsbeth Dirksdr dochter van Dirk Huigen

IV

Cornelis Ariensz Teeuw ± 1635 - 1710 wonend te Achterbroek/Berkenwoude
gehuwd 29.04.1660 te Stolwijk met Neeltje Ariens dochter van Arie Foppen

V

Arij Cornelisz Teeuw Achterbroek (Berkenwoude) overleden tijdelijk verblijvend te Rotterdam ± 10.03.1728
gehuwd 19.12.1694 te Kralingen met Hillegond Abrahams Houttuijn Kralingen ± 20.04.1670 - Reeuwijk 19.12.1750

VI

Cornelis Ariensz Teeuw gedoopt Berkenwoude 13.01.1697 - Reeuwijk ± 22.02.1757
gehuwd 13.01.1719 te Reeuwijk met Marrigje Cornelisdr Verkade Bloemendaal ± 07.08.1695 - Reeuwijk ± 02.06.1766

VII

Abraham Cornelisz Teeuw gedoopt Waddinxveen 22.09.1720
gehuwd 17.03.1743 te Boskoop met Maria Arijs Droog geboren te Boskoop en aldaar overleden 04.04.1764

VIII

Cornelis Abrahamse Teeuwe gedoopt Boskoop 25.11.1750 - vóór 30.11.1814
gehuwd 12.06.1774 te Boskoop met Trijntje Klaasdr Boer gedoopt Waarder 11.11.1753 - vóór 30.11.1814

IX

Klaas Teeuwen Boskoop mei 1784 - Broek 22.08.1826
gehuwd met Marrigje de Jong geboren ± 1790 - Gouda 19.06.1857

X

Jan Teeuwen Broek 16.04.1810 - Gouda 01.01.1861
gehuwd met Jaapje Rooseboom Zegveld 16.02.1808 - Gouda 26.03.1862

XI

Klaas Teeuwen Gouda 28.01.1836 - Gouda 14.06.1887
gehuwd 14.11.1866 te Gouda met Francina la Force Gouda 02.11.1844 - Gouda 22.07.1918

XII

Jurrie Johannes Teeuwen Gouda 30.08.1874 - Gouda 23.03.1946
gehuwd 14.09.1898 te Gouda met Hendrina Gerarda van Deth Gouda 25.01.1869 - Gouda 16.02.1957

VOORAF

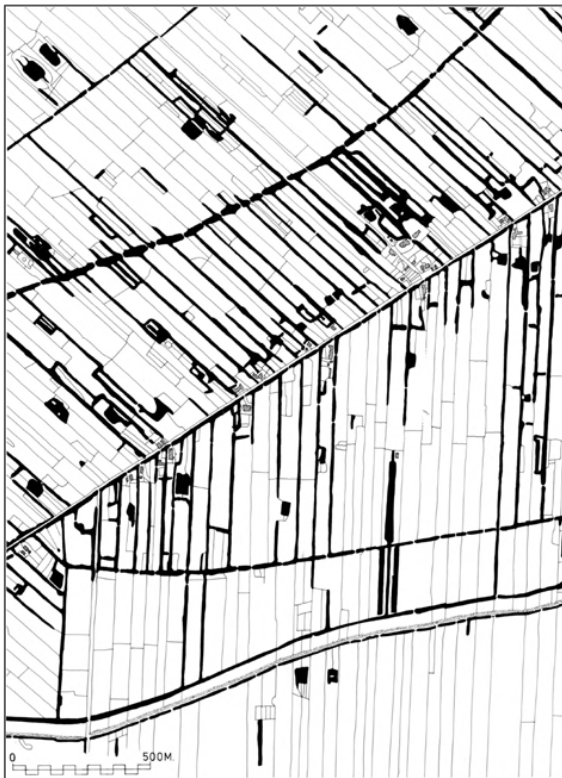
De ontginning van de Krimpenerwaard

*Bron
De Krimpenerwaard, een historisch-geografische inleiding
door Catharina L. van Groningen, 1996*

De ontginningen in de veengebieden van de Krimpenerwaard werden vanaf een reeds bestaande of vanaf een nieuw gegraven waterloop ter hand genomen.

Vanaf deze *ontginningsbasis* werden de hoeven uitgezet. De sloten werden zoveel mogelijk evenwijdig en haaks dan wel schuin op de ontginningsbasis gegraven om een zo effectief mogelijke afwatering van het bol liggende veen te verkrijgen.

De hoeven lagen in een lint aan de dijk en daarachter lag in lange smalle stroken het land.

Kadastraal minuutplan van het dorp Berkenwoude en omgeving uit 1829. Duidelijk te herkennen zijn de brede, uitgebaggerde sloten en enkele veenputten. Linksboven een eendenkooi. Schaal 1:9000. Tekening J.J. Jehee, 1993 uit Catharina van Groningen.

In de vroegste ontginningsfase 1000 - 1300 begon met de ontginning ook de bewoning langs de Lek, IJssel en Vlist.

Vermoedelijk zijn in dezelfde fase dijken aangelegd.

Het gebied kende eb en vloed. Nog altijd is de Hollandse IJssel een getijderivier.

De dijken werden in verband met de beheersing van het binnenwater zowel tegen het buitenwater opgeworpen dat de randen van de waard kon overstromen alsook om het in de rivier leeglopen tegen te gaan van sloten uit de hoger liggende veengebieden van het achterland.

Afgewaterd werd op de Lek, de Vlist en de Hollandse IJssel. Zo kende de Vlist een aantal windmolens die dienden om de waterstand te reguleren.

In de tweede ontginningsfase van 1200-1500 ontstonden vervolgens andere nieuwe ontginningslinten in het binnengebied.

Bijvoorbeeld aan de Benedenkerkseweg bij Stolwijk, grotendeels een schoolvoorbeeld van een *zesvoorling cope* vanuit een zo recht mogelijk gegraven ontginningsbasis. De uitgezette hoeven hadden een grootte van 16,5 tot 18 *morgen*.

Ook werd vanaf de Schoonouweneseweg de ontginning van Schoonouwen aangepakt.

In de derde fase na 1500 werd het gebied opgevuld.

De ontgonnen gebieden groeiden aan elkaar bijvoorbeeld tussen Berkenwoude en Stolwijk.

In deze fase ontstonden de polders *Het Beijersche* en *Achterbroek*. Het is in deze derde periode dat Matheus Cornelisz geboren werd!

Landschap Benedenheul en Achterbroek foto Henk Teeuwen

Oude landmaten

J. de Jager en H.M. Kuypers vermelden in hun *Bewoningsgeschiedenis van dorpen in de Krimpenerwaard* oude land- of oppervlaktematen. Zo wordt bijvoorbeeld bij de nalatenschap van Emmigje Cornelisdr gesproken van *7m2h*.

*Het gaat hier om zeven morgen en twee hont.
Met een morgen wordt een gebied aangeduid dat in een ochtend kon worden
geploegd. De precieze grootte was streekgebonden. Zo bestaat een Rijnlandse
morgen uit 6 hont en een hont bestaat weer uit honderd roede terwijl een roede
bestaat uit twaalf voet.*

*Bron
Gerard Reesink De boerderij Reesink in Hengelo Gld
Wikipedia*

Cope

Een cope is een *contract waarin het recht vastgelegd wordt om een gebied te ontginnen*.

In deze overeenkomst werden de wederzijdse rechten en plichten tussen de ontginners en de grondeigenaren vastgelegd.

De cope beschreef zaken als de grootte van de ontginning of de hoogte van de belasting die moest worden opgebracht. In de plaatsnaam Boskoop is het begrip bewaard gebleven.

In de Krimpenerwaard werd de grond niet uitgegeven aan individuele ontginners maar aan georganiseerde groepen. Dat konden bloedverwanten zijn. Het kon ook zijn dat degene die de grond uitgaf een groep samenstelde.

In een toelichting bij de expositie in Schoonhoven over de *Duitse Orde* gehouden in het jaar 2020 staat te lezen dat de voormalige Duitse kruisridders in de middeleeuwen diverse panden en landerijen in bezit kregen in de Krimpenerwaard, Lopikerwaard en Alblasserwaard als dank voor de verzorging van gewonde pelgrims tijdens de Kruistochten.

Het woord *cope* slaat ook op *een stuk land waarop de overeenkomst betrekking had*.

In de Krimpenerwaard was de standaardgrootte zes *voorling* diep bij dertig *roeden* breed oftewel 1259 bij zegge 95 tot 115 meter. Dat leverde een hoeve op van zestien morgen, zo veel land als voldoende was voor een toenmalig boerenbedrijf. Ook de dubbele oppervlakte kwam voor.

Bron

Catharina van Groningen De Krimpenerwaard pagina 22

Een voorling is de afstand die een paard bij het ploegen aflegt alvorens gekeerd te worden zegge 210 meter.

Bron

www.betekenis-definitie.nl/voorling

Bewoningsgeschiedenis

Het bewoningspatroon van de Krimpenerwaard is na de laatste ontginningsfase in de zestiende eeuw vrijwel onveranderd gebleven!

Weteringen.

Bewoningslinten.

Langgerekte smalle percelen die haaks of schuin staan op de bewoningslinten.

De boerderijen aan de wetering met het land achter zich.

De boerderijen hebben een enkele uitzondering daargelaten plaats moeten maken voor de monumentale hofsteden uit de negentiende eeuw met hun rijke versieringen.

Maar ze getuigen evengoed van een oude *bewoningsgeschiedenis* die veelal teruggaat tot de zestiende en zeventiende eeuw.

Bron

Catharina van Groningen De Krimpenerwaard pagina 30

Boerderijen in Achterbroek, Benedenheul (eerste helft 19^e eeuw) en Bovenkerk (1648) foto Henk Teeuwen

GENERATIE I

MATHEUS CORNELISZ ± 1525 - VÓÓR 05.01.1596 EN NEELTGE OVERLEDEN VÓÓR 05.01.1596

De eerste sporen van de Goudse familie Teeuwen zijn te vinden in de tweede helft van de zestiende eeuw.

Ik vond deze in twee publicaties van H.M. Kuypers.

De eerste is een artikel in *Ons Voorgeslacht* een uitgave van de Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie met de titel *De erfgenamen van Thijs Cornelisz in Stolwijk*.

De tweede bestaat uit bewerkingen door J. de Jager en H.M. Kuypers van rechterlijke archieven met betrekking tot de dorpen in de Krimpenerwaard en wel die van vóór 1700 getiteld *De bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard*.

Uit de eerste publicatie is op te maken dat Hans Meijer en Amy Teeuwen ten onrechte de genealogie van de familie Teeuwen terugvoeren op een zekere Thijs Cornelisz Ridder uit Bovenkerk.

Hoe aantrekkelijk de gedachte ook moge zijn dat je wortels liggen in een oud riddergeslacht, liever is mij de waarheid die aldus deze publicatie luidt dat ene ridder Thijs uit Bovenkerk noch broers of zusters had noch nakomelingen!

Maar dit wil niet zeggen dat hij niet nog eens terugkomt in deze familiegeschiedenis.

De tweede publicatie geeft over de bewoners van de Krimpenerwaard vóór het jaar 1700 een rijke informatie die het niet alleen mogelijk maakt na te gaan wie de eerste generaties hebben gevormd maar ook om te bepalen wie waar gewoond heeft en wat hun bezittingen zijn geweest. Zelfs over hun *Sitz im Leben* kon ik in deze bewoningsgeschiedenis hier en daar meer te weten komen.

De site *Krimpenerwaardse Geslachten* van J. de Jager is op deze laatste bron gebaseerd. Dit genealogisch onderzoek gaat tot het jaar 1700.

Ik heb gebruik gemaakt van het genealogisch onderzoek van Jan Lafeber van wie ik in de verte familie ben. Ik ben hem zeer erkentelijk voor zijn adviezen en hulp bij de speurtocht naar mijn verborgen verleden.

Patroniem en toenaam

De naam Teeuwen is oorspronkelijk een patroniem.

Een patroniem is een naam die aangeeft hoe de vader van de naamdrager heet. De naam Teeuwen is een verbastering van de patroniem Matheuszoon.

Die van Matheus.

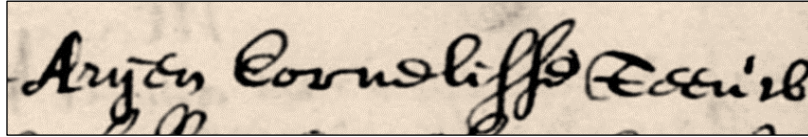
De naam Teeuw of Teeuwen komt al vroeg als bijnaam of toenaam voor.

Een toenaam is een aanduiding die aan iemands patroniem wordt toegevoegd om hem te onderscheiden van iemand met dezelfde patroniem zoals in beide onderstaande voorbeelden. In de familie was de toenaam erfelijk.

Arie Cornelisz Teeuwen
Cornelis Thijsz Ridder

Catharina van Groningen schrijft dat in de Krimpenerwaard de grond niet werd uitgegeven aan individuele ontginners maar aan georganiseerde groepen. Het kon zijn dat degene die de grond uitgaf een groep samenstelde maar dat konden ook bloedverwanten zijn. Misschien is het zo gekomen dat de patroniem Teeuw of Teeuwen op zeker moment een toenaam werd.

Die van Matheus.

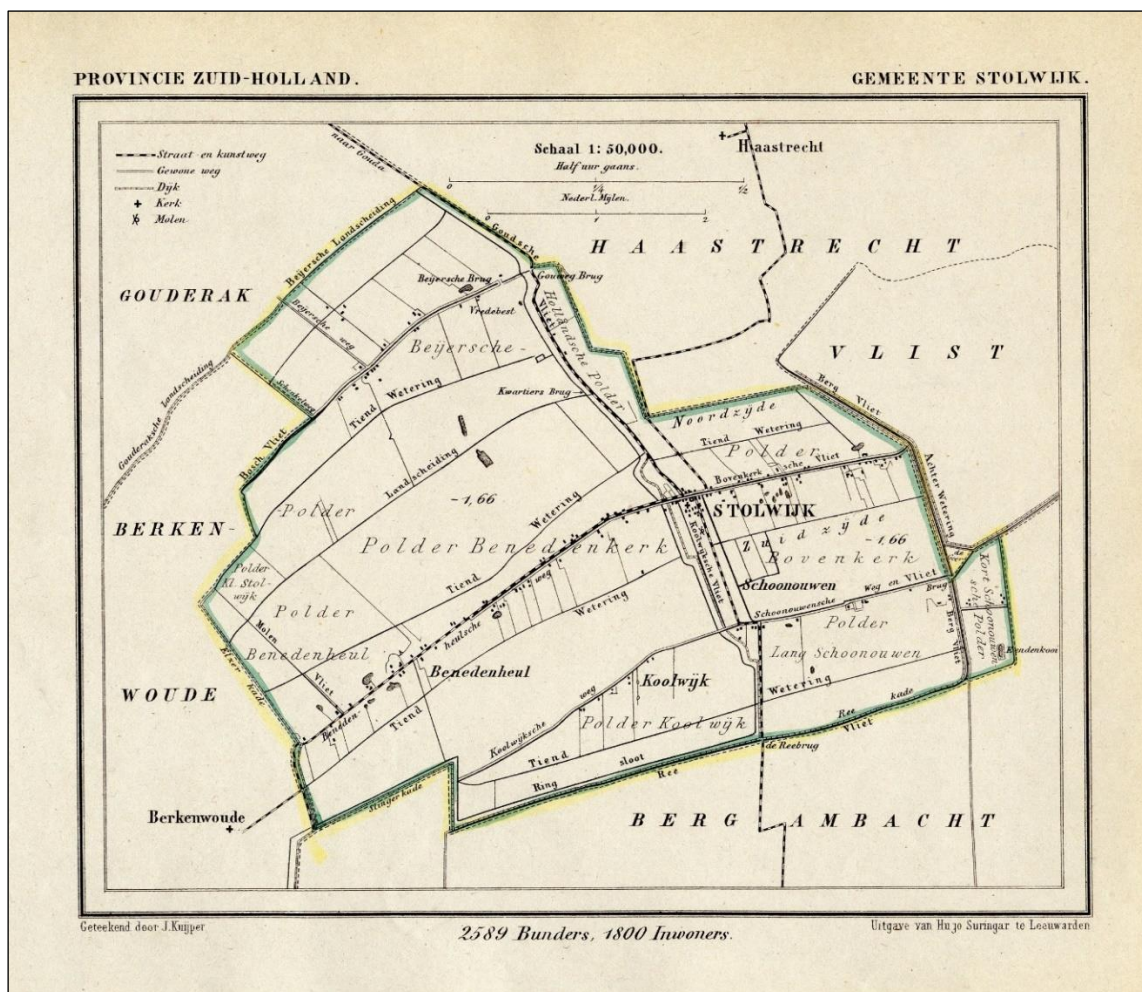

Op 24 september 1694 houdt Arij Cornelisz Teeuw zijn zoon Cornelis ten doop in Berkenwoude

Het is mij niet duidelijk wanneer de naam Teeuw of Teeuwen als toenaam in zwang kwam. *Krimpenerwaardse Geslachten door J. de Jager* vermeldt de toenaam daar waar in het jaar 1628 het huwelijk wordt vermeld van Arie Cornelisz Teeuwen met Liesbeth Dirks.

Waar de *Bewoningsgeschiedenis* de naam Teeuwen vermeldt is meest sprake van het patroniem. Ik probeer zo veel mogelijk bij de gebruikte bronnen aan te sluiten.

Een onveranderd bewoningspatroon

Kaart getekend door J. Kuijper 1868

Catharina van Groningen schrijft dat het *bewoningspatroon* van de Krimpenerwaard vanaf de laatste ontginningen ongeveer gelijk gebleven is.

Het is fascinerend om dat zo veel jaar nadien met eigen ogen te ontdekken.
De weteringen, de sloten, de oude boerderijen, de weids uitgestrekte landerijen.
En dan te bedenken dat de nakomelingen van Matheus Cornelisz in ditzelfde
landschap op zo veel plaatsen hebben gewoond en gewerkt.

Op de kaart van J. Kuijper uit 1868 staat de Benedenheulsche weg centraal. Deze volgt de wetering die later overgaat in de Bovenkerksche Vliet. De Bergvliet die richting Bergambacht gaat sluit het gebied in het oosten af.

Het getekende gebied wordt omgeven door Berkenwoude, Gouderak, Haastrecht, de Vlist en Bergambacht. De Krimpenerwaard in zijn geheel is het gebied dat begrensd wordt door Lek, Hollandse IJssel en het riviertje De Vlist.

Op de kaart zijn de verschillende *polders* aangeduid die je ook in de *Bewoningsgeschiedenis* terugvindt : Benedenheul, Klein Stolwijk, Benedenkerk, Beijersche, Bovenkerk, Lang Schoonouwen en Koolwijk.

Eigenerfde boeren

De ervaring leert dat in de 16^e en 17^e eeuw in dit milieu van eigenerfde boeren dubbele verwantschappen tussen twee families eerder regel dan uitzondering zijn. De families kenden elkaar niet alleen maar waren onderling gelieerd.

Citaat uit : De erfgenamen van Thijs Cornelisz in Stolwijk, Ons Voorgeslacht juni 2001 door H.M. Kuipers

Een milieu van eigenerfde boeren.

Deze aanduiding door H.M. Kuypers in *De erfgenamen van Thijs Cornelisz in Stolwijk* is ook van toepassing op Matheus Cornelisz en zijn nakomelingen zoals straks zal blijken uit de verschillende citaten uit overgeleverde Rechterlijke Archieven.

Zij bezaten op allerlei plaatsen in de Krimpenerwaard hofsteden en land. Er werd gekocht en aangekocht en er werden huwelijken gesloten. Een hoeve van zestien morgen was voldoende voor een toenmalig boerenbedrijf, schrijft Catharina van Groningen. Soms bezaten nakomelingen van Matheus Cornelisz méér dan dat.

Ook wordt uit de *Bewoningsgeschiedenis* duidelijk dat zij banden onderhielden met diverse andere families. Eveneens eigenerfde boeren.

Zij worden hier en daar genoemd in verband met de vroedschap van Stolwijk.

Soms lieten zij hun geschillen door de rechtbank beslechten.

Soms is sprake van een aardig detail.
Zo koopt Cornelis Theusz in 1606 een hennepwerf in Olickvelt. Later is sprake van een hennepwerf in de nalatenschap van zijn dochter Emmigje. In de Krimpenerwaard werd veel hennep verbouwd om de lijnbanen in Gouda gaande te houden.

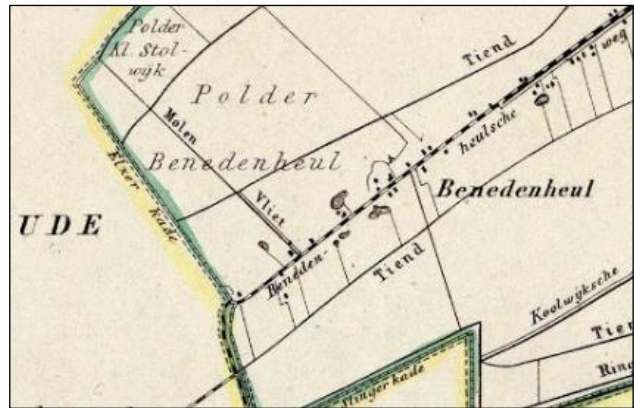
Rubriek Benedenheul Noordzijde NBH 07

Eerste vermeldingen

In de *rechterlijke archieven* met betrekking tot de dorpen in de Krimpenerwaard en wel die van vóór 1700 die beschreven worden in *De bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard* door

J. de Jager en H.M. Kuypers is een gedeelte gewijd aan het gebied dat op bijgaand fragment van de kaart van J. Kuijper is te zien.

Dit gebied wordt in de *Bewoningsgeschiedenis* aangeduid als *Benedenheul Noordzijde* begrensd door de Kleine Kade in het westen, de Landscheiding in het noorden, Benedenkerk in het oosten en de wetering met het bewoningslint van Benedenheul in het zuiden en wel tot aan de bocht die deze maakt om aan te sluiten bij de wetering die naar Berkenwoude leidt.

In de rubriek die aan dit gebied gewijd wordt een transactie vermeld.

Een zekere Matheus Cornelisz *koopt* drie morgen land. Maar het is niet het enige dat er vermeld wordt. Tevens is te lezen met wie hij is getrouwd, wie zijn kinderen zijn en met wie die kinderen zijn getrouwd!

De echtgenote van Matheus Cornelisz wordt Neeltje genoemd. Naar verondersteld wordt is hij ergens rond 1550 met haar in het huwelijk getreden. Ook bij hun kinderen worden veronderstelde huwelijksdatums genoemd.

Matheus Cornelisz 1585 7m + huis - 1601
Matheus Cornelisz gehuwd met Neeltje gehuwd 1550?
Cornelis Teeuwen gehuwd met Marrigje Aalberts gehuwd 1590?
Marrigje Teeuwen gehuwd met Cornelis Claasz gehuwd 1575?
Marrigje Teeuwen tweede keer gehuwd met Claas Simons gehuwd 1580?
Grietje Teeuwen gehuwd met Gijs Jan Gijsz gehuwd 1585?
Dirkje Teeuwen gehuwd met Cornelis Gielisz gehuwd 1590?
NN (Annigje?) Teeuwen gehuwd met Jan Dirks gehuwd 1590?
NN Teeuwen gehuwd met Jan Pieters gehuwd 1590?
Swaantje Teeuwen gehuwd met Pauwel Cornelisz Clip gehuwd 1600?
Commertje Teeuwen gehuwd met Dirk Lauwen gehuwd 1600?

Rubriek Benedenheul Noordzijde NBH 17 citaat

Matheus en Neeltje of Neeltge hadden één zoon en zeven dochters. Een zoon die waarschijnlijk op de ouderlijke hofstede bleef wonen en dochters die elders in de Krimpenerwaard een huwelijkspartij moesten vinden.

Ik ben Matheus nog één keer tegengekomen in deze rubriek. Onder vermelding van de jaren 1553, 1556 en 1562 wordt een bezit genoemd van 11 morgen, 75 roeden en een huis.

Matheus Cornelisz 11m75r + huis 1553 1556 1562

Rubriek Benedenheul Noordzijde NBH 12 citaat

Van Matheus Cornelisz en zijn vrouw Neeltge is een document bewaard dat zowel door Amy Teeuwen als Hans Meijer in hun stamboom wordt geciteerd.

Het betreft de smaldeling oftewel de verdeling in kleinere stukken van de *nalatenschap* van Matheus en Neeltge tussen hun nakomelingen. Het document is gedateerd 5 januari 1596 te Stolwijk. Uit deze datering volgt de conclusie dat beiden vóór die datum zijn overleden.

*Smaldeling tussen de erfgenamen van zalr. Matheus Cornelisz en zijn huisvrouw zalr.,
Bij namen Cornelis Theusz, Swaentgen en Commertgen Matheusdr, Claes Sijmons, Ghijs Jansz,
Cornelis Michielsz, Jan Dircxs en Jan Pietersz in acht gelijke handen.
Present Arien Cornelis, Engel Cornelisz, vrunden, wonende in de Achterbroek, en Jan
Dircxs Treest, naaste buurman en procureur.*

Stolwijk RA, inv.nr.827, fol. 158 citaat

Van de zeven dochters worden in deze beschrijving slechts twee met name genoemd.
De andere vijf gaan schuil achter de namen van hun echtgenoot die terug te vinden zijn in het eerder vermelde citaat uit de *Bewoningsgeschiedenis*.

Amy Teeuwen en Hans Meijer citeren in hun stamboom nog een ander document waarin de overleden Matheus Cornelisz genoemd wordt. Het gaat om een *grondloting* betreffende land dat hij nagelaten heeft. Het stuk is gedateerd 29 januari 1601 te Stolwijk.

*Grondloting tussen Cornelis Matheusz voor hemzelf en als voogd van Anna Matheusdr zijn
zuster, Ghijs Jan Ghijsbrechtsz, Pouwels Cornelisz Clip en Dirck Louwerisz elk voor hun drieën nomine uxoris,
betreffende het land van zalr. Theu Cornelisz, hun vader.*

Stolwijk RA, inv.nr. 828, fol. 20 citaat

Tenslotte noemt Amy Teeuwen een document uit diezelfde Rechtelijke Archieven van 1 december 1606 waarin de hofstede van Matheus Cornelisz wordt vermeld. Waar de hofstede gelegen was wordt helaas niet gezegd.

Opnieuw betreft het een grondloting en wel tussen de beide zusters Swaentgen en Commertgen Matheusdr. Hun echtgenoten worden als man en voogd ten tonele gevoerd.

*Grondloting tussen Pouwels Cornelisz Clip als man en voogd van Swaentgen Matheusdr ter eenre en
Dirck Louwen als man en voogd van Commertgen Matheusdr ter andere zijde, betreffende het land, dat zij
samen hebben in de hofstede van zalr. Teeuw Cornelisz, vader van hun huisvrouwen.*

Stolwijk RA, inv.nr. 828, fol. 120 citaat

Van de nakomelingen van Matheus en Neeltje namelijk hun zoon Cornelis en hun dochter Swaentgen is bekend dat zij in Benedenheul land in bezit hadden.

Het is al met al aannemelijk dat Matheus Cornelisz en zijn echtgenote Neeltje in de polder Benedenheul gewoond moeten hebben op een hofstede die ooit gelegen was in de lintbebouwing aan de wetering tussen Berkenwoude en Stolwijk.

Zowel Matheus Cornelisz als zijn echtgenote Neeltje zijn vóór 1596 overleden. Hun kinderen verdelen in die dagen immers de erfenis. Ze zijn vrijwel allemaal getrouwd. Terugrekenend zullen Matheus en Neeltje zegge zestig of zeventig jaar eerder geboren zijn ergens tussen 1525 en 1535.

De vader van Matheus heette Cornelis en zal rond het jaar 1500 zijn geboren.

Over het dagelijks leven

Bron
Uit de geschiedenis van Berkenwoude door A.M.M. van der Wouden pagina 74f en 79

Van der Wouden schrijft over Berkenwoude in die tijd.

De wegen waren onverhard en slechts redelijk begaanbaar in de droge zomermaanden en bij vorst in de winter. Het weinige vrachtvervoer zal in de regel per schouw hebben plaatsgevonden. Dat betrof ook het vervoer naar de stad Gouda op marktdagen. Met de schouw zullen ook vaten bier uit Gouda zijn gehaald.

Berkenwoude werd vroeger het ambacht van Berkenwoude en Achterbroek genoemd. De herberg van de schout was tegelijk rechthuis.

De vierschaar was echter omdat Berkenwoude slechts een lage heerlijkheid was, niet bevoegd recht te spreken waar het om halsmisdaden en grote beroepszaken ging.

Een seer uytnemende hooghe vloet

*Allerheiligenvloed anonymous Antwerpen 1570 Rijksmuseum
koperen penning voorzijde gekroond wapenschild keerzijde stad overstroomd door water
opgezweept door blazende winden*

Het was 1 november 1570.

Zware stormen dreven het water op tot ongekende hoogten. De dijken aan de Hollandse kusten begaven het overal. Enorme overstromingen waren het gevolg die grote verwoestingen hebben aangericht. Duizenden doden. Tienduizenden mensen werden dakloos, veestapels werden verzwolgen en wintervoorraden.

*Bron
Watersnood.nl*

Tachtigjarige Oorlog 1568 - 1648

*Bron
diegoude.nl/wp-content/uploads/2020/05/Bange-dagen-uit-Goudas-verleden
Uit de geschiedenis van Berkenwoude door A.M.M. van der Wouden pagina 135f en 210*

In 1572 staat de Krimpenerwaard opnieuw onder water.

Het waren jaren waarin inundatie een beproefd krijgsmiddel was voor de aanhangers van de Prins van Oranje maar ook voor wie trouw bleef aan het Spaanse gezag.

Zo steekt Schoonhoven in 1572 de dijken door om te voorkomen dat de Watergeuzen de stad zullen bereiken. De waard staat onder water.

Maar de Geuzen kwamen onder aanvoering van de beruchte Graaf van Lumey via de Lek. Schoonhoven werd ingenomen. De geestelijkheid waaronder de bejaarde Arnoldus Johannis vond een wrede dood.

Een jaar later in 1573 zochten de pastoors in en om de Krimpenerwaard een goed heenkomen in de bisschopsstad Utrecht.

Cornelis Tysz.

Over deze periode is een bijzondere anekdote bewaard gebleven.

Het archief van Berkenwoude bewaart een verklaring van de tweeënzestigjarige Pieter Pauwels en vier anderen uit 1583.

Hij verklaarde dat hij in 1572, toen de Heer van Lumey voor Schoonhoven lag, met Pieter Pauwels en Cornelis Tysz een gat gedicht had dat een molenaar in het Westeinde van Achterbroek had gegraven.

Soldaten kwamen vervolgens verhaal halen. Zij namen hem gevangen en bij Pieter Pauwels en bij Cornelis Tysz hebben zij "speck, worsten, hammen, dekens, linnen en kleren" geroofd.

Om te voorkomen dat de soldaten hun huizen in brand zouden steken, hebben de vrouwen van Pieter Pauwels en Cornelis Tysz de aanvoerder van de soldaten geld gegeven .

Zou de in deze verklaring genoemde Cornelis Tysz de vader van Matheus Cornelisz zijn geweest? Het is haast te mooi om waar te zijn.

De hofstede van ridder Thijs in Bovenkerk

Matheus Cornelisz is niet te verwarren met zijn naamgenoot die in Bovenkerk ten oosten van Stolwijk heeft gewoond. Dat was Thijs Cornelisz die echter een generatie later overleed en wel in het jaar 1616.

Deze Thijs Cornelisz wordt ridder genoemd net zoals ook zijn vader Cornelis Thijsz ridder werd genoemd. De laatste stierf vóór 1581.

Misschien verwijst deze toenaam naar de ridders van de Duitse Orde die in de Middeleeuwen land en huizen toegewezen kregen als dank voor bewezen diensten tijdens de Kruistochten.

Aan de Bovenkerksche Vliet foto Henk Teeuwen

Bron
H.M. Kuypers De erfgenamen van Thijs Cornelisz in Stolwijk in : Ons Voorgeslacht juni 2001
J. de Jager en H.M. Kuypers Bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard voor 1700
F.H.J. van Aesch De oudere generaties van de familie Clip te Stolwijk

Bovenkerk is een lintvorming buurtschap dat direct ten oosten van Stolwijk begint. De buurtschap volgt net als Benedenheul de loop van een weterring namelijk de Bovenkerksche Vliet.

Aan de dijk van deze weterring bezat een zekere Burchgen Gerbrantsdr ooit een hofstede met land. Ze was de weduwe van Pieter Jansz en had met hem drie kinderen namelijk twee dochters Crijntgen en Marrichgen Pietersdr en een zoon die Jan Pietersz heette.

Rond 1545 hertrouwt de weduwe Burchgen Gerbrantsdr en wel met Cornelis Thijsz Ridder. Behalve de hofstede komt door dit huwelijk ook het land van Burchgen op de naam van Cornelis Thijsz Ridder. Van deze Cornelis wordt in de *Bewoningsgeschiedenis* vermeld dat zijn bezit dd 1553 bestaat uit negentien morgen en drie hont.

Rubriek Bovenkerk Zuidzijde ZBV 13 en ZBV 17

Burchgen Gerbrantsdr en Cornelis Thijsz kregen samen één zoon die Thijs Cornelisz zou heten. Ook hij werd Ridder genoemd.

Er is een testament bewaard waaruit blijkt dat Thijs behalve twee halfzusters en een halfbroer en wat ooms en tantes *geen* erfgenamen had. Thijs is in 1616 dus kinderloos gestorven.

De hofstede aan de Bovenkerksche Vliet moet een plek van betekenis zijn geweest en uit de studie van H.M. Kuypers vinden we sporen die erop wijzen dat er verbondenheid bestond tussen beide boerengeslachten uit enerzijds Benedenheul en anderzijds Bovenkerk.

Zo trouwde een nichtje van Thijs Cornelisz Ridder met een kleinzoon van Matheus Cornelisz en Neeltje. Burchgen Jansdr heette zij. Ze was de dochter van de halfbroer van Thijs die Jan Pietersz heette.

Zo trouwde een halfzuster van Thijs Cornelisz Ridder namelijk Crijntje Pietersdr met een neef van Matheus Cornelisz. Die neef heette Cornelis. Hij was de zoon van een zuster van Matheus Cornelisz wier naam overigens niet bekend is.

Toen een zoon van diezelfde Cornelis en Crijntje ging trouwen, die Hendrik heette, was de oudste zoon van Matheus Cornelisz en Neeltje getuige en deze Cornelis Theusz Teeuwen deed het nota bene samen met Thijs Cornelisz Ridder!

Eigenerfde boeren onder elkaar

De ervaring leert dat in de 16^e en 17^e eeuw in dit milieu van eigenerfde boeren dubbele verwantschappen tussen twee families eerder regel dan uitzondering zijn. De families kenden elkaar niet alleen maar waren onderling gelieerd.

*Citaat uit : De erfgenamen van Thijs Cornelisz in Stolwijk, Ons Voorgeslacht juni 2001
door H.M. Kuipers*

Lid van de vierschaar

*F.H.J. van Aesch De oudere generaties van de familie Clip pagina 12
archieffman.nl 1097 - Stolwijk - oud archief inventaris*

Over het milieu van Matheus en Neeltje en hun kinderen en kleinkinderen tenslotte nog het volgende.

Van Aesch vermeldt dat Pouwel Cornelisz Clip in 1591 *gezworene* was van Stolwijk. Hij was de echtgenoot van Swaentgen de dochter van Matheus en Neeltje. Hun schoonzoon maakte dus deel uit van de vierschaar van het dorp Stolwijk.

De vierschaar van Stolwijk bestond aldus het Stolwijks archief uit “schout ende geswoorens ende die notabelste uuten rijckdom van Stolwijck”. Alvorens hun functie te aanvaarden moesten de schepenen de eed afleggen. Daarom werden zij ook wel gezworenen genoemd.

Stolwijk was een heerlijkheid of liever ambachtsheerlijkheid en stond onder het gezag van een ambachtsheer.

De ambachtsheer was aangesteld door de landsheer voor plaatselijke rechtspraak en bestuur. Hij stelde schout en schepenen aan vaak op voorspraak van de zittende vierschaar.

Niet alleen de schepenen moesten de eed afleggen.

Het Stolwijkse archief vermeldt eedsformulieren voor de “gezworenen, waarsluiden, kerkmeesters, armmeesters, vuurschepenen en kadeschouwers”. Het geeft een indruk van verschillende kanten van het bestuur van de ambachtsheerlijkheid.

GENERATIE II

CORNELIS THEUSZ GEBOREN ± 1565 EN MARRIGJE AALBERTSDR DOCHTER VAN AALBERT GEERLOFS

Cornelis Theusz

In de eerder vermelde documenten geciteerd door Amy Teeuwen en Hans Meijer worden de patroniemen *Theusz* dan wel *Matheusdr* gebruikt waar het gaat om Cornelis, Swaentgen, Commertgen en Anna. Ik sluit mij daarbij aan.

Bron

Bewoningsgeschiedenis van de Krimpenerwaard

Benedenheul NZ noord tot Beijerse landscheiding noord tot Stolwijkse Scheijtcade oost van Benedenkerk west tot Berkou

Cornelis Theusz was de enige zoon van Matheus Cornelisz en Neeltje. Hij wordt verondersteld te zijn geboren rond 1565 en evenzo rond 1595 met Marrigje Aalbertsdochter te zijn getrouwd.

De *Bewoningsgeschiedenis* vermeldt onder NBH 17 zijn naam en noemt daarbij zijn bezittingen. Hier vinden we ook de namen van de kinderen van Cornelis en Marrigje. Het waren drie zonen en drie dochters. Twee van hen bleven ongehuwd en zouden naar alle waarschijnlijkheid blijven wonen in de ouderlijke hofstede in Benedenheul. Hierover meer in het volgende hoofdstuk.

NBH17 Cornelis Teeuwen 7m + huis 1601 10m3h + huis 1628 12m150r 1654

NBH17 Cornelis Teeuwen x Marrigje Aalberts x 1590?

NBH17 Marrigje Aalberts x Cornelis Teeuwen x 1590?

NBH17 Arie Cornelisz Teeuwen x Lijsbeth Dirks x 1628

NBH17 Geerlof Cornelisz Stoorman x Marrigje Joosten x 1623

NBH17 Harmen Cornelisz 1595? 1643+ geen kk.*

NBH17 Emmigje Cornelisdr 1595? 1668+ geen kk.*

NBH17 Neeltje Cornelis Teeuwen x Willem Jans (van) Ouderkerck x 1626

NBH17 Marrigje Cornelis Teeuwen x Jan Claas Ellerts x 1635

Rubriek Benedenheul Noordzijde NBH 17 citaat

Matheus Cornelisz en zijn zoon Cornelis Theusz komen in de *Bewoningsgeschiedenis* alleen voor in de rubriek *Benedenheul NZ*. Het is op grond daarvan aannemelijk dat Cornelis als oudste zoon op de hofstede van zijn vader Matheus is blijven wonen en wel in Benedenheul.

De *Bewoningsgeschiedenis* geeft ons een inkijkje in het milieu waarin Cornelis Theusz in het dagelijks leven verkeerde. Zo maakte zijn zwager Pouwel Cornelisz Clip die gehuwd was met zijn zuster Swaentgen, als *gezworene deel uit van de vierschaar van Stolwijk*.

En de oudste zoon van Cornelis die Arij heette was getrouwd met een dochter van Dirk Huigen die eveneens één van de gezworenen van Stolwijk was.

Deze Dirk Huigen was die aldus ZBV 31 in een proces verwickeld met de baljuw van Schoonhoven en Blooij's namelijk Wigbolt de Wael. Waarover het ging en hoe het afliep vermeldt de geschiedenis niet.

Van Cornelis en zijn zuster Marrigje wordt tenslotte een transactie vermeld waarbij zij onder meer met een zekere Arie Jans Dussen land kopen in Benedenheul.

*NBH 01 Marrigje Aalberts x Cornelis Teeuwen x 1590?
R826 138 1595 koopt met Arie Jans Dussen 2m2h in 13m350r in 3 percelen in NBH*

Rubriek Benedenheul Noordzijde NBH 01 citaat

nbckrimpenerwaard.nl

De *Bewoningsgeschiedenis* laat zien dat in het begin van de zeventiende eeuw de nakomelingen van Matheus en Neeltje zich over de gehele Krimpenerwaard hebben verspreid! Met behulp van fragmenten uit de kaart van Kuijpers uit 1866 geef ik daarvan in dit hoofdstuk een indruk.

Marrigje Teeuwen

*Bron
Bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard
Lang Schoonouwen zuid tot ree*

In de rubriek NBH 17 van de *Bewoningsgeschiedenis* wordt van de Marrigje de dochter van Matheus en Neeltje vermeld dat zij twee keer getrouwd is geweest. Haar eerste huwelijk met *Cornelis Claasz* vond naar verondersteld in 1575 plaats.

Met haar eerste echtgenoot woonde ze waarschijnlijk in de polder Lang Schoonouwen gezien de volgende vermelding in de *Bewoningsgeschiedenis*. In 1580 koopt Jacob Dirk Brantz een morgen land

grenzend aan zijn eigen grond van de weeskinderen van Cornelis Claasz en Marrigje Teeuwen.

Jacob Dirk Brants 1587 erfgen. 4m3h -1618 R826 12 1580 koopt 1m van weesk. Cornelis Claasz x Marrigje Teeuwen oost Laurens Jacobs west Jacob Dirks

Rubriek Lang Schoonouwen zuid tot ree LSC 22 citaat

Vervolgens trad ze in hetzelfde jaar 1580 in het huwelijk met Claes Sijmons.

De rubriek COO 01 van de *Bewoningsgeschiedenis Coolwijk zuid tot Reede – oost Bergweg west tot Zuidbroek* vermeldt het huwelijk van Marrigje met deze Claes Simons. Ze zal om dit tweede huwelijk de polder Lang Schoonouwen verlaten hebben om zich in de polder Koolwijk opnieuw te vestigen.

In de rubriek COO 35 van de Bewoningsgeschiedenis Coolwijk zuid tot Reede – oost Bergweg west tot Zuidbroek wordt in 1580 een weeskind van Marrigje en haar eerste man Cornelis Claasz genoemd. Eén van de voogden is Matheus Cornelisz!

Grietje Teeuwen

Bron
*Bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard
Coolwijk zuid tot Reede – oost Bergweg tot Zuidbroek*

In de rubriek COO 16 van de *Bewoningsgeschiedenis* dat gewijd is aan *Coolwijk zuid tot Reede – oost Bergweg tot Zuidbroek* wordt het huwelijk naar verondersteld in 1585 vermeld van Grietje Teeuwen met Gijs Jan Gijsz. Deze dochter van Matheus en Neeltge streek in dezelfde polder neer waar ook haar zuster Marrigje zich na haar tweede huwelijk had gevestigd.

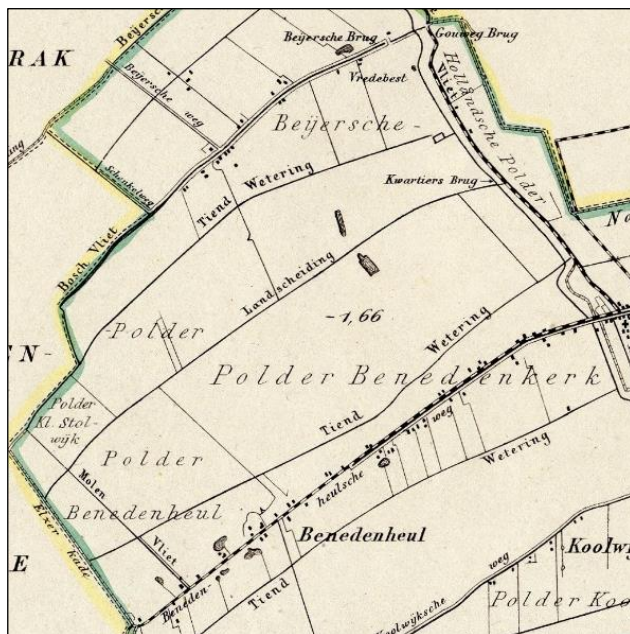
Dirkje Teeuwen

Bron
*Bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard
Bovenkerk NZ noord tot landscheiding van Bilwijk oost Bergvliet tot west Gouwe weg*

In de rubriek NBV 32 van de *Bewoningsgeschiedenis* wordt het huwelijk vermeld van Dirkje Teeuwen met Cornelis Gielisz Koijsman in het jaar 1590. Ze is gaan wonen dichtbij Stolwijk in het gebied boven de Bovenkerksche Vliet.

Swaentgen Matheusdr

Bron
Bewoningsgeschiedenis van de Krimpenerwaard
 Benedenkerk NZ oost van Gouwe weg west tot Benedenheul noord tot Beijerse
 F.H.J. van Aesch *De oudere generaties van de familie Clip*

De rubriek NBN 34 van de *Bewoningsgeschiedenis* vermeldt het huwelijk van de weduwnaar Pauwel Cornelisz Clip met Swaentgen Matheusdr naar verondersteld in het jaar 1600.

Aardig detail is de vermelding (NBN34) dat Pauwel op 18 december 1598 geprocèdeerd heeft namens een zekere Willem Pieters tegen de timmerman uit Haastrecht Mees Willems omdat deze zijn koopcontract van 14 juni 1595 niet is nagekomen.

F.H.J van Aesch vermeldt in *De oudere generaties van de familie Clip* een aantal documenten van het Rechterlijk Archief.
 Deze laat ik hier in hun geheel volgen daar het een beeld geeft van het leven van Swaentgen Matheusdr en Pauwel Cornelisz Clip.

28-2-1589

Maerten Gerritsz en Pouwels Cornelisz hebben gekocht van Arien Louwerisz Sam 3½ morgen op de Zuidzijde Benedenkerk, strekkende van de halve Voorwech af tot Koolwijk toe, belend ten oosten Dirck Cornelisz Decker en ten westen de kopers c.s. Op 11-3-1590 ontvangen zij dit land ten eijgen
Stolwijk RA, inv.nr. 826, fol. 77v

3-3-1592

Claes Dircxsz. heeft gekocht van Pouwels Cornelisz 10½ hond in het Hofflant
Stolwijk RA, inv.nr. 826, fol. 99v

16-3-1593

*grondloting tussen Pouwels Cornelisz, Maerten Gerritsz en Jan Gerritsz, Pouwels Cornelisz krijgt 1 morgen 1/2 hond op de Noordzijde-Benedenkerk, gemeen met zijn broeders, strekkende van de halve Voorwetering af noordwaarts tot Beijersche toe, belend ten oosten Leendert Jacobsz Pes c.s. en ten westen Cornelis Ockersz. Pouwels Cornelisz Clip mag met zijn kinderen nog twee jaar in het huis op de hofstede blijven wonen. De hofstede is toegeloot aan Maerten- en Jan Gerritsz. Zij moeten uitkeren aan de twee weeskinderen van zalr. Ariaentgen Gerritsdr, hun zuster, geprocureerd bij Pouwels Cornelisz, met namen Adriaen Pouwelsz en Marrichgen Pouwelsdr, voor hun moederlijke erfenis en voor de erfenis van hun bestevader Cornelis Claesz Clip 1.275 sch., Pouwels Cornelisz moet aan zijn kinderen 200 sch. Uitkeren
Stolwijk RA, inv. nr. 826, fol. 123v*

29-1-1601

*grondloting tussen Cornelis Matheusdr voor hemzelf en als voogd van Anna Matheusdr zijn zuster, Ghijs Jan Ghijsbrechtsz, Pouwels Cornelisz Clip en Dirck Louwerisz elk voor hun drieën nomine uxoris, betreffende het land van zalr. Theu Cornelisz, hun vader
Stolwijk RA, inv.nr. 828, fol. 20*

1-12-1606

*grondloting tussen Pouwels Cornelisz Clip als man en voogd van Swaentgen Matheusdr ter eenre en Dirck Louwen als man en voogd van Commertgen Matheusdr ter andere zijde betreffende het land dat zij samen hebben in de hofstede van zalr. Teeuw Cornelisz vader van hun huisvrouwen
Stolwijk RA, inv.nr. 828, fol. 120*

18-12-1609

*Pouwels Engelsz, Cornelis Engelsz den Ouwen en Cornelis Engelsz den Jongen hebben gekocht van Pouwels Cornelisz Clip 7 hond min een quartier lants te Benedenheul
Stolwijk RA, inv.nr. 828, fol. 144v*

Commertgen Matheusdr

Bron

*Bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard
Benedenheul ZZ zuid tot Helsscher cade oost van Benedenkerk tot Berkou zuid tot Coolwijckse wegsloot*

Eén van bovengenoemde documenten noemt *Dirck Louwen als man en voogd van Commertgen Matheusdr*. De echtgenoten van Commertgen en haar zuster Swaentgen hebben samen land in de hofstede van Matheus Cornelisz.

In de rubriek ZBH09 van de *Bewoningsgeschiedenis* staat te lezen dat Commertgen eerder is gehuwd geweest en wel met Cornelis Crijnen de Ridder. Commertgen wordt hier zowel Commertje Teeuwen als Commertje Matthees genoemd. Twee kinderen hadden zij. Crijn en Matheus of Thees.

In de volgende passage staat dat Cornelis Matthees de broer van Commertje Matthees tot voogd over de twee kinderen aangesteld is geweest!

*Commertje Teeuwen x Cornelis Crijnen de Ridder (VLT) x 1660? -> VLT
kk: Crijn en Matheus*

NA SHN 7196 f83 7/8/85 Cornelis Matthees (STW) verklaart dat hij bij akte van 11/3/70 voor notaris Cornelis Adriaans te STW door Cornelis Crijnen x Commertje Matthees, zijn zwager+ en zuster+ tot voogd was gesteld over hun kinderen. naast Jacob Crijnen, die nu ook is overleden; hij benoemt nu ipv Jacob Crijnen+ tot mede voogd over Crijn en Thees Cornelisz minderjarige kk. van Cornelis Crijnen x Commertje Matthees Gijs Claasz de Ridder

Annigje Matheusdr

Bron
*Bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard
Coolwijck zuid tot Reede – oost Bergweg tot Zuidbroek*

In de rubriek NBH 17 van de *Bewoningsgeschiedenis* wordt het huwelijk vermeld van Annigje Matheusdr en Jan Dirks naar verondersteld in het jaar 1590. Jan Dircxz zagen we al eerder in een document van het Rechterlijk Archief uit 1596.

Opmerkelijk is dat Cornelis vijf jaar later optreedt als voogd van zijn zuster Anna Matheusdr.

*5 januari 1596
Smaldeling tussen de erfgenamen van zalr. Matheus Cornelisz en zijn huisvrouw zalr.,
Bij namen Cornelis Theusz, Swaentgen en Commertgen Matheusdrs, Claes Sijmonsz, Ghijs Jansz,
Cornelis Michielsz, Jan Dircxsx en Jan Pietersz in acht gelijke handen.
Present Arien Cornelis, Engel Cornelisz, vrunden, wonende in de Achterbroek, en Jan
Dircxsx Treest, naaste buurman en procureur.*

Stolwijk RA, inv.nr.827, fol. 158 citaat

*29-1-1601
grondloting tussen Cornelis Matheusx voor hemzelf en als voogd van Anna
Matheusdr zijn zuster, Ghijs Jan Ghijsbrechtsz, Pouwels Cornelisz Clip en Dirck Louwerisz
elk voor hun drieën nomine uxoris, betreffende het land van zalr. Theu Cornelisz, hun vader*

Stolwijk RA, inv.nr. 828, fol. 20

GENERATIE III

ARIJ CORNELISZ TEEUWEN ± 1595 – 1678 EN LIJSBETH DIRKSDR HUIGEN

Vooraf

De derde generatie leefde in de tijd waarin de kaart van Blaauw vervaardigd werd. Deze generatie wordt aangevoerd door Arij Cornelisz, de oudste zoon van Cornelis Theusz.

Anders dan bij zijn vader en grootvader wier leven zich naar ik aanneem in de polder Benedenheul heeft afgespeeld, zijn er in de *Bewoningsgeschiedenis* aanwijzingen dat Arij daar niet is blijven wonen ook al was hij de oudste zoon maar zich in de polder *Coolwijck* gevestigd heeft.

Wel is dat het geval met zijn ongehuwde broer en zuster Harmen en Emmigje beschreven in het hoofdstuk dat de *Bewoningsgeschiedenis* wijdt aan de streek *Benedenheul NZ noord tot Beijerse landscheiding noord tot Stolwijckse Scheijtcade oost van Benedenkerk west tot Berkou*.

Blaauw 1665

De zeventiende eeuw wordt de Gouden Eeuw genoemd. De Republiek van de Zeven Verenigde Nederlanden maakte een periode door van grote bloei. Wereldhandel. Bloeiende wetenschap. Grote schilders.

In de Krimpenerwaard met zijn lintbebouwing hebben zich rond de enkele kerken kleine dorpskernen gevormd. Het eenvoudige Berkenwoude. Stolwijk met de kazern in het wapen uit 1816 en Bergambacht met het toenmalige kasteel op de *donk*.

Aan de hand van de *Bewoningsgeschiedenis* en met behulp van fragmenten van de kaart van J. Kuijper uit 1868 geef ik de sporen weer van hun aanwezigheid in het landschap van de Krimpenerwaard.

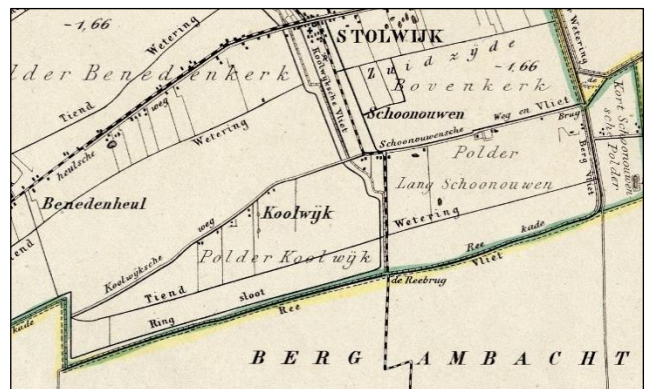
Hendrik Avercamp Schaatsenrijden in een dorp 1610 collectie Rijksmuseum fragment

Arij Cornelisz

Arij Cornelisz was de oudste zoon van Cornelis Theusz en de oudste kleinzoon van Matheus Cornelisz. Arij Cornelisz is geboren rond 1595 en overleed in 1678. Hij was getrouwd met Lijsbeth Dirksdr de dochter van Dirk Huigen die als *gezworene* deel uitmaakte van de *vierschaar van Stolwijk*.

Lijsbeth komt uit de streek ten zuiden van de Bovenkerksche Vliet.

Haar vader wordt immers genoemd in de rubriek ZBV 31 die de *Bewoningsgeschiedenis* wijdt aan het gebied tussen de Bovenkerksche en Schoonouwsche Vliet. Ook op die plaats wordt het huwelijk vermeld van zijn dochter met Arij Cornelisz in 1628.

*Bron
Bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard
Coolwijk zuid tot Reede oost Bergweg tot Zuidbroek*

In de rubriek COO 21 die de *Bewoningsgeschiedenis* heeft gewijd aan *Coolwijk zuid tot Reede oost Bergweg tot Zuidbroek* worden het huwelijk van Arij en Lijsbeth vermeld en hun vier kinderen.

- COO 21 Lijsbeth Dirks x Arie Cornelisz Teeuwen x 1628*
- COO 21 Grietje Ariens Teeuwen x Cornelis Ariens Dionis x 1660*
- COO 21 Dirk Ariens Teeuwen x Leentje Jacobs x 1665*
- COO 21 Dirk Ariens Teeuwen xx Ootje Dirks x 1679*
- COO 21 Cornelis Ariens Teeuw(en) x Neeltje Ariens (ABK) x 1660 -> ABK*
- COO 21 Cornelis Ariens Teeuwen de jonge 1635*? 1677+ geen kk.*

In de polder Coolwijk moet Arij Cornelisz de trotse bezitter zijn geweest van een hofstede met veel land.

COO 21 Arie Cornelisz Teeuwen 1648- 1m5h + huis 1654 totaal 32m3h h65

Van de eerder genoemde Cornelis Thijsz Ridder is bekend dat hij in 1556 een huis bezit met 26 morgen en 3 honderd land. Als Arij Cornelisz 32 morgen land in bezit heeft gehad, was hij inderdaad goeden doen.

In de *Bewoningsgeschiedenis* gewijd aan *Bovenkerk ZZ zuid tot Schoonouwsche Wegsloot* duikt vaak de naam Teeuwen op. Maar ook die van Burchgen Gerbrantsdr en haar man Cornelis Tijsz Ridder en die van de reeds genoemde Dirk Huigen.

Ze behoorden met de welgestelde Arij Cornelisz tot hetzelfde milieu van eigenerfde boeren.

Arij bezat niet alleen land in de polder Coolwijk.

Hij koopt aldus de rubriek ZBH 02 vijf morgen land van een zekere Cornelis Gielisz.

Hij wordt aldus de rubriek ZBV 28 genoemd als één van geburen hier van een zekere Leendert Aarts Trip en daar van een zekere Cornelis Jan Fransz.

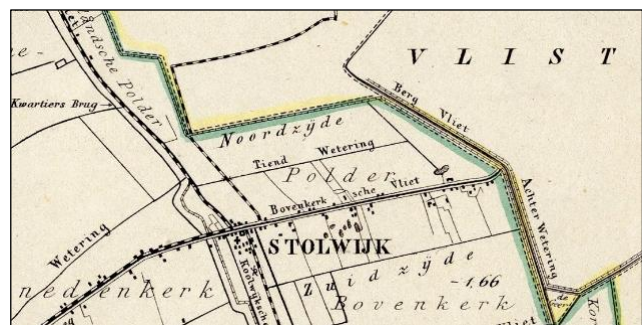
In de rubriek ZBV 31 lees je dat Lijsbeth Dirks *in een erfenis deelt en een huis op het dorp Stolwijk krijgt toebedeeld*.

ZBV 31 NA GDA 234 f240 5/11/54 test. Marrigje Dirks, huisvr. van Dirk Jacobs Decker; in hun HV. was gemeenschap van goederen uitgesloten;

Lijsbeth Dirks krijgt haar huis etc. opt dorp [DRP 01],

Grietje Dirks krijgt 2m50r in Coolwijk [COO 04] en Huig en Annigje Dirks krijgen 7m in NBN [NBN 06]

Geerlof Cornelisz

Bron

Bewoningsgeschiedenis Bovenkerk NZ noord tot landscheiding van Bilwijck oost Bergvliet tot west Gouwe weg

Geerlof Cornelisz heeft gewoond in het gebied noordelijk van de *Bovenkerksche Vliet* aldus de rubriek NBV14 van het deel van de *Bewoningsgeschiedenis* dat gewijd is aan *Bovenkerk NZ noord tot landscheiding van Bilwijck oost Bergvliet tot west Gouwe weg* gewoond hebben.

In 1628 trad Geerlof in het huwelijk met Marrigje Joosten.

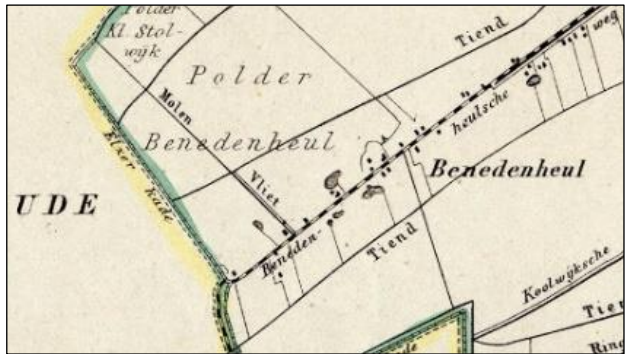
In 1668 is zijn broer Arie Cornelisz samen met diens zoon Cornelis Ariens voogd van hun zoon Joost Geerlofs.

Geerlof Cornelisz heeft de toenaam Stoorman zowel in de rubriek NBH 17 als NBV 14.

NBV 14 Geerlof Cornelisz Stoorman x Marrigje Joosten x 1623

NBH 17 Geerlof Cornelisz Stoorman x Marrigje Joosten x 1623

Harmen Cornelisz en Emmigje Cornelisdr

Bron

Bewoningsgeschiedenis van de Krimpenerwaard

Benedenheul NZ noord tot Beijerse landscheiding noord tot Stolwijkse Scheijtcade oost van Benedenkerk west tot Berkou

Harmen en Emmigje zijn ongehuwd gebleven.

Een aantal jaren na het overlijden van Cornelis Theusz en Marrigje Aalberts komen Arij, Geerlof, Marrigje en Neeltje in 1638 een regeling overeen om de rechten vast te leggen van hun ongetrouwde broer en zuster aldus rubriek NBH 17.

Harmen en Emmigje krijgen het recht om op de hofstede te blijven wonen tot hun dood.

Bovendien krijgen zij elk duizend gulden ter compensatie van wat de anderen bij hun huwelijk kregen maar ook ontvangen zij elk 500 gulden voor hun trouwe diensten aan de *gemeene boedel*.

Zo getuigen het Rechtelijke Archief vele jaren later van de saamhorigheid die er geweest is in het gezin van Cornelis Theusz en Marrigje Aalberts.

NA GDA 105 akte 176 26/12/38

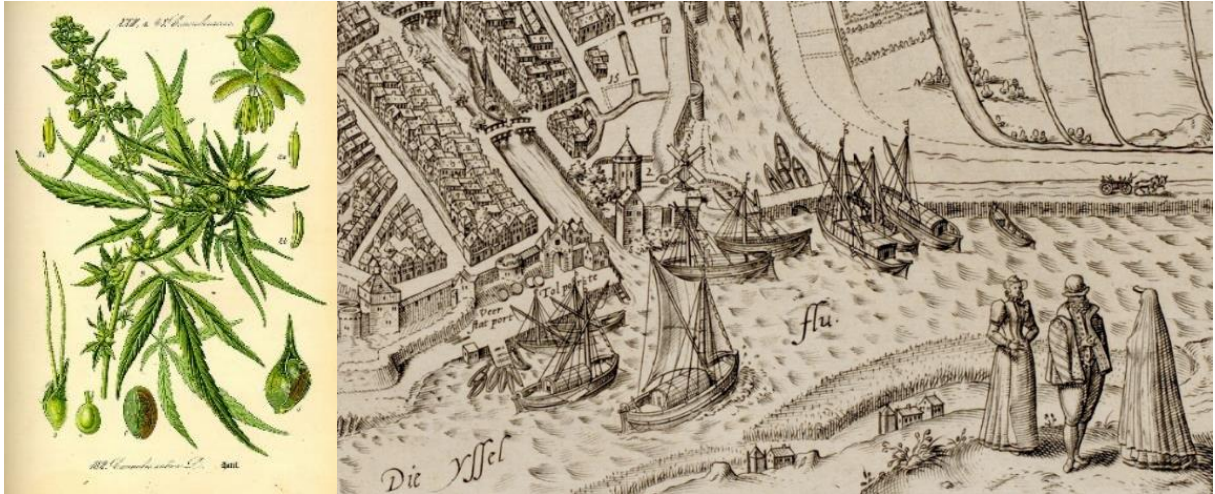
*Harmen Cornelisz en zijn zuster Emmigje Cornelisdr ter eenre
en Geerlof en Arie Cornelisz, Willem Jans van Ouderkerck gehuwd
met Neeltje Cornelisdr en Jan Claasz gehuwd met Marrigje Cornelisdr
ten aanzien van,
allen kinderen en erfgenamen
van wijlen Cornelis Matheusz gehuwd met Marrigje Aalberts,
komen overeen dat*

*Harmen en Emmigje, zolang zij ongehuwd blijven,
de mobile goederen in de boedel van hun ouders mogen gebruiken
en nog elk 1000 gulden krijgen ter compensatie van hetgeen
de andere kinderen voor hun huwelijks goed hebben gekregen
en nog 500 gulden voor hun trouwe diensten
aan de gemeene boedel bewezen*

In hetzelfde gedeelte van de Bewoningsgeschiedenis lezen we dat Emmigje in het bezit is geweest van land en van een *hennepwerf*.

*NBH 04 OA 456 17/12/68 Emmigje Cornelis Teeuwen+ laat na oa
1/5 van 7m2h*

*NBH 07 OA 456 17/12/68 Emmigje Cornelis Teeuwen+ laat na oa
1/5 van 1h hennepwerf
oost Arie Jans Verheul
west Nanne Pieters*

Fragment van een kaart van Gouda 1585 midden onder huisjes bij Stolwijkersluis
[commons.wikimedia.org/wiki](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gouda_1585.jpg)

in dezelfde rubriek staat dat ook haar vader Cornelis Theusz een *hennepwerk* in zijn bezit had. Het is niet dezelfde werf gezien de genoemde burenen.

*NBH 07 Cornelis Teeuwen 150r 1628 1654
 R828 98v 1606 koopt van erfgen. Jan Pieters Vervliet
 hennepwerf in Olickvelt
 oost Jacob Aalberts
 west Crijneman Jacobs*

*Een hennepwerf is een opgehoogd stuk grond aan het water om hennep op te verbouwen. Hennep was een belangrijk gewas waarvan touw werd gemaakt dat in de scheepvaart gebruikt werd voor de tuigage.
 In de Krimpenerwaard waren heel wat van die hennepwerven. Met de stad Gouda in de buurt waar veel scheepvaart was ligt de verklaring daarvan voor de hand.*

Marrigje Cornelisdr

Bron
 Bewoningsgeschiedenis van de dorpen in de Krimpenerwaard
 Lang Schoonouwen zuid tot ree

De naam van Marrigje Cornelisdr komt voor in het gedeelte van de *Bewoningsgeschiedenis* dat gewijd is aan *Lang Schoonouwen zuid tot ree* (LSC 01).
 Marrigje Cornelisdr is in 1635 gehuwd met Jan Claasz Ellerts de Jonge. Zijn vader was Claas Ellerts. Deze was in het niet geringe bezit van in totaal 21 morgen land (LSC 01).

Jan Claas Ellerts en Marrigje Cornelisdr woonden te Schoonouwen onder Stolwijk.

Jan Claasz heette voluit *Jan Claasz de Jonge genaamd Bergvliet*. Deze toenaam is interessant omdat het een aanwijzing kan zijn voor de plaats waar Marrigje Cornelisdr en Jan Claas Ellertz in de polder Schoonouwen hebben gewoond namelijk in het oostelijk deel aan de Bergvliet.

Bergvliet is een naam die verwijst naar de zogenaamde berg waarop het kasteel van Bergambacht stond waar de heer van Bergambacht zetelde.

*Het Slot 's Heeraartsberg te Bergambacht rond 1900
Tekening door Gijs van den Dool*

*Een bericht dat vandaag de dag de plaatselijke krant bereikt zou hebben (LSC 01).
Het was in oktober 1627.*

*Aaltje Pieters heette ze en ze woonde Kort Schoonouwen. Aaltje heeft Jan Claas Ellerts
geslagen en geschopt en het was op de Korte Schoonouwse weg. Maar waarom ze
dat deed en hoe het afliep, staat niet beschreven.*

Bewoningsgeschiedenis LSC 01 NA GDA 129 f129 5/10/28 getuigenverklaring

Neeltje Cornelisdr

Bron

Bewoningsgeschiedenis van de Krimpenerwaard

Benedenheul NZ noord tot Beijers landscheiding noord tot Stolwijkse Scheijtcade oost van Benedenkerk west tot Berkou

In het gedeelte in de Bewoningsgeschiedenis dat gewijd is aan *Benedenheul NZ noord tot Beijerse landscheiding noord tot Stolwijkse Scheijtcade oost van Benedenkerk west tot Berkou* komen we Neeltje Cornelisdr tegen.

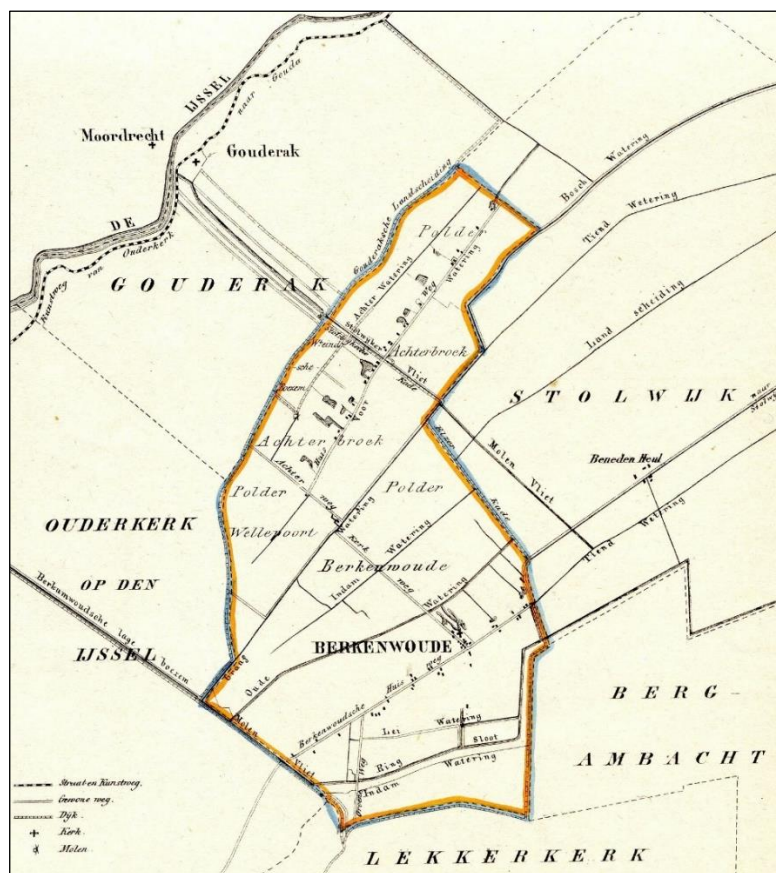
Neeltje is vernoemd naar haar grootmoeder Neeltgen de echtgenote van Matheus en zo vinden we in haar naam een spoor van het oude voorgeslacht.

In 1626 trad ze in het huwelijk met Willem Jans Ouderkerck (NBH 17). Ze kregen acht kinderen die met name in dit gedeelte van de *Bewoningsgeschiedenis* worden genoemd. Met enkele *geburen* in Stolwijk in Benedenkerk legt Willem Jans den Ouderkercker in 1661 de volgende verklaring af :

Dat zij en hun voorzaten van alle oude tijden possessie op hun woningen hebben gehad van vogelkooien of drifjes en dat zij nooit zijn aangesproken om daarvan betaling te doen aan de houtvester Jacob van de Vinne van de heer van Wassenaeer of aan iemand anders

GENERATIE IV

CORNELIS ARIENSZ TEEUW GEBOREN ± 1635 EN OVERLEDEN VÓÓR 31 DECEMBER 1692 GEHUWD
MET NEELTJE ARIENS FOPPEN

Kaart getekend door J. Kuijper 1866

Vooraf

Cornelis Ariens Teeuw was één van de vier kinderen van Arij Cornelisz Teeuwen en Lijsbeth Dirksdr Huigen die vermeld worden in de rubriek COO 21 die de *Bewoningsgeschiedenis* heeft gewijd aan *Coolwijk zuid tot Reede oost Bergweg tot Zuidbroek*.

COO 21 Lijsbeth Dirks x Arie Cornelisz Teeuwen x 1628
COO 21 Grietje Ariens Teeuwen x Cornelis Ariens Dionis x 1660
COO 21 Dirk Ariens Teeuwen x Leentje Jacobs x 1665
COO 21 Dirk Ariens Teeuwen xx Ootje Dirks x 1679
COO 21 Cornelis Ariens Teeuw(en) x Neeltje Ariens (ABK) x 1660 -> ABK
COO 21 Cornelis Ariens Teeuwen de jonge 1635*? 1677+ geen kk

Cornelis Ariens Teeuw en Neeltje Ariens Foppen

Cornelis was getrouwd met Neeltje Ariens Foppen de dochter van Arie Foppen.

Haar wortels lagen in de *Kralingsche Polder*

Niet zo heel ver weg aan de andere kant van de Hollandse IJssel ter hoogte van het Achterbroek ligt daar immers de *Wolle Foppe Polder* en het *Wolle Foppenverlaat*.

*Koperen kroon uit 1683 in de Hervormede Kerk Ouderkerk aan de IJssel
Catharina van Groningen De Krimpenewaard p. 225*

De familie Foppen was een aanzienlijke familie.

Op één van de kronen in de kerk van Ouderkerk heeft ene Lysbeth Foppen in 1623 een zin uit Psalm 42 laten schrijven :

*Gelijk een heert schreewt na de waterstroom
alsoo schreewt mijn ziele tot U o God*

De vijf kinderen van Cornelis en Neeltje

Cornelis Ariens Teeuw en Neeltje Ariens Foppen worden genoemd in de rubriek DRP 73 van de *Bewoningsgeschiedenis*. De code DRP STW staat voor *Dorppolder Stolwijk*.

Zij hadden vijf zonen : Geerlof, Dirk, Sijmon, Arie en tenslotte nog een tweede Arie.

*DRP 73 Cornelis Ariens Teeuwen x Neeltje Ariens (ABK) x 1660
DRP 73 Geerlof Cornelisz 1665*?
DRP 73 Dirk Cornelisz 1665*?
DRP 73 Sijmon Cornelisz Teeuwen x Neeltje Jans (GDK) x 1692
wed. Willem Cornelisz de Heer
DRP 73 Arie Cornelisz Teeuwen x Hillegond Abrahams Houttuijn x 1694
DRP 73 Arie Cornelisz Teeuwen x Neeltje Leenderts x 1694
OA 463 1680 Neeltje Ariens ½ capit. bouter v 2kk>10j 1kd<10j
[is zij dit?]
R842 176 1685 br. van Dirk Ariens Teeuwen, woonde hier 1666
BKW R5 20/6/1693 ouders+
Wouter Ariens en Dirk Ariens voogden over Arie*

J. de Jager merkt in *Krimpenewaardse Geslachten* op dat van de twee kinderen die beiden dezelfde naam kregen de ene is vernoemd naar de vader van vaderszijde en de ander naar die van moederszijde :

*Arie Cornelisz Teeuw die zou trouwen met Hillegond Abrahams Houttuijn.
Arie Cornelisz Teeuw die zou trouwen met Neeltje Leenderts.*

Achterbroek en Berkenwoude

J. de Jager vermeldt eveneens in *Krimpenewaardse Geslachten* dat Cornelis Ariens Teeuw en Neeltje Ariens Foppen in Achterbroek (Berkenwoude) woonden.

*Achterbroek en Berkenwoude vormden vanouds één heerlijkheid aldus A.M.M. van der Woude in *Uit de geschiedenis van Berkenwoude*. De polder Berkenwoude is ooit in ontginning gebracht als uitbreiding van Achterbroek.*

Overigens werd een deel van dit gebied *Klein Stolwijk* genoemd zoals te zien is op een eerder getoonde kaart van Kuijper. Vandaar dat er wel wordt gesproken van *Benedenheul onder STW*.

Dit wordt bevestigd daar waar de *Bewoningsgeschiedenis* gewijd aan *Benedenheul NX noord tot Beijersse Landscheiding noord tot Stolwijkse Scheijtcade oost van Benedenkerk west tot Berkou* in de rubriek NBH 28 melding maakt van de erfenis van Cornelis Ariens Teeuw en Neeltje Ariens. Ze hadden er land.

NBH 28 Cornelis Ariens Teeuwen 1m3h 1680 1690 1670-1708

NA HST 4648 f265 31/12/92 bij de boedelscheiding tussen de kk. en erfgen. van Cornelis Ariens+ x Neeltje Ariens+ krijgen Dirk, Simon en de voogden van Arie Cornelisz o.a. 1m3h in Benedenheul onder STW oost Armen van BKW west zichzelf met een stuk van 2 m

NA HST 4649 f36 2/5/1700 Dirk en Arie Cornelisz (ABK) en Simon Cornelisz (GDK), broers, kk. van Cornelis Ariens+ x Neeltje Ariens+ (ABK) scheiden de vaste goederen geërfd van hun ouders; Dirk en Arie Cornelisz krijgen o.a. 1m3h in Benedenheul onder STW

Verkaik vermeldt in zijn stamboom dat volgens een *akte van 3 juli 1670 (Notarieel Archief Gouda 247 f101)* Neeltje Ariens en haar man een hofstede in Berkenwoude erfden van haar oom Goosen Foppen met 6 morgen land.

Overigens staat in het eerder getoonde fragment DRP 73 achter de naam van Neeltje Ariens bovendien de afkorting ABK - Achterbroek en wordt ze er een *capit. bouster* genoemd.

Tenslotte vermeldt Jan Lafeber dat de twee zoons die beiden Arij heetten, in Berkenwoude zijn gedoopt. Dirk trad er in het huwelijk en Geerlof zou er overlijden. Simon vestigde zich in het nabij gelegen Gouderak.

*Details van de preekstoel van Berkenwoude uit 1686
De duif staat voor de Heilige Geest, de eekhoorn voor voorzorg en de haan voor waakzaamheid*

Terugblik

Het leven van de eerste vier geslachten heeft zich afgespeeld in de Krimpenerwaard
Ontginningen.
Overstromingen.
Tachtigjarige Oorlog.
Eigenerfde boerenfamilies.

Cornelis Ariensz Teeuw en Neeltje Ariens Foppen houden hun kinderen ten doop in de kerk van Berkenwoude als er een nieuwe tijd is aangebroken.
De Gouden Eeuw.

De vijfde generatie zal de Krimpenerwaard verlaten.
Daarmee begint een nieuw hoofdstuk van de familiegeschiedenis. Het zal zich afspelen in het landschap van de Gouwe.
Reeuwijk heet het daar.

GENERATIE V

ARIJ CORNELISZ TEEUW 1670 – 1728 EN HILLEGOND ABRAHAMS HOUTTUIJN OVERLEDEN 1750

Met de vierde zoon van Cornelis Ariens en Neeltje Foppen vangt een nieuw hoofdstuk in de familiegeschiedenis aan.

Het hoofdstuk verhaalt hoe de familie de Krimpenerwaard verliet om vervolgens wortel te schieten op allerlei plekken gelegen aan de oever van de Gouwe.

Een situatie die eigenlijk zou duren tot aan het einde van de twintigste eeuw. Het was tot op die ene dag waarop de *vleeschhouwerij Teeuwen* aan de Hoge Gouwe te Gouda werd opgeheven na een bestaan van negenennegentig jaar.

Generaties lang heeft de familie Teeuw in de Krimpenerwaard gewoond. Het waren grote gezinnen. De leden ervan verspreidden zich over de hele Krimpenerwaard.

Een milieu van eigenerfde boeren.
Ze hadden land.
Leden van de familie maakten deel uit van de vroedschap.
Ze schonken avondmaalszilver aan de kerk in Stolwijk.

*Avondmaalsschotels geschenk Gerlof Cornelis Dionijs en Jan Corneliz Dionijs Stolwijk 1706
Catharina van Groningen De Krimpenerwaard p. 235*

Ary Cornelisz Teeuw werd in Berkenwoude geboren op een hofstede ergens in het Achterbroek. Hij vond zijn bruid in Kralingen. Hillegond Abrahamsdr Houttuijn heette ze.

De *Kralingsche Polder* werd in het zuiden begrensd door de Nieuwe Maas en in het noorden door de *Kralingsche Veenen* aldus de *kaart van Schieland en de Krimpenerwaard* van Isaak Triton uit 1750.

Op de kaart is een opvallend verschil te zien. Schieland bestaat goeddeels uit water. Meren ontstaan door intensieve turfwinning. De Krimpenerwaard zou ongeschonden blijven. In de negentiende eeuw werd een aarzelend begin gemaakt met het doel ook daar turf te winnen. Het was bij Berkenwoude. Het kwam niet op gang en de Krimpenerwaard bleef gespaard.

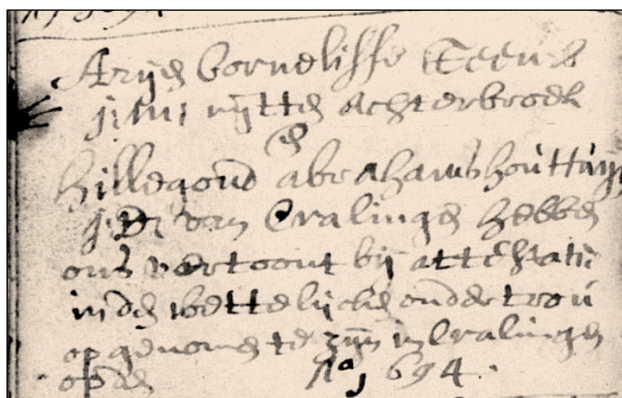
Op dezelfde kaart is tevens te zien dat het grootste meer ten westen van Gouda heeft gelegen. Het was de *Zuidplas*. Koning Willem I nam het initiatief om de Zuidplas in te polderen. In 1840 was de indrukwekkende klus geklaard.

Kaart van Schieland en Krimperwaard 1750 Isaac Tirion

Onder de Zuidplas lagen de *Nieuwerkerke* en *Moordsche Veenen* in het noorden uitlopend op een waterrijk gebied dat het *Ambagt van Moordrecht* werd genoemd. Op de smalle strook land dat gespaard bleef tussen de Zuidplas en het Ambacht van Moordrecht enerzijds en de kronkelige Gouwe anderzijds zouden ooit Klaas Teeuwen en Marrigje de Jong een karig boerenbestaan leiden.

In 1694 zijn Arij Cornelisse Teeuw en Hillegond Abrahams Houttuyn in het huwelijk getreden en het was in Kralingen gezien onderstaand fragment.

Arij Cornelisse Teeuw heeft op 13 januari 1697 zijn zoon Cornelis ten doop gehouden in de kerk van Berkenwoude. De naam van de dopeling werd in het doopboek bijgeschreven. Eerder werd een kind gedoopt dat diezelfde naam Cornelis droeg. Het is vroeg gestorven.

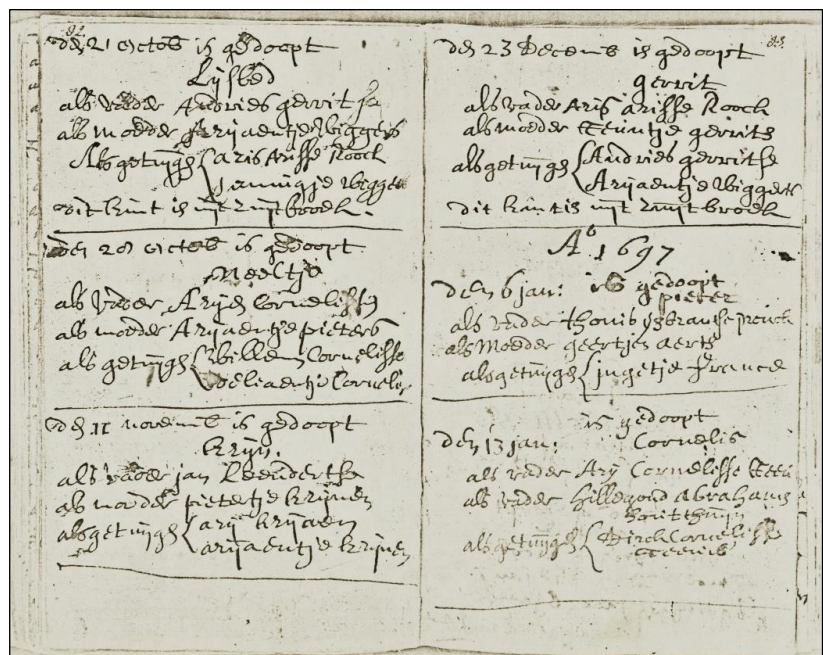

Doopboog en preekstoel te Berkenwoude uit het jaar 1686
Onder deze boog werd op 13 januari 1697 de dopeling Cornelis Ariens binnengedragen

Vijf kinderen kregen hebben Arij en Hillegond gekregen.

In het hieronder vermelde testament worden slechts twee kinderen genoemd. Het zijn Cornelis en Neeltje die in 1701 in Gouderak gedoopt is.

In *Gouwenaren geboren vóór 1920* schrijft Jan Lafeber dat er behalve deze Cornelis en Neeltje nog drie kinderen zijn geweest. Cornelis gedoopt in 1695 en Neeltje gedoopt in 1699 en tenslotte Gerrit gedoopt in 1706. Mogelijk zijn deze drie kinderen vroeg gestorven en zijn Cornelis en Neeltje opnieuw op dezelfde wijze vernoemd.

Pagina uit de doopboeken van Berkenwoude
Rechts onder de vermelding van de doop van Cornelis op 13 januari 1697

Het valt op dat er sprake is van de vader Hillegond Abrahams Houtthuijn. Was de moeder afwezig? Was ze misschien aan het kraambéd gekluisterd? Ook de broer van de doopvader wordt genoemd. Dirk Cornelisse Teeuw.

De egteluiden wonende onder Rheewijck aan de Gouwkade

Vervolgens is deze familiegeschiedenis de achttiende eeuw binnen gegaan en hebben Arij en Hillegond zich met hun twee kinderen gevestigd in het gebied van Reeuwijk.

Het laat zich reconstrueren aan de hand van een testament uit 1728.
Het testament is opgemaakt tijdens een tijdelijk verblijf op *de goudse rijwegh buiten dese stad* en die stad was Rotterdam. Ik vond het in de familiegeschiedenis van Jan Lafeber.

Arij Cornelisz Teeuw overleed omstreeks 10 maart 1728 in Rotterdam.

Degene die zijn overlijden heeft vastgelegd, tekende aan : *hier vreemd, verblijft aan de Gousewegh in de Rookoe.*

Enkele dagen voor het overlijden van Arij hadden Arij Cornelisse Teeuw en Hillegond Abrahams Houttuijn op 26 februari 1728 een testament laten opmaken bij *notaris Levinus Silvergieter Engelszoon te Rotterdam* (inv. nr. 2359 fol 262). Zij verklaren :

*niet te zijn aangeslagen in de personen tweehonderdsten penning.
De egteluijden wonende onder Rheewijck aan de Gouwkade, maar bevinden sig tegenwoordigh op de goudse rijwegh buiten dese stad.*

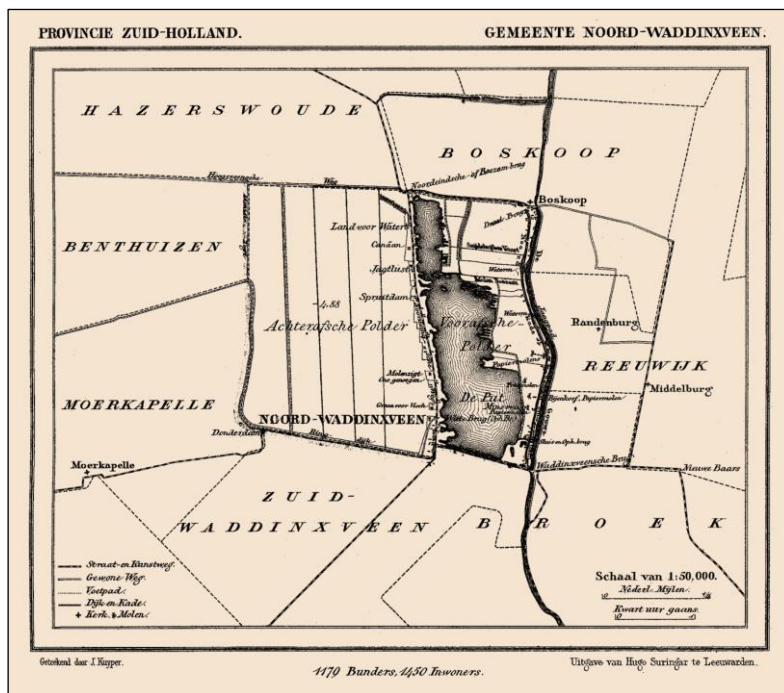
Arij Cornelisse Teeuw is onpasselijk, beide hebben egter volkomen bekwaemheijd ommer van denselver tijdelijcke natelatene goederen te kenne disponeren, dewelcke verklaerden bij desen te wederroepen en vernietigen alle Testamenten en andere acten van uiterste wille, die bij henlieden comp.ten tensamen of Ilder van hen int bijzonder voordat dezer eenigsints zoude mogen sijn gemaakt of gepasseert in dier voege als of desselvelijken comp.ten nooit gemaekt of gepasseert waren geweest.

Vervolgens benoemen zij ieder de langstlevende tot universeel erfgenaam waarna Arij Cornelisse Teeuw en Hillegond Abrahams Houttuijn de akte ondertekenen met een kruis.

*De langstlevende is gehouden om aan hun twee getrouwde kinderen Cornelis Ariens Teeuw ende Neeltje Ariens Teeuw (huijsvrouw van Pieter Claesz Vrijhoeck) uijttekeeren en te voldoen de somma van driehonderd guldens (en de somma van tweehonderd guldens die Ilder van deselve kinderen ten huwelijck hebben gehad).
Bij vooroverlijden van voorn twee kinderen en tot voldoeninge van de legitieme portie worden zij vervangen door hun afkomelingen.*

Uit het document blijkt dat Arij en Hillegond *onder Rheewijck* woonden *aan de Gouwkade*.

Deze Gouwkade of Gouwekade ook wel Goudkade geschreven vormt de westgrens van de gemeente Reeuwijk zoals te zien is op de kaart van J. Kuijper.

Het *schoutambt* Reeuwijk besloeg een gebied dat zich uitstreckte van Boskoop in het noorden tot wat ooit de gemeente Broek was in het zuiden. In het westen lag Noord Waddinxveen. Het was een gebied waar veel turf is gewonnen.

Behalve het dorp Reeuwijk liggen in het gebied ook de buurtschappen Randenburg en Middelburg.

Maar er is over waar Arij en Hillegond gewoond hebben meer te vertellen.

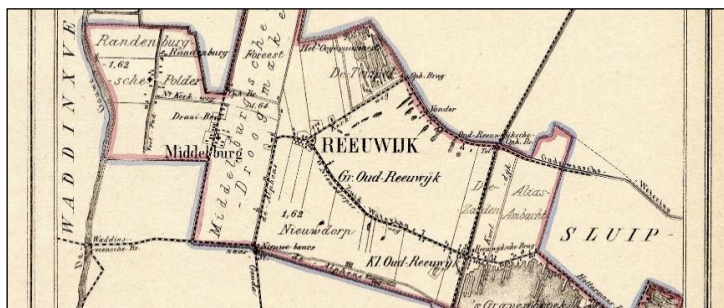
Op een kaart van het gebied uit het jaar 1687 is goed te zien dat het gebied van Randenburg op twee plaatsen de Gouwe als het ware oversteekt. De tekenaar heeft in het noordelijke stukje de letter R geschreven van de naam Randenburg. In het zuidelijke stukje staat de letter B!

Mogelijk is hier de loop van de Gouwe ooit rechtgetrokken zodat deze twee kleine delen van Randenburg op de westoever van de rechtgetrokken rivier kwamen te liggen.

Nu is het opvallend dat de kaart uit 1687 duidelijk bewoning ingetekend heeft op allerlei plekken. Maar op de *oostelijke* oever van de Gouwe daar waar het gaat om gebied van Randenburg staat *geen bewoning* ingetekend. Op de twee stukjes Randenburg die de kaart op de westelijke oever toont is echter wél bebouwing te zien.

Arij Cornelisz Teeuw en Hillegond Abrahamsdr Houttuin hebben zoals het staat geschreven *Onder Rheewijck aan de Gouwkade* gewoond. Het is goed mogelijk dat zij ooit op één van deze beide locaties van de gemeente Reeuwijk op de westelijke oever van de Gouwe zijn neergestreken.

archieff.rhcrijnstreek.nl/httpHandler/icon.co/HttpHandler/file.pdf?file=9261427

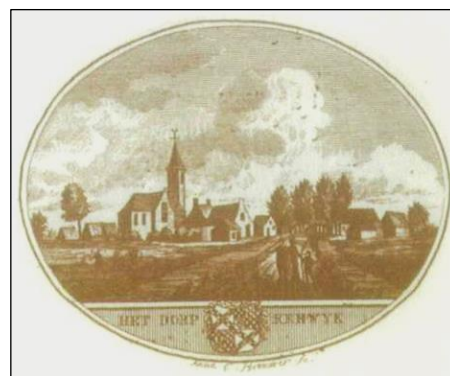

Het kleine kerkje in Middelburg ZH is waarschijnlijk in de vijftiende eeuw gebouwd. Het bleef ook na de Reformatie nog enige tijd in gebruik totdat in 1639 de protestanten op ruwe wijze de toegang ontzeiden aan pastoor Martinus van de Velden. Vervolgens werd het kerkje een bijkerk van de Hervormde gemeente van Boskoop waar de protestantse Middelburgers toe behoorden.

De inwoners van het *ambacht* Middelburg ZH waren gericht op Boskoop.

rhcrjinstreek.nl/bronnen/lokale-historie/bodegraven-reeuwijk/reeuwijk/middelburg-zh/

Tenslotte was er in Reeuwijk een kerk die is afgebeeld op de ets die het titelblad van de Inventaris van het Archief Reeuwijk siert.

Reeuwijk ets maker niet bekend

archieff.rhcrinstreek.nl/httpHandler/icon.co/HttpHandler/file.pdf?file=9261427

Het is elf jaar nadat Cornelis en Hillegond tijdelijk verblijvend in Rotterdam hun testament lieten maken. Op 16 juli 1749 wijst Hillegond Abrahams Houttuijn in een notariële akte voor notaris Klaas Veenendaal in Boskoop als administrateurs en voogden aan :

40

Krijne Zuiderkerk, haar neef wonende buiten Rotterdam.

Verwezen wordt naar de regelingen in een eerder testament toen haar man nog in leven was en wel op 26 februari 1728 gepasseerd bij notaris Levinus Engelszoon Silvergieter te Rotterdam.

Toegevoegd wordt in de acte van 1749, dat de goederen bij blinde loting verdeeld moesten worden en dat niets per openbare verkoping verkocht mocht worden.

De erfgenamen van Hillegond Abrahams Houttuijn

Hillegond Abrahams Houttuijn overleed een klein half jaar later op 25 januari 1750. Ze moet nog altijd gewoond hebben aan de Goudkade onder Reeuwijk.

Erfgenamen waren enerzijds de *nakomelingen* van haar dochter Neeltje Vrijenhoef Teeuw.

Dat waren Hillegond, Sijburg, Arij en Mees Vrijenhoef. Zij ontvingen elk 1/8 deel van de erfenis van hun grootmoeder.

Anderzijds was haar zoon Cornelis Ariaanse Teeuw erfgenaam. Hij was de broer van Neeltje en oom van de genoemde vier kinderen. Als hij op 22 februari 1757 overlijdt wordt zijn tweede zoon Cornelis Cornelisz Teeuw voogd over de vier kinderen in de plaats van zijn overleden vader.

Uit de Akte van Scheiding 1 juni 1757

Uit de volgende gegevens die inzage geven in de verdeling van de erfenis onder de vier kinderen van haar dochter Neeltje blijkt de welstand van de vijfde generatie.

Op 1 juni 1757 wordt voor notaris Daniël van Beke te Reeuwijk onder - verwijzing naar een eerder opgestelde acte door de notaris Herbert van der Meij te Rotterdam en Kralingen en wel op 13 april 1775 - een *akte van scheiding* opgemaakt.

*ONA Reeuwijk inv.nr.6960 notaris Daniël van Beke fol.726 e.v. 1 juni 1757
Staat van schifting, scheijdinge en nadere verdeling van alle sodanige goederen en effecten agter volgens de
acte van scheijdinge voor de notaris Herbert van der Meij tot Rotterdam en Kralingen resideerende en
getuijgen gepasseerd den 9e maart en den 13e april 1751.*

*Aan Arij Vrijenhoef, Mees Vrijenhoef en Hillegond Vrijenhoef nagelaten kinderen
van wijle Neeltie Ariens Teeuw daarbij te saamen is aanbedeeld als erfgenamen obuto stato van
Hillegont Abrahams Houttuijn hun grootmoeder.*

Jan Lafeber schreef mij hoe uiteindelijk dit erfdeel bestaande uit nagelaten obligaties, gelden en overige bezittingen van grootmoeder Hillegond Abrahams Houttuijn onder de vier nakomelingen van Neeltje Ariens is verdeeld :

*Sijburgie Vrijenhoef heeft haar 1/4 portie (van de helft) van de erfenis reeds
eerder ontvangen nl. f 1834 - 3 - 15 1/2. Op 1 juni 1757 bedroeg de totale waarde van de
effecten e.d. f 6426 - 3 - 19 1/2*

Arij Vrijenhoef verkreeg daarvan 1/3 deel = f 2142 - 1 - 5

Mees Vrijenhoef heeft zijn deel ontvangen op 1 februari 1759

Hillegond ontving op 14 mei 1762 het laatste vierde gedeelte van de helft van de erfenis (zie hierboven)

Voorts verkreeg Arij Vrijenhoef uit de nalatenschap van zijn grootmoeder :

3 lakens, 4 servetten, 3 kussenslopen, 2 hemden, 1 tafellaken, 1 halflaken, 5 mopmutsen,

*3 neusdoeken, 1 schortekleed, 1 rok, 1 schoudermantel, 1 waaijer, 1 centuur, 1 tinnen schotel,
1 tinnen tafelbort, 6 tinnen lepels, 1 tinnen waterpot, 1 koopere kandelaar, 1 koper emmertie,
1 aarde schotel, 4 aarde bakies, 3 aarde kopies, 1 postelijn bakie, 2 dito kopies,
1 dito kommetie japans, 1 glaase pulle, 1 leunstoel,
1 deken met een stuk van een deken.*

Verder moeten verdeeld worden :

*een boek met silvere slooten en beslag ter waarde van f 14 - 19 -0;
een silvere lepel en bootje ter waarde van f 13 - 9 -0;
een zoutvat met een bootje ter waarde van f 12 -3 - 8;
tesamen f 40 - 11 - 8; 1/3 deel is f 13 - 10 - 8.*

Alle obligaties en de daarop verkregen rentes werden uitvoerig verantwoord per 1 juni 1757 in de genoemde akte van scheiding. De totale akte beslaat 32 pagina's.

*Kwartierstaat Hoogendoorn/Tak door J.D. Lafeber <http://www.lafeber.info/kwartierstaat2.html>
Bron : Jan Lafeber mail 19 oktober 2020*

Hillegond Houttuijn was in goeden doen.

Naar schatting bedroeg de totale erfenis, alleen al aan geld, effecten en obligaties, tussen de f 14.000 en f 15.000.

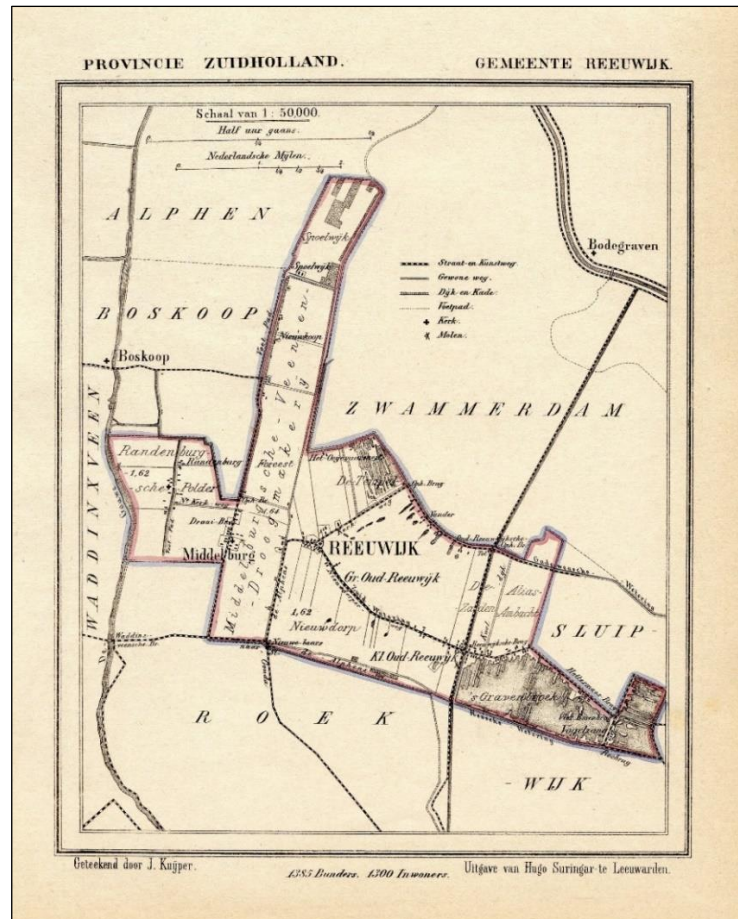
Tot zover enkele fragmenten uit de afwikkeling van de erfenis van Hillegond Houttuijn. De details verhalen van het leven van een welgestelde familie in de eerste helft van de achttiende eeuw.

Maar zo bleef het niet.

In de volgende generatie keerde het tij.

GENERATIE VI

CORNELIS ARIENS TEEUW 1697 – 1757 EN MARIA CLAESDR VERKADE 1695 - 1766

Cornelis Ariens Teeuw en Maria Claesdr Verkade

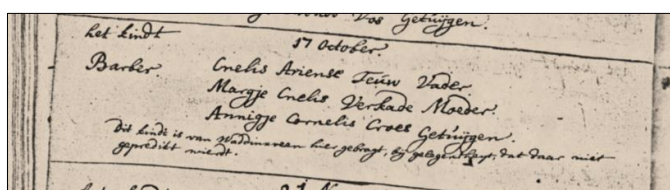
Cornelis Ariens Teeuw de zoon van Arij en Hillegond trad in het huwelijk met de dochter van een boomkweker. Marrigje Cornelisdr Verkade heette ze.

Acht kinderen krijgen zij.

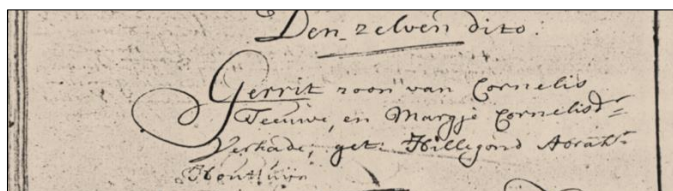
De namen van de eerste drie staan in de doopboeken van Waddinxveen.

Vervolgens worden er vier gedoopt in de kerk van Reeuwijk en tenslotte het achtste kind weer in Waddinxveen.

Eigenlijk was het de bedoeling dat ook hun vierde kind Barbara in 1723 in Waddinxveen gedoopt zou worden. Ds. Jacobus Berckman schreef in het doopboek dat Barbara naar Reeuwijk was gebracht. daar er *bij gelegenheit in Waddinxveen niet gepredikt wierdt*.

In de doopboeken vind je een spoor van de moeder van Cornelis Ariensz en ook van zijn zuster Neeltje. Zo kom je op 28 oktober 1736 Hillegond Houttuijn tegen. Op die dag werd Gerrit door zijn grootmoeder binnengedragen.

Toen Geerlof de jongste zoon van Cornelis en Marrigje werd gedoopt op 5 februari 1741 werd hij door zijn tante Neeltje Ariens Teeuw binnengedragen die met Pieter Claesz Vrijenhoef was getrouwd.

Zijn Cornelis en Marrigje in Reeuwijk in het huwelijk getreden, ze zijn er beiden ook gestorven en begraven. Cornelis was zestig jaar toen hij overleed. Marrigje overleed negen jaar later op de leeftijd van zeventig jaar.

Over de nalatenschap van Arij en Hillegond

Hillegond Abrahams Houttuijn overleed op 25 januari 1750 bijna zeventig jaar oud. Eenentwintig jaar eerder was haar man overleden toen zij beiden tijdelijk in Kralingen verbleven waar Hillegond ooit geboren en getogen was.

Enkele jaren later na haar dood werd op 1 juni 1757 de erfenis van Hillegond beschreven en verdeeld. Deze bestond uit obligaties, gelden en bezittingen. De waarde van de effecten en dergelijke bedroeg alleen al f. 12852. Arij en Hillegond hebben in grote welstand geleefd. Niet lang daarna was daarvan niet veel over.

De ene helft van de nalatenschap werd verdeeld door de vier nakomelingen van Neeltje en Pieter Claesz Vrijenhoef. De andere helft ging naar Cornelis die acht kinderen zou krijgen en zo is dat doorgedaan in de volgende generatie.

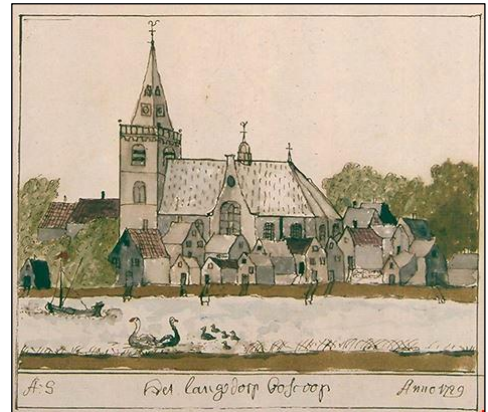
Het grote vermogen van Arij Corneliszn Teeuw en Hillegond Abrahams Houttuijn viel in kleine stukken uiteen.

GENERATIE VII

ABRAHAM CORNELISZ TEEUW 1720 – NA 1764 EN MARIA ARIJS DROOG OVERLEDEN 1764

Verlies

Hij was naar de vader van zijn grootmoeder Hillegond Abrahamsdr Houttuijn vernoemd.
Abraham Cornelisz Teeuw. Hij was de oudste zoon van de acht kinderen van Cornelis Ariens Teeuw en Marrigje Cornelisdr Verkade.

geschiedenisvanzuidholland.nl/locatie/geschiedenis-van-boskoop

Abraham Cornelisz Teeuw is op 17 maart 1743 in Boskoop in het huwelijk getreden met Maria Arijs Droog. Tien kinderen zouden zij krijgen.

Het is opmerkelijk hoezeer het leven van Abraham getekend is door verlies.
Het is in de familiegeschiedenis vaker zo gegaan. Een vader of een moeder valt weg terwijl er nog jonge kinderen zijn.

Het gebeurde in het leven van Abraham.
Het gebeurde in het leven van zijn kleinzoon Klaas die jong zou overlijden.

Het gebeurde tenslotte óók in het leven van diens kleinzoon die eveneens Klaas heette.
Ook hij stierf terwijl zijn kinderen nog minderjarig waren. Hij was mijn overgrootvader. Toen hij stierf werd zijn zoon en mijn opa Jurrie Johannes Teeuwen op jeugdige leeftijd kostwinner.

Abraham Cornelisz Teeuw is nog maar drieënveertig jaar oud als hij na een huwelijk van eenentwintig jaar zijn vrouw Maria Arijs Droog in Boskoop naar haar laatste rustplaats brengt.

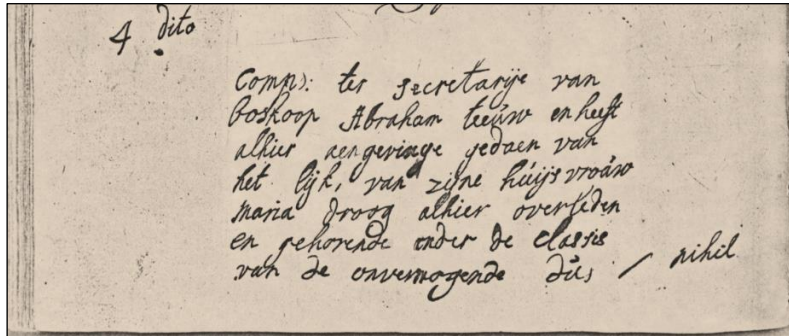
Kort voor haar overlijden hebben Abraham en Maria op 31 maart 1764 nog hun testament laten opstellen door Jacob van Leeuwen notaris te Boskoop. Vijf dagen later overleed Maria Arijs Droog op 4 april 1764.

Van de tien kinderen Abraham en Maria gekregen hebben zijn er drie jong gestorven.
In 5 oktober 1753 stierf hun dochtertje Marrigje.
Op 27 juni 1756 gaf Abraham het overlijden aan van de tweejarige Willem en op 18 december van datzelfde jaar is ook zijn zoon Dirk gestorven twee maanden oud.

Onvermogen

Toen Abraham op de secretarie van Boskoop van het overlijden van Maria aangifte deed, werd in het gaardersregister Maria Droog als *gehorende onder de classis van de onvermogen* aangemerkt. Er staat zelfs bijgekrabbeld *nihil*.

Het kan verkeren.

Ruim een jaar later op 14 november 1765 verschijnt Abraham voor de notaris Jacob van Leeuwen. Het onderhoud gaat over de zorg over de zeven overige kinderen die met name worden genoemd. Maartje, Hillegond, Arij, Cornelis, Claas, Marringje en Pietertje die nog maar zeven jaar was.

Abraham laat vastleggen dat hij de kinderen zal onderhouden en opvoeden en straks een behoorlijke uitzet zal geven. Daarboven krijgt elk kind vier gulden. Van de rijke nalatenschap van Hillegond Houttuint was weinig meer te bespeuren.

Jan Lafeber mail 14 december 2020
gemeentearchief.alphenaandenrijn.nl

Tweede huwelijk met Neeltje Verhel

Toen Maria overleed, waren vijf kinderen nog minderjarig. Abraham is dan ook opnieuw getrouwd en wel met de weduwe Neeltje Verhel. Zij overleed op 21 februari 1777.

www.archiefman.nl

Boomkwekers in de familie

Toen Abrahams jongste broer Geerlof indertijd in de kerk van Reeuwijk werd gedoopt, bracht zijn tante *Neeltje Ariens Teeuw* de dopeling binnen. Neeltje was een zuster van zijn vader Cornelis Ariensz. Zij was gehuwd met Pieter Claesz Vrijenhoef.

Deze Pieter Claesz Vrijenhoef was een boomkweker uit Boskoop. Uit de studie *Vijf eeuwen boomkwekerij*, door Aart Vuyk sr, blz. 9 het volgende citaat :

*Op 4 oktober 1765 wordt bomenboelhuis gehouden voor Pieter Klaasz Vrijenhoef, die de volgende conditie in de voorwaarden op heeft laten nemen:
Uitgezonderd van de verkoop waren de Roose, de barberessen, de Seringen, de Gulden Reegen, Camperfoelie, alle de blombomen, de aalbessen, de kruysbessen, braambeziën, Arbovitaf of Sierenboom, yeperboomen, de Moere en de Jonge Moerebeyen, Spaanse Aak, Hazenoten, de Moere van de Ypen, Wijngaarden, de aardbeziënplanten en voorts al de groente. Dan volgen 83 nummer laan- en vruchtbomen, welke opbrachten 564 gulden 10 stuivers.*

De tante van Abraham was dus met een boomkweker getrouwd.

Maar ook Abrahams moeder Marringje Cornelisdr Verkade was uit een geslacht van boomkwekers. Haar vader Cornelis Teunisz Verkade was immers boomkweker net als haar broer Klaas.

En dan was bovendien diezelfde broer Klaas getrouwd met ene Marijtje Claesdr Vrijenhoef. Ze was de zuster van bovengenoemde Pieter!

Kortom over en weer een familie van Boskoopse boomkwekers.

Het is dus niet zo heel vreemd dat wij Abraham Cornelisz Teeuw in de archieven van datzelfde Boskoop tegenkomen.

Hij trad er op 17 maart 1743 met Maria Arijs Droog in het huwelijk en al hun kinderen hebben ze daar in Boskoop laten dopen.

Laag Boskoop

Laag Boskoop is een gebied dat nooit slachtoffer is geworden van de veenwinning. Hoge heren hadden dat bepaald.

De veengrond was uitermate geschikt voor de boomkwekerij en zo is het gebleven tot vandaag de dag getuige deze luchtfoto.

<https://www.boskoops.nl/service/geschiedenis-boskoop/>

Abraham en Maria hebben zich ooit in *Laag Boskoop* gevestigd.

Het is niet te zeggen of zij in de wereld van de Boskoopse boomkwekers een rol van betekenis hebben gespeeld. In elk geval zijn ze er niet rijk van geworden.

GENERATIE VIII

CORNELIS ABRAHAMSZ TEEUWEN 25.11.1750 - VÓÓR 30.11.1814 EN TRIJNTJE KLAASDR BOER
11.11.1753 - VÓÓR 30.11.1814

Jan Willem van Borselen *Landschap aan de Gouwe*, 1874, olie op paneel 19.8 x 30 cm.

Speurwerk

Cornelis Abrahamse Teeuw en Trijntje Klaasdr Boer Klaas waren de ouders van Klaas Teeuwen.

In het gezin van zeven kinderen was Klaas het vijfde kind.

Aan deze zinnen is het nodige speurwerk voorafgegaan.

Klaas is namelijk in geen enkel doopboek te vinden laat staan in dat van de Hervormde gemeente van Boskoop en hoe weet je dan wie zijn ouders zijn?

Als Klaas inderdaad de zoon is van Cornelis en Trijntje dan kun je zeggen dat hij twee van zijn kinderen naar zijn ouders heeft vernoemd. Cornelis en Trijntje. Ook heeft hij dan inderdaad zijn zoon Jan vernoemd naar de vader van zijn vrouw Marrigje de Jong die de dochter was van Jan de Jong en Aaltje Biezeveld.

En dan heet hij zelf naar zijn opa van moeders kant namelijk Klaas Boer uit Waarden. *Maar is Klaas eigenlijk wel de zoon van Cornelis en Trijntje?!*

Op 10 oktober mailt Jan Lafeber mij dat hij het antwoord op de vraag gevonden heeft in de trouwakte van Maarten Teeuwen van 30 november 1814.

Van deze Maarten is bekend dat hij de zoon is van Cornelis Abramse Teeuw en Trijntje Klaasdr Boer en nu staat er in zijn trouwakte dat ene Klaas Teeuwen getuige was bij dit huwelijk :

*Klaas Teeuwen, oud eenendertig jaar,
Bouwman en broeder van de mannelijke Egtgenoten.*

Maarten en Klaas waren broers en dus zijn de ouders van Klaas : Cornelis Abramse Teeuw en Trijntje Klaasdr Boer!

Cornelis Abrahamsz Teeuw en Trijntje Claasdr Boer en hun zeven kinderen

Toen Cornelis Abrahamsz Teeuw op 12 juni 1774 in Boskoop in het huwelijk trad met Trijntje Klaasdr Boer was hij 23 jaar. Trijntje was 20 jaar.

www.genealogieonline.nl/de/genealogie-van-melzen/I57207.php

Cornelis Abrahamsz Teeuw werd op 25 november 1750 in Boskoop gedoopt.
Het doopvont is er niet meer en ook de kerk van toen is er ook niet meer. Een grote brand in het centrum van Boskoop heeft in 1895 grote verwoestingen aangericht.

Cornelis vond zijn bruid in Waarder.

Trijntje werd gedoopt op 11 november 1753 als dochter van Claas den Boer en Maartje de Rotte.

Waarder – de geboorteplaats van Trijntje Boer – ligt halverwege Bodegraven en Woerden. Nu raast daar de A12 langs. Het is een klassiek veenweidegebied.

<https://habitus.nl/fotos-geen-auteursrechten>

Cornelis en Trijntje kregen zeven kinderen en hielden hen in Boskoop ten doop.

In de namen die zij hun kinderen gaven keert het voorgeslacht terug.

Maartje geboren in 1776 werd vernoemd naar haar grootmoeder van moederszijde Maartje de Rotte. Marijtje werd vernoemd naar haar grootmoeder van vaders kant Maria Arijs Droog. Marijtje zou in 1778 kort na haar geboorte overlijden.

Het jaar daarop in 1779 kregen Cornelis en Trijntje een tweeling. Een jongen die vernoemd werd naar grootvader van vaderszijde Abraham Cornelisz Teeuw en een meisje dat dezelfde naam kreeg als haar overleden zusje Marijtje. Abram en Marijtje dus.

Klaas was het vijfde kind en werd gedoopt op een dag in mei 1784. Hij kreeg de naam van zijn opa van moeders kant Claas den Boer.

Na hem worden Maarten en Jacob geboren respectievelijk in 1785 en 1788.

Onvermogen

Cornelis kwam uit een groot gezin van tien kinderen.

Het gezin had het zoals eerder beschreven bepaald niet breed. Cornelis groeide op in armoede maar werd als kind bovendien meerdere keren geconfronteerd met ziekte en dood in zijn directe omgeving.

Een zusje en twee broertjes overleden op jonge leeftijd. Marrigje in 1753 en Willem en Dirk in 1754.

Cornelis was een jongen van dertien toen zijn moeder in 1764 overleed. Geld om haar graf te betalen was er niet. Vervolgens hertrouwt zijn vader een jaar later opnieuw met de weduwe Neeltje Verhel.

Cornelis heeft dus het nodige meegemaakt voor hij in Waarder zijn bruid ontmoet en een eigen leven begint. Het zal hem ongetwijfeld gevormd hebben en doorgewerkt in wat hij zijn kinderen in hun leven meegegeven heeft.

Over Cornelis en Trijntje is niet veel te vertellen.

Wel is te achterhalen hoe het milieu er uit zag waarin twee van hun kinderen hebben geleefd.

Dat van hun oudste dochter Maartje en dat van Maarten de jongere broer van Klaas.

Over Maartje

www.wimhoogerdijk.info/pafg07.htm

Maartje is op 5 september 1776 in Boskoop geboren en zou er op 18 november 1837 overlijden. Ze is getrouwd met de zoon van één van de schepenen van Reeuwijk en armmeester van de Reeuwijkse diaconie namelijk Willem Hoogendijk sr.

Deze Willem Hoogerdijk sr is twee keer getrouwd geweest en had achttien kinderen. Zijn tweede vrouw Ariaantje van Eck kwam uit Stolwijk. Daar werden elf van de achttien kinderen geboren. Het jongste kind werd in Gouderak geboren waar Willem op 8 april 1810 overleed.

Van de achttien kinderen waren er op dat moment nog acht in leven.

Eén van die kinderen was Willem jr 1770 – 1819.

Hij trouwde met Maartje Teeuwen. Zij was zwavelstokkenmaakster en hij boerenarbeider en wordt genoemd als “bruijker van 1 hond land in de polder Laag Boskoop” aldus de hierboven genoemde site.

De bovengenoemde site vermeldt bij de gegevens rondom doop, huwelijk en overlijden allerlei beroepen die met elkaar een beeld geven van het milieu waarin het leven van de oudste zuster van Klaas Teeuw zich afspeelde.

Een arbeider, een schoenmaker, een kleingarens spinner, een koopman en een veldwachter. Een tuinman, een schipper en enkele watermolenaars.

Over Maarten

Maarten was een jaar jonger dan zijn broer Klaas.

Maarten werd op zes november 1785 in Boskoop gedoopt. Toen hij op 30 november 1814 net als Maartje in Boskoop trouwde met Cornelia van Geen, was zijn broer Klaas zoals gezegd één van de getuigen.

Hun zoontje Cornelis is maar twee jaar geworden. Hij overleed op 7 maart 1821.

Hun dochter Trijntje zou eveneens niet oud worden. Ze is 23 jaar als ze op 15 december 1845 in Boskoop overlijdt.

Hun zoon Willem trouwt in op 10 juli 1850 in Den Haag met Jannetje Wijmerslager. De akte vermeldt dat hij rijksambtenaar is.

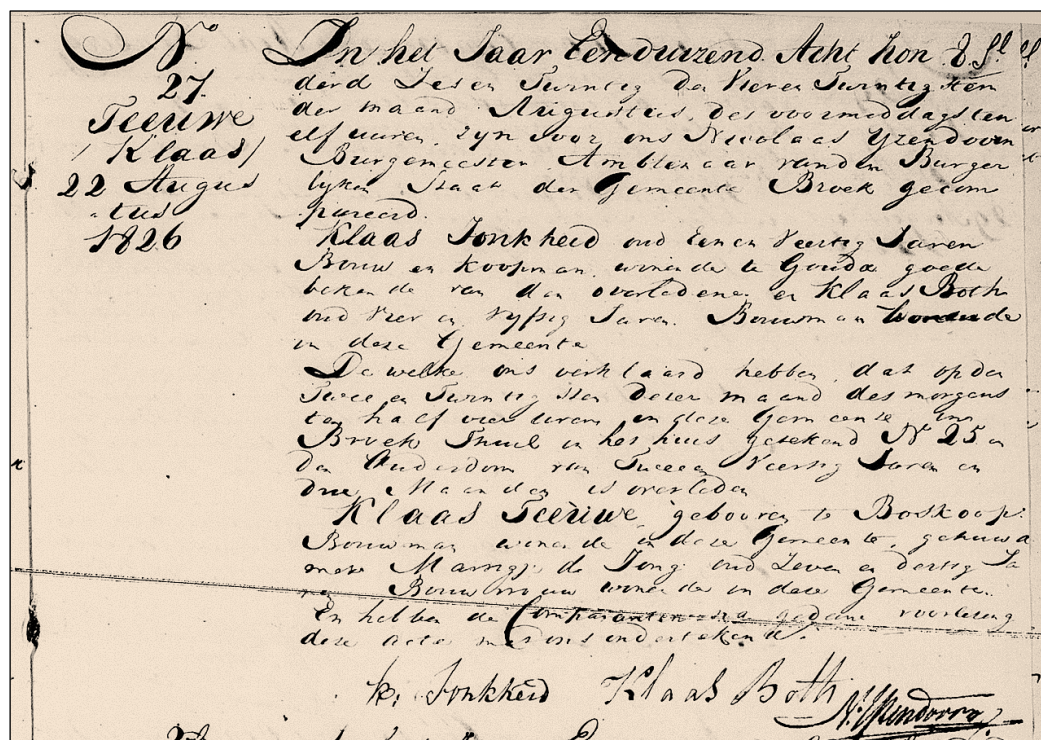
Ook wordt het beroep van de vader van de bruid vermeld. Hij is stadswerker.

Onder de getuigen bevinden zich verder een metselaar, een arbeider, een mandenmaker en een oppasser. Het is het milieu van mensen die de kost weten te verdienen door met hun handen te werken.

GENERATIE IX

KLAAS TEEUWEN MEI 1784 - 22.08.1826 EN MARRIGJE DE JONG 13.10.1788 - 19.06.1857

Een bouwman in de gemeente Broek

Deze familiegeschiedenis begint bij eigenerfde boeren in de Krimpenerwaard. Met Klaas Teeuwen wordt die traditie gedurende één generatie weer opgepakt zoals op te maken is uit bovenstaande akte van overlijden opgemaakt op 22 augustus 1826. Klaas wordt er *bouwman* genoemd en zijn vrouw *bouwwrouw*.

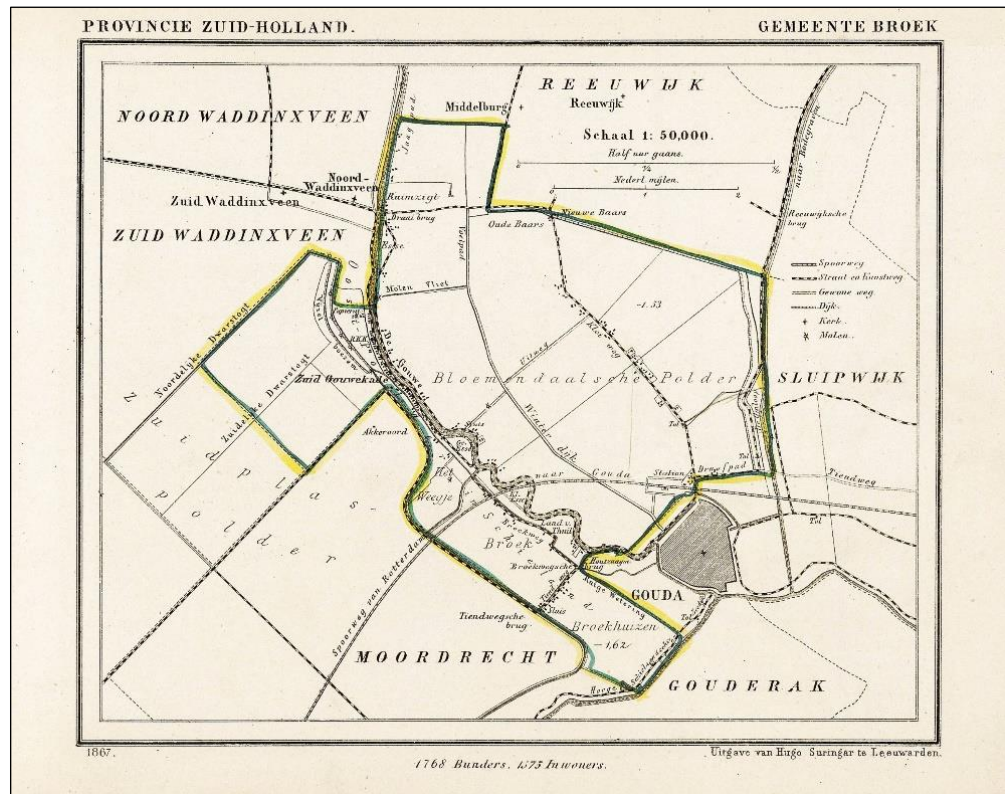
Op die zomerdag in augustus van het jaar 1826 zijn Klaas Jonkheid en Klaas Both verschenen voor Nicolaas IJzendoorn burgemeester van de gemeente Broek en het is om aangifte te doen van het overlijden van Klaas Teeuwe gehuwd met Marrigje de Jong.

Klaas is tweeënveertig geworden.
 Marrigje is zevenendertig.

In de akte staat dat Klaas in de gemeente Broek en Thuil gestorven is en dat het adres N 25 was. Het was aan de Broekweg.

Jammer genoeg heeft het kadaster over de eerste decennia geen informatie. Maar gelukkig kan aan de hand van een detail van de kaart van Isaac Tirion uit 1750 tot op de kilometer nauwkeurig worden bepaald waar de boerderij van Klaas en Marrigje heeft aan de *Broekwech* heeft gestaan.

Wat ooit de gemeente Broek, Thuil en het Weeghje heette moet, zoals op de kaart te zien is, een heel bijzondere plek zijn geweest die zeer tot de verbeelding spreekt.

Op de kaart van J. Kuijpers uit 1868 is de situatie na de inpoldering weergegeven en nog altijd is de Broekweg goed te zien gelegen aan de Ruige of ook wel Waddinxveense weterring waaraan Klaas en Marrigje hebben gewoond.

Een eeuw later nam Nico van der Jagt 1888 – 1959 zijn schetsboek en tekende hoe het was en geweest moet zijn. Deze ets van de Broekweg is van na 1900.

Broek, Thuil en 't Weegje

Deze gemeente bestaat uit de heerlijkheden Broek, Thuil en 't Weegje, Bloemendaal en Broekhuizen, bevat noch dorp noch gehucht en beslaat eene oppervlakte van 1755 bunder, telt 184 huizen en ruim 13100 inwoners, die meest hun bestaan vinden in melkerij en veeteelt. Ook heeft men er eene papierfabriek, eene steenbakkerij, 3 houtzaagmolens, eenen snuifmolen en eenen korenmolen.

De Hervormde inwoners behooren tot de gemeente van Gouda. De Rooms-Katholieken worden mede tot de statie van Gouda gerekend.

Er zijn in deze gemeente geene scholen, maar de kinderen gaan te Gouda onderwijs genieten.

Citaat uit Aardrijkskundig Woordboek der Nederlanden door A.J. van der Aa 1837f

Klaas en Marrigje bewoonden een boerderij die waarschijnlijk net als het huis op de tekening van Nico van der Jagt aan de Waddinxveense Wetering gelegen heeft. Is het mogelijk iets terug te vinden van het leven dat zij daar hebben geleid?

Bouwman

Op de site van SAMH wordt een huwelijksakte van vermeld.

Op 5 april 1812 is er een trouwerij. De bruidegom heet Anthonie Zegveld en komt uit Moordrecht. Hij is een boerenknecht wonend in Broek en Thuil.

De getuigen zijn Ary de Vos, Anthony Koedam, Pieter Klaasse van Leeuwen en tenslotte ook Klaas Teeuwe. En allemaal worden ze *bouwman* genoemd woonachtig te Broek en Thuil. Klaas leefde temidden van hen.

Met elkaar behoren zij tot het milieu van kleine boeren die waarschijnlijk een vrij karig bestaan hebben geleid in het laag gelegen gebied langs de bochten van de Kromme Gouwe dat in de onmiddellijke nabijheid lag van het wijde water van de Zuidplas.

Laagland

Eén van degenen die in 1826 aangifte deden van het overlijden van Klaas Teeuwe was een zekere Klaas Both. Ook hij woonde in de gemeente Broek.

Het kadaster dd 1832 geeft een beeld van de bezittingen van deze Klaas Both die misschien één van de burens is geweest van Klaas en Marrigje. In elk geval was hij gezien de rol die hij speelde bij de aangifte een vertrouweling van Klaas en Marrigje en wel in hun naaste omgeving.

Zo zullen ook Klaas en Marrigje wellicht schapen hebben laten lopen op de dijk en oogstten zij fruit van hun vruchtbomen en hadden zij stukjes hooiland waar zij op warme zomerdagen het hooi oogsten voor hun vee dat in de winter op stal stond.

Het is mij niet bekend of Klaas en Marrigje eigenerfde boeren waren.

Misschien hadden ze hun boerderij wel van iemand gepacht die zelf in Gouda woonde. Klaas Jonkheid was zo iemand die dertig hectare bezat in Broek maar in Gouda woonde. Hij was één van de twee die in 1826 aangifte deden van de dood van Klaas en wordt *bouw – en koopman genoemd en een goede bekende* van de overledene.

KADASTER BROEK
OORSPRONKELIJK AANWIJZENDE TAFEL 1832

art.nr. 26 -- Klaas Both bouwman te Broek c.a.

kad.nr.	adres	soort eigendom	oppervlakte	klasse	aanslag ongebouwd	aanslag gebouwd	aantekening	over naar art.nr
A 306	Bloemendaal	weiland	0,1520	2	4,30		1844.	398
A 307	Bloemendaal	boomgaard	0,1470	2	5,63		1844.	398
A 308	Bloemendaal	weiland	1,9650	2	55,55		1844.	398
A 309	Bloemendaal	weiland	2,1110	2	59,68		1844.	398
A 310	Bloemendaal	hooiland	2,9060	1	82,15		1844.	398
A 311	Bloemendaal	hooiland	1,4520	1	41,05		1844.	398
A 312	Bloemendaal	hooiland	0,6970	1	19,70		1844.	398
A 313	Bloemendaal	weiland	2,2730	2	64,26		1844.	398
A 314	Bloemendaal	huis, schuur en erf	0,1400	8	5,36	36,00	1844.	398
A 315	Bloemendaal	tuin	0,1050	1	4,02		1844.	398
A 316	Bloemendaal	watering	0,0670	1	0,02		1844.	398
B 524	Bloemendaal	hooiland	2,1860	1 en 2	53,06		1844.	398
B 525	Bloemendaal	watering	0,0300	1	0,01		1844.	398
B 526	Bloemendaal	dijk als weiland	0,0057	4	0,08		1844.	398
B 537	Bloemendaal	watering	0,0112	1			1844.	383
B 538	Bloemendaal	weiland	0,4290	2	12,13		1844.	383
B 539	Bloemendaal	weiland	0,8130	2	22,98		1844.	383
B 540	Bloemendaal	hooiland	2,2080	1 en 2	53,59		1844.	383
B 541	Bloemendaal	watering	0,0330	1	0,01		1844.	383
B 542	Bloemendaal	dijk als weiland	0,0085	4	0,13		1844.	383
			17,7394		483,71	36,00		

Een huis met erf en schuur. Een tuin. Een boomgaard. Weiland. Hooiland. Een watering. Stukjes van de dijk die als weiland dienst deden.

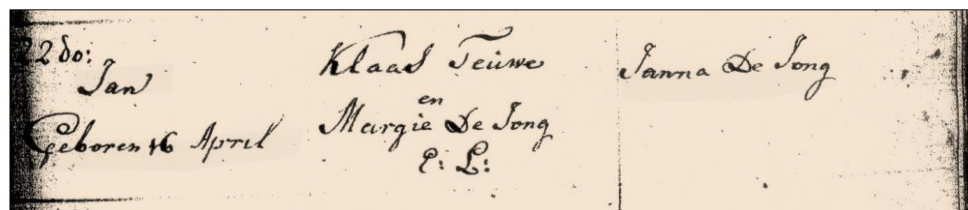
Het is geen vreemde gedachte dat de boerderij van Klaas Teeuwe en Marrigje de Jong daar aan de Broekweg er net zo moet hebben uitgezien.

De kinderen van Klaas en Marrigje

Klaas en Margje krijgen zeven kinderen die allemaal in de Goudse St. Jan ten doop worden gehouden.

Arij op 31 mei 1807.

Cornelis op 21 augustus 1808.

Uit de doopboeken van de St. Jan

Jan werd geboren op 16 april en werd gedoopt op 22 april 1810.

Jan is mijn betovergrootvader.

Dan overlijdt het tweede kind van Klaas en Marrigje en het eerstvolgende zoontje krijgt diens naam. Cornelis is geboren op 25 juli 1812.

Trijntje wordt geboren op 28 november 1814 en krijgt de naam van haar grootmoeder. Ze is vroeg gestorven op 31 oktober 1816. Nog geen twee jaar oud.

Op 17 oktober 1817 wordt Pieter geboren.

Op 21 maart 1822 wordt Klaas geboren.

Het leven op de boerderij aan de Broekweg gaat zijn gang tot Klaas op 22 augustus 1826 overlijdt. Hij was nog maar tweeënveertig en Marrigje zevenendertig.

Alle kinderen waren nog minderjarig.

Mijn betovergrootvader Jan was een jongen van zestien jaar toen hij het vroege overlijden van zijn vader meemaakte.

Anderhalf jaar later worden op 22 februari 1828 de *roerende zaken gemeenschappelijke boedel wijlen Klaas Teeuwen en Marrigje de Jong te Broek* getaxeerd.

Op diezelfde datum gaat het om de benoeming van een voogd en wel van de *pupillen* namelijk *Arie, Jan, Cornelis, Pieter en Klaas*.

Maarten – de eerder genoemde jongere broer van Klaas – is één van de aanwezigen. Woonachtig te Boskoop staat erbij.

Ook Gerret Verdouw uit Broek is getuige die ook al enkele dagen eerder bij de taxatie aanwezig was. In de zitting worden twee voogden benoemd. Het is de moeder van de pupillen namelijk Marrigje de Jong en naast haar wordt ene Willem Verdouw tot voogd van de kinderen benoemd.

Marrigje zal met deze Willem Verdouw voor de tweede keer in het huwelijk treden.

Het is kort daarna op 10 april 1828 te Broek.

Met dit huwelijk heeft Marrigje de Jong de toekomst van haar kinderen veilig gesteld.

Willem Verdouw was immers niet geheel onbemiddeld. Dat is op te maken uit enkele notariële akten waaruit op te maken is dat Willem in Gouda zich enig vastgoed heeft weten te verwerven. Hierover later meer.

*GOUDA Notariële Akten 1843 – 1864 uittreksels door Johan Wilmes en Jan Oudgenoeg
www.miepswinkels.nl/Verdouw1/282.htm*

Is Marrigje na haar huwelijk in Broek blijven wonen?

Is ze naar de stad gegaan?

Twee zoons van Klaas en Marrigje zijn niet oud geworden. Pieter stierf in 1837 op de leeftijd van twintig jaar en Klaas overleed zes jaar later in 1843 eenentwintig jaar oud.

Van beiden wordt de plaats vermeldt waar ze gestorven zijn.

Pieter in Gouda (Broekweg).

Klaas in Broek.

Hieruit zou je kunnen opmaken dat het gezin althans tot aan die tijd in Broek is blijven wonen en wel aan diezelfde Broekweg waar ook vader Klaas gestorven was.

In een notariële akte van 2 februari 1853 staat dat Willem Verdouw van zijn broer Gerret aan de Raam O72 kadaster D290 huis en erf koopt. Dat was nog vóór het overlijden van Marrigje. Ze moeten er samen tot aan haar overlijden hebben gewoond en Willem is er blijven wonen.

W.J. Büchner stadsarts te Gouda

Voor de bevolking van Gouda in de negentiende eeuw heeft de stadsarts Willem Frederik Büchner grote betekenis gehad onder andere door zijn strijd tegen besmettelijke ziektes als pokken en cholera.

Hij ijverde voor verbetering van de woonomstandigheden, die in die tijd uitermate slecht waren, zeker voor de werkende bevolking. Hij had oog voor het effect van de sterk vervuilde stadsgrachten op de volksgezondheid en drong daarom aan op verbetering van het drinkwater.

Wikipedia

In zijn *Bijdragen tot de geneeskundige topografie en statistiek van Gouda (1842)* schrijft hij ook over de gevolgen van de drooglegging van de Zuidplas voor de volksgezondheid.

De lage ligging van het grootste gedeelte der stad, bijna uitsluitend door den behoeftigen volksstand bewoond, heeft het onafscheidbaar gevolg, dat reeds bij eenen gemiddelden waterstand de begane grond dier woningen met den waterspiegel van het waterschap der stad, eene gelijke vlakte aanbiedt. Bij eenen hooger waterstand, veelal veroorzaakt door boven peil te malen, door geen naauwkeurig toezigt op de sluisen aan den Rijn te houden, door het malen der volmolens aan den IJssel, door de doorvaart van schepen, die het openen der sluisen vordert, en in den zomer door het schuren of spuijen, geraakt het lagere gedeelte der stad onder water; niet zelden rijst het tot 6 en 7 duim binnen de woningen. Ook de hooger gelegene gedeelten der stad blijven niet geheel van de onaangenaamheden bevrijd, die met de gebreken van onzen stedelijken waterstaat gepaard gaan. De gronden met water doorweekt, maken de woningen vochtig, aan schimmel en zwam algemeen onderhevig, en geven eene onuitputbare bron voor schadelijke uitwasemingen. Zoo wel des winters als des zomers leven en ademen de bewoners dier huizen in eenen door moeras- en andere uitdampingen bedorvenen, zeer vochtigen dampkring.

De westelijke winden zijn hier de heerschende en voeren moeras-uitwasemingen van de pas drooggemaakte zuidplas, op geringen afstand ten westen der stad gelegen, aan. Eene betere leiding en bestiering der werkzaamheden van de droogmaking, boven die van vorige droogmakingen in Zuid-Holland, en toevallige gunstige omstandigheden, als vochtige zomers, veel regen, die het water ververscht, veel wind, een weelderige plantengroei, die de pas droogkomende gronden, als met een tooverstaf, door gewassen overdekte, zomers zonder droogte en hitte, hebben tot hertoe van epidemiën gevrijwaard, welke

de getrouwe gezellen van uitdroogende moerassen, door alle tijden heen geweest zijn. Men verheuge zich echter niet te vroeg, noch wane, dat de natuur haren loop heeft veranderd. De vrees is gewis niet van grond ontbloot, dat de eerste drooge, heete zomer een treurig ontwaken zijn zal.

Het leven van Marrigje de Jong heeft veel verlies gekend.
Twee kinderen stierven vroeg.

Twee zoons overleden als jonge mannen.
Haar man Klaas heeft ze verloren en ze bleef met een gezin van jonge kinderen achter.
Mogelijk een gevolg van de zeer ongezonde levensomstandigheden die Büchner beschreef?

Hoe het verder ging

Na het overlijden van mijn oudvader Klaas Teeuwen zette mijn voorgeslacht de volgende stap. Een stap die het geslacht de stad Gouda binnen voerde.

Vanaf dit moment wordt het boerenbestaan verlaten dat mijn voorgeslacht vanaf de zestiende eeuw en waarschijnlijk nog veel eerder telkens opnieuw eigen is geweest.

De leden van de generaties na Klaas Teeuwen en Marrigje de Jong vinden hun bestaan in beroepen die je verwacht in het leven van een negentiende-eeuwse stad en die stad heet Gouda.

Het is na de hoofdstukken over de Krimpenerwaard en over Reeuwijk het derde hoofdstuk van de familiegeschiedenis.

Het kan haast geen toeval zijn dat de Gouwe in die geschiedenis een rol blijft spelen.
De Kromme Gouwe.
De Hoge Gouwe.

Als de Vleeshouwerij Teeuwen aan de Hoge Gouwe na 99 jaar haar deuren sluit is ook het derde hoofdstuk voorbij.

Vleeschhouwerij Teeuwen Gouwe 169 bron SAMH te Gouda

GENERATIE X

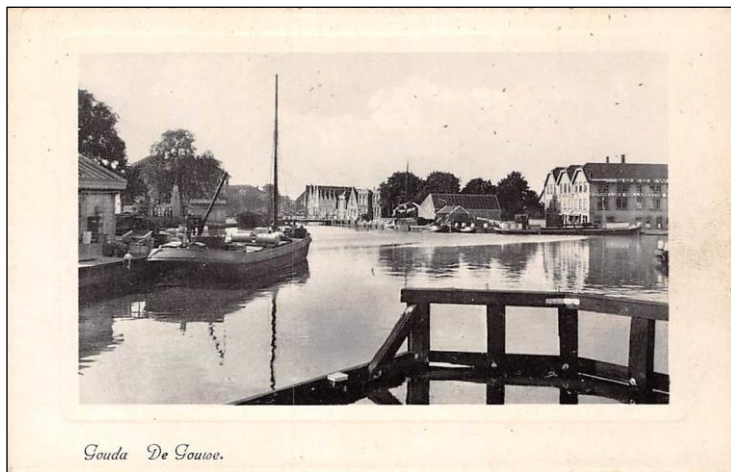
JAN TEEUWEN 16.04.1810 - 01.04.1861 EN JAAPJE ROOSEBOOM 16.02.1808 - 26.03.1862

Met het overlijden van Klaas begint in de familiegeschiedenis een nieuw hoofdstuk. Diep liggen de wortels van die geschiedenis in de Krimpenerwaard. Later bevindt de familie zich een paar generaties lang aan de oevers van de Gouwe. Eerst is het in Reeuwijk in de omgeving van Noord Waddinxveen en Boskoop. Vervolgens vormt het waterrijke landschap van Broek, Thuil en 't Weegje het decor.

Klaas Teeuwen overleed in 1826.

Marrigje de Jong hertrouwde in 1828 met Willem Verdouw.

Een aantal jaren bleef zij met haar tweede echtgenoot nog wonen aan de Broekweg maar tenslotte trok ze met Willem Verdouw de stad Gouda in waar inmiddels drie zoons zich gevestigd hadden.

Een nieuw hoofdstuk is begonnen.

Het speelt in de wereld van de Kromme Gouwe dichtbij de Potterspoort waar de trekschuiten vertrokken richting Waddinxveen en straks die van de Hoge Gouwe in de oude binnenstad.

De boerderij aan de Broekweg

In de overlijdensaangifte van Klaas Teeuwen staat, dat hij in het jaar 1826 aan de Broekweg 25 is overleden.

Ik neem aan dat Marrigje de Jong na haar tweede huwelijk in 1828 daar aan de Broekweg is blijven wonen zij het nu met haar tweede echtgenoot Willem Verdouw.

Willem staat geregistreerd als *veehouder* en *bouwman*. Weliswaar heeft hij ook als *winkelier* te boek gestaan maar dat is mogelijk van later tijd geweest. Na de dood van Klaas werd de boerderij dus door Marrigje de Jong en Willem Verdouw voortgezet.

Arie, Jan en Cornelis trouwden en zijn op enig moment uit huis gegaan.

Na de vroege dood van Pieter in 1837 en van Klaas in 1843 bleven Marrigje en Willem dus alleen achter op de boerderij.

Bij westenwind trokken de regens er over de Zuidplas en sloegen tegen het huis. De smalle strook land werd aan de oostzijde begrensd door de bochten van de Gouwe waar de scheepsjagers bij ongunstige wind hun zware werk deden.

In deze omgeving van veel water, lage dijken en riet groeide mijn betovergrootvader Jan op.

Marrigje de Jong

Marrigje ook wel Maria genoemd is de dochter van Jan de Jong en Aaltje Biezeveld uit Moordrecht. Ze is gedoopt te Gouda op 13 oktober 1788. Aangezien de naam De Jong in de gemeente Broek cum annexis vaker voorkwam, vermoed ik dat ze daar is geboren en in de Goudse St. Jan is gedoopt.

kaart Schieland en Krimpenerwaard 1750 Isaac Tirion detail

Moordrecht is een dorp met een kerk aan de Hollandse IJssel.

Tussen Broek c.a. en Moordrecht ligt het watergebied van de *Moordsche Veenen*.

Marrigje was uit die streek en het is niet onwaarschijnlijk dat Klaas ooit omwille van Marrigje de wereld van Boskoop heeft verlaten en wel omdat hij daar tussen de Zuidplas, de Moordsche Veenen en de Kromme Gouwe met haar een bestaan kon opbouwen.

Het overlijden van Klaas Teeuwen

Marrigje de Jong is als haar man in 1826 overlijdt zevenendertig jaar. Ze heeft nog een heel leven voor zich en op dat moment nog een gezin van vijf kinderen die allemaal minderjarig zijn. Allemaal jongens in de leeftijd variërend van 4 tot 19 jaar. Allemaal minderjarig dus.

Tweede huwelijk

Het is 28 februari 1828.

Het is anderhalf jaar na de dood van Klaas.

Een akte opgemaakt op deze datum vermeldt *de herbevestiging van Marrigje de Jong als voogd en de bevestiging van Willem Verdouw als voogd* en wel van de *pupillen Arie, Jan, Cornelis, Pieter en Klaas Teeuwen*.

Getuige is de broer van Willem namelijk ene Gerret Verdouw.

Anderhalve maand later treedt de weduwe Marrigje de Jong op 10 april 1828 met diezelfde acht jaar jongere Willem Verdouw in het huwelijk. Waarschijnlijk was ook Willem weduwnaar.

Op die dag kregen de vijf kinderen dus een stiefvader.
Het zal nog blijken dat deze Willem Verdouw een belangrijke rol in hun leven is gaan spelen.
Ondertussen kan het leven op de boerderij nu worden voortgezet.

*Met hun stiefvader krijgen de kinderen er ook een oom en tante bij.
Gerret Verdouw was een broer van Willem en in de bovengenoemde akte wordt hij
getuige genoemd. Gerrit was boer en woonde in diezelfde omgeving. Hij was
getrouwd met Hilligje Rooseboom. Hilligje kwam uit Zegveld.*

*Later zal Jan trouwen met Jaapje Rooseboom die eveneens uit Zegveld kwam.
Ik vermoed dat Jan om zijn bruid te vinden dicht bij huis gebleven is, al moest hij om
haar hand te vragen wel naar Zegveld gaan!*

Marrigje en Willem hebben vele jaren van lief en leed gedeeld.
Lief maar ook veel leed.

Wie was Willem Verdouw?

www.miepswinkels.nl/Verdouw1/274.htm

Op deze site staat te lezen dat Willem Verdouw de zoon was van een winkelier uit Waarder of om
precies te zijn uit Barwoutswaarder. Het was een groot gezin van welgeteld vijftien kinderen.
Willem werd geboren op 29 oktober 1796.
Drie kinderen vestigden zich in Gouda. Willems oudere broer Gerret en zijn jongere zus Marrigje.

Willem was acht jaar jonger dan Marrigje de Jong.
Hij zou haar eenentwintig jaar overleven. Hij stierf op 4 mei 1879. Hij is tweeëntachtig jaar
geworden.

Willem en Marrigje woonden zoals gezegd op de boerderij in Broek. Maar in 1853 koopt Willem een
huis aan de Raam 072 (later 073) waar Marrigje vier jaar later overlijdt. Na haar dood in 1857 blijft
hij er wonen.

Uittreksel bevolkingsregister Gouda 1860 - 1880 door H.W. Hooijmeijer Wijk O 12345

In dit huis aan de Raam vonden zowel zijn oudste stiefzoon Arie als zijn kleindochter Maria op zeker
moment onderdak.
Het register vermeldt namelijk dat Arie Teeuwen ergens in die jaren bij hem inwoont tot hij naar het
Oudemannenhuis aan de Spieringstraat vertrekt. Daar zal Arie op 13 januari 1873 overlijden.

*Het register vermeldt dat Arie de schoonzoon van Willem is.
Dan moet Willem Verdouw toen hij met de weduwe Marrigje de Jong trouwde,
weduwenaar zijn geweest en een dochter hebben gehad met wie zijn stiefzoon Arie
later zou trouwen!
Haar naam wordt overigens niet vermeld.*

Ook woont Maria de jongste dochter van Jan en Jaapje ergens in die jaren bij haar opa in.

*Maria is geboren is op 14 november 1844.
Ze is gekomen uit P167. Haar ouderlijk huis. Dat is nu aldus SAMH Wachtelstraat 20.
Waarschijnlijk is de reden van haar nieuwe adres het overlijden geweest van haar
ouders Jan Teeuwen en Jaapje Rooseboom in respectievelijk 1861 en 1862.
Maria is dan nog minderjarig.
Ze trekt dus in bij de stiefvader van haar vader Jan Teeuwen. Haar stiefopa.*

Later zal ook de aangetrouwde kleinzoon Gijsbert Donk bij Willem Verdouw intrekken. Hij is namelijk op 1 april 1874 met Maria getrouwd. Maria zal echter negen maanden daarna overlijden. Hierover straks meer.

Het huis aan de Raam moet ruim genoeg zijn geweest.

In het huis van de weduwnaar Willem Verdouw woont namelijk ook de schoenmaker Hendrik Rijnveld met vrouw en kind.

De Raam noordwaarts met het brugje bij de Kuiperstraat 1904 SAMH

Moge Willem Verdouw aanvankelijk aan de zijde van Marrigje de Jong *veehouder* en *bouwman* zijn geweest, later staat hij ook als *winkelier* geregistreerd. Uit de volgende notariële akten blijkt dat Willem Verdouw voldoende geld had om in vastgoed te investeren.

41.4 verkoop onroerende zaken 02.02.1853

Willem Verdouw koopt van Gerrit Verdouw : huis en erf Raam O 72, kadaster D 290

41.76 verkoop onroerende zaken 22.11.1853

Willem Verdouw koopt van Pieter van Gogh : huis en erf Verlorenkost O 518, kadaster D 991

42.50 verkoop onroerende zaken 14.08.1854

Willem Verdouw koopt van Pieter Souffré : huis en erf Vlamingstraat O 368, kadaster D 1260

48.12 hypotheek 28.03.1860

Willem Verdouw neemt een hypotheek op vijf huizen en erven met poort en wel Wachtelstraat P 165 t/m 167b kadaster E 123, 124, 813, 814, 815

De geldgever is Willem J. Fortuijn Drooglever

Notariële Akten 1843 - 1864 door J. Wilmes en J. Oudgenoeg

Marrigje de Jong heeft door met Willem Verdouw te trouwen haar toekomst en die van de kinderen veilig heeft gesteld.

Hij werd de voogd van haar minderjarige kinderen.

Ze vond hem op het boerenhuis aan de Broekweg aan haar zijde na het overlijden van Pieter en Klaas in de bloei van hun leven. Maar ook vonden haar zoon Arie op latere leeftijd en haar kleindochter Marie met haar jonge echtgenoot bij hem onderdak in het huis aan de Raam.

En tenslotte zouden Jan en Cornelis aan de Wachtelstraat huizen bewonen die in het bezit van hun stiefvader waren.

Nooit heb ik in de verhalen de naam van Willem Verdouw horen noemen.

Dat moge niet vreemd zijn omdat het zo lang geleden is. Maar dat neemt niet weg dat hij in deze generatie veel voor de zijnen betekend moet hebben.

De Wachtelstraat

Rang en stand in Gouda

De zoons van Klaas Teeuwen en Marrigje de Jong hebben het boerenbestaan in Broek verruild voor het leven in de stad. Ze hebben er werk gezocht en deel uitgemaakt van de Goudse samenleving van die tijd. Een tijd van werkeloosheid en hoge sterftcijfers.

In de registers van de burgerlijke stand is vaak informatie te vinden over de wijze waarop mensen in hun onderhoud hebben voorzien. Vooral de huwelijksregisters vermelden het beroep van bruid en bruidegom, van hun ouders en van de getuigen.

Zo krijg je tot op zekere hoogte een beeld van het milieu waarin de familie heeft geleefd.

In het onderzoek *Kinderen van de rekening* dat *R.W.H. van Reedt Dortland* schreef over de achtergronden van de grote kindersterfte in die tijd, geeft hij een overzicht van de sociale klassen in de Goudse samenleving :

- *Zonder of onbekend beroep*
- *Ongeschoold*
- *Ambachtsman*
- *Kleine burgerij*
- *Geschoold*
- *Grote burgerij*

Vervolgens differentieert hij per klasse wie daartoe behoorden :

- *Onder de ongeschoolden rekent hij :
baanspanner, pijpenmaker, sjouwerman, sleper, knecht, lantaarnopsteker*
- *Onder de ambachtslieden rekent hij :
smid, pottenbakker, bouwman, molenaar, 'kledingmaker', touwslager, voerman*
- *Onder de kleine burgerij rekent hij :
winkelier, koopman, artiest, pijpen- of garen- 'fabriquer', schipper*
- *Onder de geschoolden rekent hij :
beambte, onderwijzer, leraar*
- *Onder de grote burgerij rekent hij :
doctor, bankier, officier, directeur, notaris*

Hieronder meer bijzonderheden over het werk waarmee de familie in deze tijd in haar levensonderhoud voorzag, waarbij zal blijken dat het milieu waarin de familie verkeerde dat van de *ongeschoolden*, van de *ambachtslieden* en van de *kleine burgerij* was.

Verder zal ik ook één en ander aan het onderzoek van *Van Reedt Dortland* ontleen waar het gaat om de mogelijke achtergrond van de vele sterfgevallen die in de familie gedurende twee generaties in de eerste helft van de negentiende eeuw te betreuren waren.

Over het leven van de broers en zuster van mijn betovergrootvader Jan Teeuwen

OVER ARIE

Het Oudemannenhuis in de binnenstad van Gouda

Arie was de oudere broer van Jan geboren op 25 mei 1806.

Arie staat geregistreerd als *arbeider*.

De laatste jaren van zijn leven bracht hij zoals gezegd als weduwnaar door in het huis van zijn schoonvader Willem Verdouw tot hij naar het Oudemannenhuis ging aan de Spieringstraat 2 waar hij op 13 januari 1873 zou overlijden.

Uittreksel bevolkingsregister Gouda 1860 - 1880 door H.W. Hooijmeijer Wijk O 12345

OVER CORNELIS

Cornelis is de jongere broer van mijn betovergrootvader Jan.
Hij is geboren op 25 juli 1812 en overlijdt na 1880.

Het is interessant om aan de hand van de bevolkingsregister te reconstrueren hoe Cornelis zich in zijn levensonderhoud voorzag.

*In 1843 en in 1852 is Cornelis getuige bij het huwelijk van mensen uit zijn omgeving.
In beide gevallen wordt hij bouwman genoemd. Misschien woont hij in die jaren nog
altijd aan de Broekweg op de boerderij.*

*Als Cornelis in 1862 trouwt met zijn tweede vrouw Menxcia Taat is hij arbeider.
Cornelis wordt vervolgens in het register 1860 - 1880 vaak winkelier genoemd. Hij
woont dan met Menxcia Taat aan het Moordrechtse Verlaat, de Wachtelstraat, de
Lazaruskade en Onder de Boompjes.*

*In 1864 en 1866 komen we hem echter ook tegen als olieslager samen met andere
olieslagers bijvoorbeeld op het huwelijk van zijn neef Martinus en op dat van zijn
neef Klaas.
Later in 1871 is hij olieslagersknecht.*

*Aan het eind van zijn leven als hij voor de derde keer getrouwd is en wel met Josina 't
Hart zien we hem terug als arbeider opnieuw wonend aan de Wachtelstraat.*

In heel wat huwelijksakten wordt Cornelis samen met anderen als getuige genoemd en wel met vermelding van het uitgeoefende beroep. Het levert een zeer boeiend beeld op van het milieu waarin Cornelis verkeerde in de Goudse samenleving van die tijd.

*Arbeider
Boerenknecht
Bouwman
Kleermaker
Broodbakker
Hekelster
Touwspinner
Werkman
Olieslager
Sjouwerman
Klompenmaker
Pijpenmaker
Schipper
Metselaar
Schepenjager
Opperman
Winkelier
Naaister
Sjouwer*

Cornelis is zoals al gezegd drie keer getrouwd geweest.
Hij trouwde in 1842 met Catharina van der Stee.

Op 19 april 1851 wordt hun zoon Jan geboren. Jan wordt aanvankelijk schoenmaker maar later wordt

hij boekdrukker genoemd. Hij trouwt met een katholieke vrouw. Maria Bach. Hun beide kinderen Cornelis Johannes en Johannes worden katholiek opgevoed.

Uittreksel bevolkingsregister 1860 - 1880 door H.W. Hooijmeijer 14887 blad 149

Na het overlijden van Catharina hertrouwt Cornelis op 23 juli 1862 met de weduwe Menxcia Anna Taat. Hij is dan 49 jaar.

Cornelis is de derde man van Menxcia en na zijn huwelijk met haar trekt hij met zijn zoon Jan bij haar in op het adres waar zij met haar eerdere echtgenoot woonde, een opperman in de bouw die in 1861 was overleden. Het was aan het Moordrechtse Verlaat P126 later 112.

Het Moordrechtse Verlaat was een schutsluis tussen de polders Moordrecht en Broek en de Turfsingel. Eeuwenlang zijn via deze sluis schuiten met turf uit de polders de stad ingevaren. Er is niets van terug te vinden behalve een straatnaambordje.

Moordrechtse Verlaat 1900 foto SAMH

Cornelis heeft vervolgens op veel andere adressen gewoond zij het steeds in diezelfde Korte Akkeren.

Wachtelstraat P165 - bij het Bolwerk waarschijnlijk nu Wachtelstraat 18 naast het huis waar Jan en Jaapje zijn overleden

Onder de Boompjes P214 later 221 nu Wachtelstraat 48

Lazaruskade P187 later 191

Lazaruskade P187b later 189

Wachtelstraat P172

Wachtelstraat gezien vanaf de Lazaruskade 1915 foto SAMH

Op 28 maart 1860 is sprake van een hypotheek die Willem Verdouw genomen heeft op vijf huizen en erven met poort en wel aan de Wachtelstraat P165 t/m 167b. Zowel Jan als Cornelis hebben in één van deze huizen gewoond.

Uittreksel bevolkingsregister 1860 - 1880 door H.W. Hooijmeijer 15310 blad 83

Na het overlijden van zijn ouders Jan en Jaapje respectievelijk in 1860 en 1861 trok hun oudste zoon Klaas bij zijn oom en tante in.

In die tijd woonden zijn oom Cornelis en zijn tante Menxcia Onder de Boompjes daar waar het nu Wachtelstraat 48 heet. Het huis staat er nog steeds al is het aangepast aan de eisen des tijds. Op de foto is rechts een dubbel woonhuis te zien. Dat is het huis waar Klaas onderdak vond.

Wachtelstraat gezien vanaf het Jaagpad foto SAMH

Hij zal er hebben gewoond tot hij in 1866 met Francina Laforce trouwde en naar de Kuiperstraat vertrok. Overigens was Klaas op zijn beurt in 1862 getuige geweest bij het huwelijk van zijn oom met Menxcia Taat!
Het is een goede familierelatie geweest tussen oom en neef.

Na het overlijden van Menxcia Taat is Cornelis voor de derde keer getrouwd en wel met Josina 't Hart. Met haar vestigt hij zich op 18 maart 1880 opnieuw aan de Wachtelstraat P172.

OVER TRIJNTJE

Trijntje draagt de naam van haar grootmoeder Trijntje Klaasdr Boer. Ze werd geboren op 28 november 1814. Ze is net als eerder haar broertje *Cornelis* op zeer jonge leeftijd gestorven. Op 31 oktober 1816 nog geen twee jaar.

OVER PIETER EN KLAAS

Pieter was een jonge man toen hij overleed. Hij stierf op 10 november 1837. Klaas was eveneens een jonge man toen hij stierf op 30 april 1843. Mijn betovergrootvader Jan was in die jaren inmiddels getrouwd met Jaapje Rooseboom. Toen zijn broers overleden was hij zelf respectievelijk 27 en 33 jaar.

Een kleine familie

Van het gezin van zeven kinderen waaruit mijn betovergrootvader Jan kwam, bleven er in de loop van de tijd maar drie broers over.

Arie.

Jan.

Cornelis.

Arie zou Jan dertien jaar overleven en Cornelis overleefde hem meer dan twintig jaar. Mijn indruk is dat van de drie broers Cornelis de meest ondernemende is geweest.

DE KORTE AKKEREN

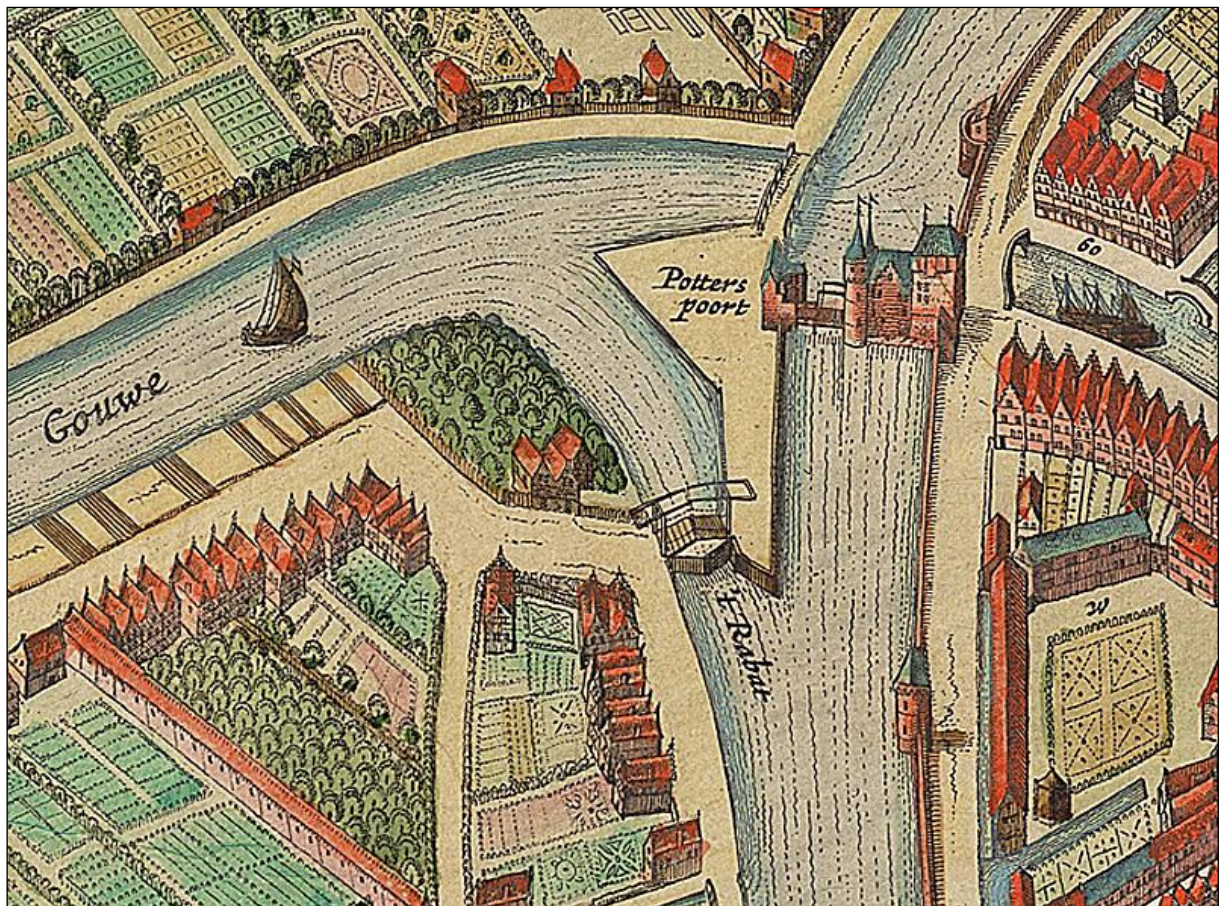
Bron Stadswandeling door de Korte Akkeren

De familie streek dus niet neer in de binnenstad van Gouda met zijn grachten en grachtjes en vochtige huizen. Ze bleven steken in een buitengebied van Gouda. De Korte Akkeren. Oorspronkelijk lag het buiten de wallen en tot 1972 was het slechts een pontje dat de Korte Akkeren met de stad verbond.

Sterker nog - toen Jan Teeuwen in Broek werd geboren, was er maar in beperkte zin sprake van bebouwing in dit gebied dat zijn naam ontleent aan de tuinen en boomgaarden die Gouda aan de westzijde af hebben gegrensd.

Ooit schreef de Goudse geschiedschrijver dat de bloeiende tuinen in de bloeitijd een *lieflijke reuk* gaven aan de stad.

De eerste bebouwing in de Korte Akkeren heeft ooit plaats gevonden langs de Wachtelstraat. Al in de zeventiende eeuw stonden hier een vijftwintigtal huizen. Jan en zijn broer Cornelis moeten in één van deze huizen hebben gewoond!

Kaart van Blaeu 1648 SAMHgeschiedenislokaalmiddenholland.nl

De Wachtelstraat dankt zijn naam aan een herberg *De Wachter* gelegen buiten de Potterspoort. Als reizigers voor de nacht de *Potterspoort* gesloten vonden, zochten zij in de herberg onderdak.

Op het kaartje ligt de *Wachtelstraat* aan de Gouwe.

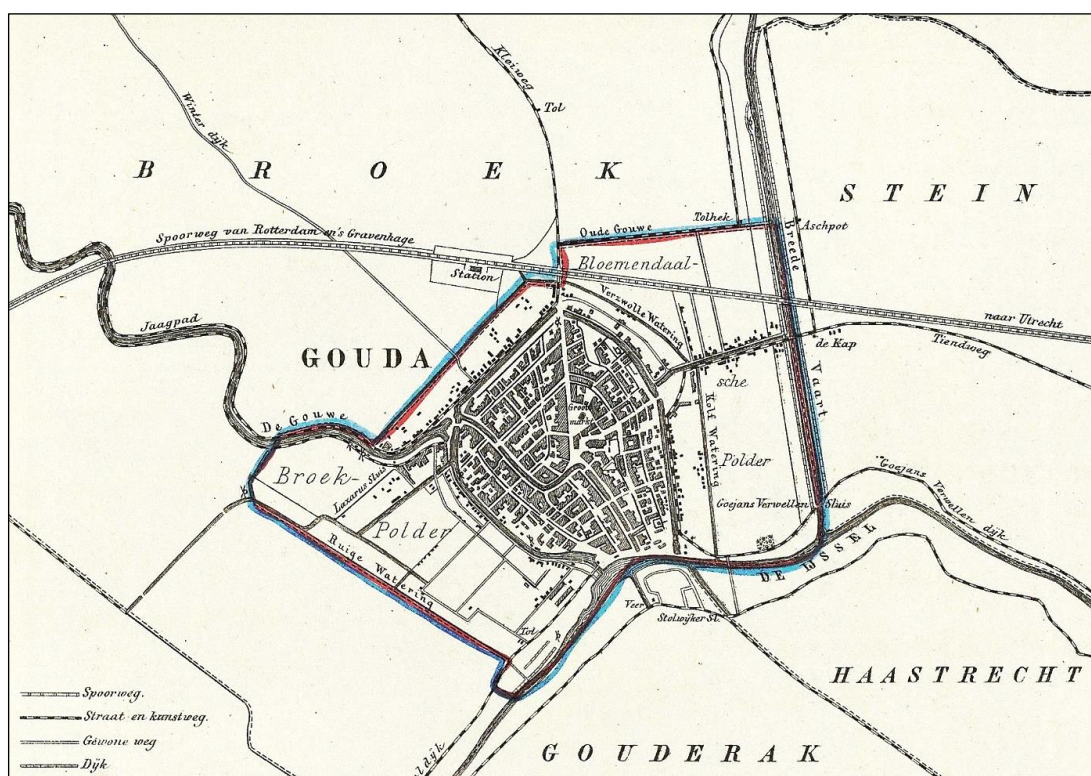
Tussen de tuinen ligt de latere *Prins Hendrikstraat* - ooit het *Corte Ackerenlaantje* geheten - en helemaal onderin de uitsnede in het midden zie je nog net het *Moordrechts Verlaat*. Aan de *Hoge Gouwe* zichtbaar rechts naast de *Potterspoort* ligt een schip gemeerd. Daar op diezelfde plaats zou zich later de *Vleeschhouwerij Teeuwen* bevinden.

Op de kaart van J. Kuijper is goed te zien, dat het landschap in 1867 buiten de singels van Gouda twee eeuwen later nog niet zo heel veel is veranderd. Het lijkt of het gebied van Broek nog altijd naadloos overgaat in het gebied van de Korte Akkeren.

De nakomelingen van mijn oudvader Klaas zochten het dus niet ver van huis.

Het is dus ook niet zo heel vreemd dat zowel Jan als Cornelis aanvankelijk als *bouwman* te boek staan.

In de tweede helft van de negentiende eeuw zou deze landelijke omgeving meer en meer een heel ander gezicht krijgen. Dat zette in met de komst van de Kaarsenfabriek in 1853 en de Garensponnerij in 1861.

J. Kuijper 1867

Dan verrijzen er huizen langs de *Prins Hendrikstraat* en *Onder de Boompjes*.

Zo ver is het op de kaart van Kuijper uit 1867 nog niet.

In de *Prins Hendrikstraat* heeft Klaas de oudste zoon van Jan op twee adressen gewoond. Waren dat voor die tijd nieuwe huizen?

Bijzonder is dat mijn grootouders Jurrie Johannes Teeuwen en Hendrina Gerarda van Deth in diezelfde Korte Akkeren hun laatste rustplaats vonden op het kerkhof aan diezelfde *Prins Hendrikstraat*.

VOLKSGEZONDHEID IN DE NEGENTIENDE EEUW

De staddokter W.F. Büchner heeft in de eerste helft van de negentiende eeuw onderzoek gedaan naar de ongezonde levensomstandigheden in de stad Gouda in zijn tijd. W.F. Denslagen en R.W.H. van Reedt Dortland bouwden beiden op zijn onderzoek voort.

W.F. Büchner Bijdragen tot de geneeskundige topographie en statistiek van Gouda, 1842 pagina 383f
W.F. Denslagen Gouda in De Nederlandse Monumenten Van Geschiedenis En Kunst, 2001
R.W.H. van Reedt Dortland Kinderen van de rekening, een epidemiologisch onderzoek naar de zuigelingensterfte in Gouda rond 1850, 2015

De huizen op veel plaatsen in de binnenstad van Gouda waren ongezond.

Het lagere gedeelte van de stad raakte bij een hoge waterstand onder water waarbij het water zelfs de huizen binnendrong. Veel huizen bleven altijd vochtig.

Het water uit de grachten en grachtjes werd gedronken ook al dienden die tegelijk als riool.

Büchner berekende dat de 14.451 inwoners per dag 12.042 liter urine en 15.053 pond fecaliën produceerden.

Dit alles kwam in het stadswater dat als drinkwater werd gebruikt, een onhygiënische omstandigheid die in de jaren dertig van deze eeuw tot ernstige cholera-epidemieën leidde.

Regelmatig verversen van het vervuilde water in de grachten door te spuien op het buitenwater was onvoldoende.

De enorme hoeveelheid vuil en afval, niet alleen van de huishoudens, maar ook van slachterijen en looierijen, kwam immers hoofdzakelijk in deze grachten en zijlen terecht, omdat het verboden was vuil op straat te deponeren en de huisvuilkar lang niet overal kon komen.

Meermalen heb ik gezien, dat van twee lieden, elkaar toesprekende, zonder acht te slaan op datgene, wat zij deden, de ene water opschepte, terwijl de andere in dezelfde bijt zijne uitwerpselen uitstortte, en de potten reinigde, waarin dezelve waren aangebragt.
Het water in de kleine grachten verspreidde den walgelijksten stank en miste al de eigenschappen, welke zelfs een minder dan middelmatig goed drinkwater moet hebben.

W.J. Büchner

Pas in 1883 werd De Goudsche Waterleiding Maatschappij opgericht.

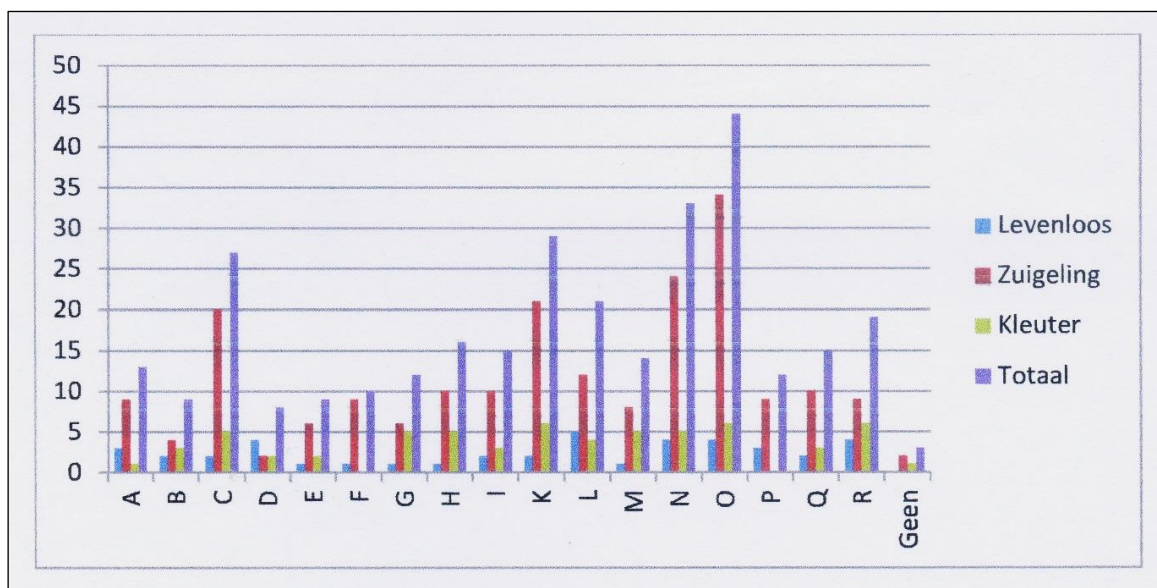
Twee jaar later waren er inmiddels 1019 huizen aangesloten op het waterleidingnet.

Van Reedt Dortland noemt afgezien van de vervuiling van het water de combinatie van hoge *bevolkingsdichtheid*, ongezonde *leefomgeving* en toenemende *industrialisatie* als hoofdoorzaken van de hoge kindersterfte in Gouda en het veelvuldig uitbreken van *epidemieën als cholera, typhus, griep of roodvonk*.

Daarbij noemt hij bovendien de ziekte *malaria*.

Ook Büchner schrijft daarover en wijst op de drooglegging van de Zuidplas. De vrij komende moerassige veengronden zijn een bron geweest van wat hij *moeraskoorts* noemde.

Tenslotte spreekt Van Reedt Dortland over de *grote armoede onder de arbeidende klasse en de hoge werkloosheid*. Men woonde met te veel mensen in donkere, vochtige huizen met weinig frisse lucht. Interessant is een grafiek die Van Reedt Dortland laat zien.

Gouda was in die tijd in een aantal wijken verdeeld. De grafiek brengt de hoogte van de kindersterfte per wijk in 1850 in beeld. *Kuiperstraat* en *Raam* scoren hoog.

Onder de Boompjes en de Wachtelstraat liggen in wijk P.

De Raam ligt in wijk O.

De Kuiperstraat ligt in wijk K.

De Karnemelksloot met de Eerste Kade ligt in wijk R.

Over het leven van Jan Teeuwen en Jaapje Rooseboom

De Kromme Gouwe vanaf het Bolwerk met het Jaagpad en de Wachtelstraat rond 1903 SAMH

Jan Teeuwen en Jaapje Rooseboom zijn kort na elkaar overleden. Jan op 1 april 1861 en Jaapje een jaar later op 26 maart 1862. Toen Jan stierf was hij nog maar vijftig jaar en Jaapje is niet ouder geworden dan 54 jaar.

Uittreksel bevolkingsregister Gouda 1860 - 1880 door H.W. Hooijmeijer 15174

Bovengenoemde plaats in het register vermeldt in welk huis zij overleden zijn.

Het was aan de Wachtelstraat P167 later 154. Het omnummeringsboek vermeldt dat Wachtelstraat 154 later Wachtelstraat 20 werd en nog altijd staat dat huis er. Op de foto uit 1903 ongeveer daar waar links het schip aan de kade ligt.

Links naast het pakhuis het tweede huis Wachtelstraat 20

Ondertussen is het huis een gemeentelijk monument en ik denk dat het één van de huizen is die Blaeu in het jaar 1648 tekende op de kaart die ik eerder heb opgenomen onder het scheepje op de Kromme Gouwe!

Toen Jan en Jaapje overleden waren, leefden er nog drie van hun acht kinderen. Klaas, Martinus en Maria ook wel Margje genoemd. Ze waren nog thuis. Over hen straks meer.

Jan en Jaapje hebben in het begin van hun huwelijk op verschillende adressen gewoond. Het was steeds rond diezelfde plek waar ooit de trekschuit op weg ging naar Waddinxveen.

1836 Wachtelstraat W 192

1837 Wachtelstraat W 137

1838 Jaagpad 195

1840 Jaagpad 260

1860 Wachtelstraat 167 later 154

Het Jaagpad 1880 SAMH

Mijn betovergrootouders zijn op 15 mei 1835 getrouwd. Jan is dus anders dan waarschijnlijk zijn broer Cornelis na zijn huwelijk uit huis gegaan. Terwijl naar ik vermoed Cornelis met zijn stiefvader de boerderij voortzette, heeft Jan ander werk gezocht.

Over de beroepen die mijn betovergrootvader had, is in de verschillende registers van de burgerlijke stand meer te vinden.

1836 arbeider
1837 vleeshouwer
1838 arbeider
1840 arbeider
1843 arbeider
1852 bouwman
1856 melkverkoper

De staddokter W.J. Büchner wijdt een deel van zijn bekende boekje aan de dringende noodzaak van gezonde voeding in het door vele ziekten bezochte Gouda in de eerste helft van de negentiende eeuw.

Melkproducten waren een belangrijk bestanddeel van die gezonde voeding. Mijn betovergrootvader is de laatste jaren ermee langs de deur gegaan.

Op de foto van het Nonnenwater is rechts op de kade een melkboer te zien. Zo moet het zijn geweest.

Het Nonnenwater met het Rotterdamse Veer begin twintigste eeuw geheel rechts de melkboer

In zowel geboorteregisters als in huwelijksakten kom je de beroepen tegen van mensen uit de directe omgeving van Jan en Jaapje. Het is een indicatie van het milieu waarin hun dagelijks leven zich afspeelde. Het is hetzelfde beeld als dat van het milieu van zijn broer Cornelis.

Dienstbode
Boerenknecht
Arbeider
Tuinman

*Verver
Glazenmaker
Kleermaker
Broodbakker
Naaister
Pottenbakker
Turfschipper
Straatmaker
Olieslager
Sjouwerman
Klompenmaker
Bouwman
Pijpmakersknecht
Koopman*

Over het gezin van Jan Teeuwen en Jaapje Rooseboom

Acht kinderen hebben Jan en Jaapje gekregen.
Toen zij overleden in respectievelijk 1861 en 1862 waren er van deze acht kinderen nog maar drie in leven en van deze drie bleef tenslotte de oudste alleen over om vervolgens ook zelf door een ongeval op de oliemolen om het leven te komen.
Het was mijn overgrootvader Klaas.
Een gehele generatie die niet of maar zeer ten dele tijd van leven heeft gehad.

KLAAS

Aan de oudste zoon van Jan en Jaapje wordt het volgende hoofdstuk gewijd.

Het moet het leven van mijn overgrootvader Klaas gestempeld hebben dat niet alleen zijn ouders vrij vroeg overleden zijn, maar dat hij ook zijn jongere broers en zusters allemaal heeft overleefd.
Hij bleef alleen achter en zou ook zelf jong overlijden.

PIETER EN ANNA

Pieter werd geboren op 28 oktober 1837.
Hij overleed een half jaar later op 26 april 1838.

Johanna of Anna werd geboren op 5 november 1838
Ze overleed anderhalf jaar later op 27 mei 1840.

MARTINUS

Martinus werd geboren op 14 januari 1840.
Na het overlijden van Jan en Jaapje bleef Martinus met zijn oudere broer Klaas en zijn jongere zus Maria op het ouderlijk huis aan de Wachtelstraat P167 wonen tot hij op 20 januari 1864 in het huwelijk trad met de remonstrantse schippersdochter Petronella van der Star.

Petronella woonde met haar vader en haar broer Onder de Boompjes P206 (later 213, later 261).
Martinus trok bij haar in. De vader van Petronella heette Dirk van der Star. Hij zou op een zeker moment naar het oudemannenhuis gaan aan de Spieringstraat waar hij in 1877 overleed.

Martinus en Petronella trouwden op 20 januari 1864 en vier maanden later op 15 mei werd hen een zoon geboren die ze naar zijn opa Dirk hebben vernoemd. Deze kleine liefdesgeschiedenis is van korte duur geweest.

Acht maanden later op 12 januari 1865 overleed Martinus op de leeftijd van 24 jaar.

Petronella hertrouwde met de sjouwer Jan van Tiggelen met wie ze vier kinderen kreeg van wie er twee vroeg zouden overlijden.

ARIE

Arie werd geboren in 1842.

Hij overleed een jaar later op 22 maart 1843.

JOHANNA

Johanna werd geboren op 28 mei 1843.

Ze overleed anderhalf jaar later op 21 december 1844.

MARIA

Maria of Margje werd geboren op 14 november 1844.

Na het overlijden van Jan en Jaapje bleef Maria met haar broers Klaas en Martinus achter op het ouderlijk huis aan de Wachtelstraat P167. Maria was echter nog minderjarig. Ze is bij haar stiefopa de weduwnaar Willem Verdouw ingetrokken die aan de Raam O72 later O73 woonde.

Op 1 april 1874 trad ze in het huwelijk met de kuiper Gijsbert Donk. Deze trok bij Maria en haar grootvader in.

Negen maanden later op 30 december van datzelfde jaar overlijdt Maria.

Ze was op 27 december 1874 van een doodgeboren kindje bevallen.

Een meisje.

Gijsbert is hertrouwd met Elisabeth Vermeulen met wie hij drie kinderen zou krijgen

WILLEM

Willem is geboren in 1846.

Hij overleed twee jaar later op 10 augustus 1848.

Mijn betovergrootvader Jan Teeuwen

*Over mijn vader
gesprekken met oom Klaas, oom Frans en tante Anna door Henk Teeuwen
najaar 1993*

Had ik maar een foto van hem.

Wist ik maar iets over zijn karakter en persoonlijkheid.

Oom Klaas vertelde in de gesprekken die ik met hem had, dat Opa Teeuwen, de kleinzoon dus van mijn betovergrootvader, een flink karakter had.

In zijn gezin had hij invloed wat niet hetzelfde is als macht.

Een sterke man die tegelijk ook zacht kon zijn.

Zijn gezag was niet dat van iemand die zijn wil doordrukt en hij was iemand die graag een grapje maakt.

Humor gepaard gaand met zachtmoedigheid.

Het is een portret dat oom Klaas met liefde schetste.

Het hoofdstuk van de familiegeschiedenis dat speelt in het Gouda van de negentiende eeuw kent veel verlies.

Ik kan me voorstellen Opa Teeuwen zijn milde en tegelijk sterke karakter niet van een vreemde heeft gehad.

Ik denk dat er reden is om zijn eigenschappen terug te projecteren op de twee generaties die hem zijn voorgegaan en die veel verlies hebben gekend.

GENERATIE XI

KLAAS TEEUWEN 28.02.1836 - 14.06.1887 EN FRANCINA LA FORCE 02.11.1844 - 22.07.1918

Wachtelstraat 20 het middelste van de drie witte panden

Wachtelstraat P167 later P154 nu Wachtelstraat 20

Jan Teeuwen en Jaapje Rooseboom overlijden kort na elkaar op het adres Wachtelstraat P167 later P154 nu Wachtelstraat 20 aldus informatie van het *Streekarchief Midden-Holland SAMH*. De kinderen Klaas, Martinus en Maria blijven achter in het ouderlijk huis. Maria is nog minderjarig.

Onder de Boompjes P241 later 221

Bron Uittreksel bevolkingsregister Gouda 1860 – 1880 door H.W. Hooijmeijer Wijk P 15310
Bron mail info SAMH Rosalie Schellingerhout 8.12.2020

Na het overlijden van zijn ouders trekt Klaas bij zijn oom en tante in. Cornelis Teeuwen en Menxcia Taat wonen in die tijd waar het nu Wachtelstraat 48 heet. Ooit was het Onder de Boompjes P214 later 221. Het dubbele woonhuis staat vlak voor de gebouwen van *De Producent*. Het is het linker deel van het huis met de rode voordeur op bovenstaande foto.

De ansichtkaart geeft een indruk hoe het was nog niet zo heel lang nadat Klaas bij zijn oom Cornelis introk na de dood van zijn ouders die even verderop aan diezelfde Wachtelstraat woonden.

Hun neef Klaas ontmoet in de jaren die volgen zijn toekomstige bruid. Het is Francina Laforce geboren op 5 november 1844. Ze trouwen op 14 november 1866. Als Klaas van dit adres vertrekt naar Kuiperstraat 206b is hij olieslager van beroep.

Kuiperstraat 206b

Op dit adres woonde zijn schoonmoeder Adriana Laforce – Meijer en ook een schoonzuster. Deze Johanna Maria geboren in 1850 was nog thuis.

Het bevolkingsregister vermeldt dat het vorige adres van Francina P 158 DR was.

In de wijkindeling die Hooijmeijer aanhoudt staat de P voor de wijk Korte Akkeren. DR is een toevoeging die *dienstbodenregister* betekent. Ze was dus dienstbode.

De vader van Francina Laforce was al eerder overleden. Het is hetzelfde jaar op 29 juni 1866. Jurri Laforce heette hij. Hij was pijpenmakersknecht zoals meer leden van de familie.

Uit het huwelijksregister van de Burgerlijke Stand akte 57 dd 5 augustus 1829 waarin het huwelijk van deze Jurri La Force met Adriana Meijer staat opgetekend, blijkt dat Jurri en Adriana verkeerden in een milieu van pijpenmakers.

Bruidegom en bruid waren zelf beiden werkzaam in de pijpenmakerij. Maar ook de vader van de bruid en drie van de getuigen waren allemaal pijpenmakersknecht.

De moeders van bruid en bruidegom stonden beiden als werkster te boek.

samh.nl/genealogie/bronnen-na-1811/burgerlijke-stand-huwelijken/1613305
samh.nl/genealogie/bronnen-tot-1811/fiscale-bronnen/1307541

Speurwerk in het bevolkingsregister naar beroepen van mensen in de omgeving van Klaas en

Francina levert nog meer informatie op over het milieu waarin zij leefden. Dit bestond uit mensen die wisten de kost te verdienen met het werk van hun handen.

*arbeider
winkelier
boekdrukker
schoenmaker
schipper
sjouwer
veehouder
melkverkoper
scheepsjager
pottenbakker
touwspinner
wagenmaker
metselaar*

Klaas en Francina verlaten op een zeker moment bovenstaand adres om vervolgens geregistreerd te staan op een adres in diezelfde Kuiperstraat namelijk K 90 oftewel aldus SAMH Kuiperstraat 18. Kinderen hebben zij dan nog niet. Ook moeder Adriana Laforce – Meijer vertrekt maar zij gaat naar K 206.

*Bron BR 1860 – 1880 Wijk K deel 13 bladzijde 95
Bron Uittreksel bevolkingsregister Gouda 1860 – 1880 door H.W. Hooijmeijer Wijk K 7669*

W.L. Büchner over de pijpenfabrieken

*Voor de bevolking van Gouda in de negentiende eeuw heeft de stadsarts Willem Frederik Büchner grote betekenis gehad onder andere door zijn strijd tegen besmettelijke ziektes als pokken en cholera.
Hij ijverde voor verbetering van de woonomstandigheden, die in die tijd uitermate slecht waren, zeker voor de werkende bevolking. Hij had oog voor het effect van de sterk vervuilde stadsgrachten op de volksgezondheid en drong daarom aan op verbetering van het drinkwater.*

Wikipedia

In zijn *Bijdragen tot de geneeskundige topografie en statistiek van Gouda (1842)* schrijft hij over het ongezonde werk in de pijpenfabriek.

In de Pijpenmakerijen is de arbeid verdeeld tusschen mannen, vrouwen en kinderen. Een slaafschberoep voor den fabrikant : de baas en de vrouw moeten zich veel arbeids en grooten omslag getroosten, om zich, uit hoofde van de geringe verdiensten, een zeer matig bestaan te verschaffen.

Een zeer in het oog vallende achteruitgang heeft in deze fabrieken plaats, en doet voor duurzame vermindering vreezen.

In de laatste 40 jaren is het getal der fabrieken om de helft verminderd, de fabrikanten, met uitzondering van weinig, zijn in welvaart afgenomen, en de fabrieksarbeider leeft in diepe armoede.

Onder de kinderen, die in de Pijpenmakerijen arbeiden, vindt men er, die slechts den ouderdom van zes jaren hebben bereikt.

Des zomers zijn de werkuren van des morgens tot des avonds negen ure; een schraal toegemeten tusschen uur voor het middagmaal is hun vergund.

*Dooreen genomen en over 52 weken verdeeld,
bedragen de verdiensten der kinderen niet meer dan één gulden vijftig cents.*

dan één gulden vijftig cents. De arbeidsweken zijn ten hoogste berekend, want zelden klimmen dezelve tot het getal van 40 in het jaar; des winters toch, en in de Paasch-, Pinkster- en Kermis- week staan de fabrieken stil; ook voor ziekten en andere tegenheden en heletselen moeten eenige weken worden afgetrokken. Zeer ten onregte hoort men vaak de verdiensten der arbeidslieden hooger berekenen, door enkele weken van buitengewone verdiensten tot maatstaf te nemen, zonder te overwegen, dat de arbeidsweken nauwelijks 40 bedragen, terwijl de eetweken het volle getal van 52 opleveren. Wat hier gezegd is, geldt voor al onze fabriekarbeiders; voor de garenspinnerijen mag men eenige arbeidsweken meer nannemen.

De Pijpenmakers-knechts verdienen, dooreen geslagen en over 52 weken verdeeld, niet meer dan drie gulden in de week; de vrouwen kunnen niet hooger dan op één gulden vijftig cents 's weeks worden berekend.

De arbeid der Pijpenmakerijen wordt grootendeels verricht op zeer warm gestookte, dampige en vochtige winkels, met allerlei schadelijke uitwasemingen vervuld. Hij behoort alzoo tot den zeer ongezonden arbeid, met dat gevolg, dat de arbeidslieden er bleek en ongezond uitzien, veelal zwak en meer dan andere ingezetenen aan ziekten onderhevig zijn. Het verkoopen van levensmiddelen, stoffen tot kleeding, enz., door vele fabriekanten gedreven, vermeendert niet weinig de elende des arbeiders, kweekt den zwendelhandel en den verkoop van het fabriekaas voor onmatig geringe prijzen, en werkt krachtig mede, om de Pijpenfabrieken ook hier, gelijk elders, geheel te sloopen en te vernietigen.

Jacobus Craandijk wandelt door Gouda en bezoekt Pijpenfabriek vd Want aan de Kuiperstraat 1875

www.goudsepijp.nl

*Wij zijn de stad dwars doorgestaan en gekomen in een enge straat,
aan wier einde de geestige torenspits oprijst, die van het voormalig St. Barbara Klooster overbleef*

Hier is een pijpenfabriek.

*Verwacht geen paleis der industrie, reusachtig van omvang met de rookkolom,
die uit den hoogen schoorsteen omhoog golft, als de banier van den toren der adellijke burgt.*

't Is een gewoon burgerhuis.

Veel ruimte eischt deze industrie niet; stoom kan zij niet gebruiken;

*de meesten harer werklieden houdt zij in hun eigen huis aan den gang.
Deze fabriek is eene der oudsten in Gouda.*

*Wij treden de lage deur binnen, een bekrompen gangetje door.
Welwillend is ons toegang verleend; de jongste compagnon der firma van der Want zelf geleidt ons.*

collectie SAMH

Hier ligt de grondstof : fijne, ligt grijze klei, ginds wordt de klei fijn gemalen en met water vermengd; in taaije, vierkante blokken afgedeeld, wordt zij naarboven op de werkkamers gebragt.

*Nu komen er tal van handen aan te pas.
Bejaarde mannen rollen de taaije specie in reepen van de vereischte lengte en geven den ruwen vorm van den kop er aan. Anderen fatsoeneren haar in een koperen, met hout bekleeden vorm en drukken met een houten stop de opening in den kop.
Dan wordt de steel doorgeboord met een lang ijzerdraad, en dit is het werk, dat de meeste oplettendheid en oefening vereischt.*

*De taak der mannen is hiermee vooreerst afgeloopen, en de jeugdige pijp komt in handen der vrouwen.
De oneffenheden worden met een scherp mesje weggenomen, maar vooral moet nu op de gewone Goudsche pijp de kop in de goede rigting worden gesteld. Hij wordt afgesneden en er weer op geplaatst zooals 't behoort, tegelijk krijgt hij het knopje aan den achterkant, waarop het merk der pijp wordt gestempeld.*

Wederom gaat zij naar andere vrouwen, die haar polijsten, en die haar, met vele lotgenooten, met den kop naar beneden in holle steenen kegels plaatsen en de ruimte aanvullen met pijpenstof.

Zoo gaan de pijpen naar den oven: daar worden zij gebakken, later stuk voor stuk nagezien, gesorteerd, ingepakt, verzonden. Zoo is er vrij wat handenarbeid toe noodig, eer de pijp gereed is.

De mannen verdienen in de week van f 3,50 tot f 7, -, de vrouwen van f 2, - tot f 3, -, de kinderen van f 1, - tot f 1,50.

Kuiperstraat K 90 later 109 nu Kuiperstraat 18

Direct naast Kuiperstraat 18 bevinden zich op de nummers 22, 24, 26 en 28 de bedrijfspanden van het familiebedrijf Van der Want. Zij zijn aangewezen als eerste gemeentelijke monumenten in Gouda. Boven de deuren en een deel van de ramen zijn Goudse pijpen als ornamenten aangebracht. Op de begane grond en de eerste verdieping vond de fabricage van pijpen en aardewerk plaats.

Kuiperstraat 18 is het derde pand van rechts met de huisnummers 18 en 20

Ivo van der Want 1883 – 1955 begon in deze panden met de fabricage van plateel onder de naam IVORA gebaseerd op de ideeën van de Haagsche Plateelbakkerij Rozenburg.

Wikipedia.org

Klaas en Francina hebben zich komend van K 206b gevestigd op Kuiperstraat K 90 waar het nu Kuiperstraat 18 heet.

Op dit adres wordt het oudste kind van Klaas en Francina geboren. Ze noemen het Jacoba. Heet ze naar Jaapje Rooseboom de moeder van Klaas? Jacoba is geboren op 14 november 1867.

Het volgende adres van Klaas en Francina wordt aldus het bevolkingsregister K 206.

Het bevolkingsregister vermeldt dat Adriana Laforce – Meijer zich al eerder op hetzelfde adres K 206 heeft gevestigd. De beide generaties komen weer bij elkaar.

Klaas Teeuwen is nog altijd olieslager en Adriana nog steeds pijpmaakster.

*Bron Uittreksel bevolkingsregister 1860 – 1880 door H.W. Hooijmeijer Wijk K 7071
Bron BR 1860 – 1880 Wijk K deel 12 bladzijde 107*

Kuiperstraat K 206 later 226a

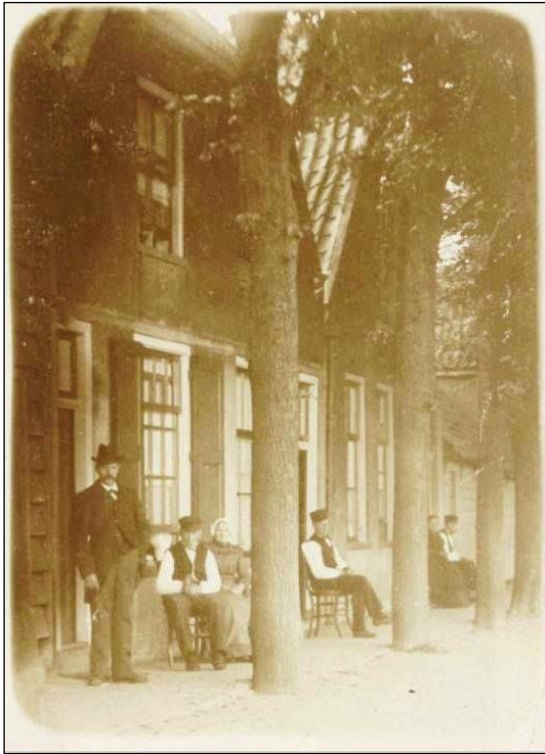
Op het nieuwe adres Kuiperstraat K 206 later 226a wordt het tweede kind van Klaas en Francina geboren op 5 april 1870. Zij noemen het Johannes naar de vader van Klaas.

Na de geboorte van Johannes verhuist het jonge gezin samen met moeder Adriana opnieuw en dat houdt in dat de wereld van de Kuiperstraat plaats maakt voor die van de Korte Akkeren. Het nieuwe adres is Onder de Boompjes P 211 later 219 later 268. Na de omnummering is dit adres veranderd. Nu is het Onder de Boompjes 11.

Bron Uittreksel bevolkingsregister 1860 – 1880 door H.W. Hooijmeijer Wijk K 7663

Onder de Boompjes P 211 later 219 later 268 nu Onder de Boompjes 11

Als je vanaf de Wachtelstraat de loop van de Kromme Gouwe wilt volgen kom je op *Onder de Boompjes* terecht. Nog even verder heet het de Goudkade.

Onder de Boompjes collectie SAMH

Toen Klaas en Francina zich hier met moeder Adriana vestigden, moet het geweest zijn als op bovenstaande oude foto. Hier vormde de *Kromme Gouwe* de grens van het oude Goudse buitengebied dat de *Korte Akkeren* werd genoemd.

Het beeld dat de foto toont van Onder de Boompjes geeft bij benadering de wereld weer waarin ooit grootvader Jurrie Johannes geboren werd.

Waar het nu Onder de Boompjes 11 heet werden nog drie kinderen geboren.

Adriana op 30 juli 1872

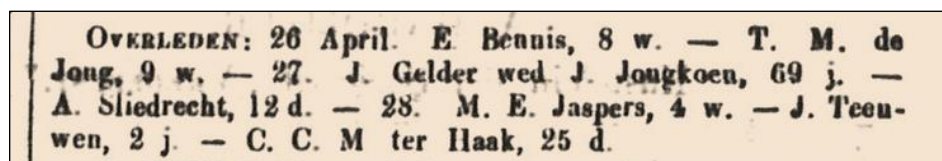
Jurrie Johannes op 30 augustus 1874

Francina Teeuwen op 16 oktober 1876

In de namen van de drie kinderen leven de namen van de beide schoonouders van Klaas Teeuwen voort en die van zijn echtgenote.

Het is opmerkelijk dat het vierde kind niet alleen Jurrie werd genoemd naar zijn opa Jurrie Laforce. Aan zijn naam werd immers nóg een naam toegevoegd en wel de naam van het tweede kind van Klaas en Francina. Dit kind heette Johannes en was op 26 april 1872 overleden. Het was nog maar twee jaar.

Gezien het hier afgebeelde bericht in de *Goudsche Courant* waren er meer kinderen die vroeg overleden. Acht weken. Negen weken. Twaalf dagen. Vier weken. Twee jaar. Vijfentwintig dagen. Het spreekt voor zich.

Het vierde kind van Klaas en Francina moest dus niet alleen Jurrie heten.
Het kreeg een tweede naam erbij.
Die van zijn vroeg overleden broertje. Jurrie *Johannes* werd het dus.
Het is de verre achtergrond van de naam die ook mijn vader droeg net als mijn broer.
Jurrie *Johannes*.

Achter de naam Jurrie gaat een opmerkelijk verhaal schuil.
Het is het verhaal van de vader van Francina Laforce. Zijn doop wordt vermeld in de doopboeken van Gouda. Daarin staat dat ene Jurri La Force geboren op 7 november 1804 gedoopt is op 21 december van datzelfde jaar. De ouders zijn Willem La Force en Pieterella van Wel.
Achter de naam Jurri staat *onecht*.
Achter de naam van de vader staat *zelve tegenwoordig*.
De vader van Francina Laforce was een buitenechtelijk geboren kind.

Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid is hij een nakomeling van het welgestelde geslacht La Force dat in de achttiende eeuw in verschillende huizen aan de Markt van Gouda woonde. Een apotheker, een notaris en de waard van de stadsherberg *Het Herthuys*.

Jurri werd na de vroege dood van zijn moeder opgevangen in haar familie en het verbaast niet dat ook dat een milieu van pijpenmakers was.

In de jaren aan Onder de Boompjes 11 is ook het jongste kind van Klaas en Francina overleden.
Francina overleed op 5 maart 1878 terwijl ze nog maar 1 jaar oud was.

Bron Uittreksel bevolkingsregister 1860 – 1880 door H.W. Hooijmeijer Wijk P 15301

Op deze plaats in het bevolkingsregister staat te lezen dat Klaas *machinist* was. Adriana Laforce – Meijer wordt nog altijd pijpmaakster genoemd.

Op deze plaats in het register wordt tevens vermeld dat moeder Adriana van adres verandert. Ze gaat naar C 79 aan het Nonnenwater. Nog steeds wordt zij pijpmaakster genoemd. Van Klaas en Francina wordt niet vermeld dat ook zij zijn verhuisd. Als Adriana naar C 79 gaat blijven zij met hun kinderen op het eerder vermelde adres.

Korte Akkeren P 268 later 325 nu Prins Hendrikstraat 54

Op een andere plaats in het register wordt vermeld dat Klaas en Francina op 22 maart 1880 opnieuw zijn verhuisd en weer is het naar een adres dat in het deel van Gouda ligt dat de Korte Akkeren heet.

Naast die van de drie kinderen Jacoba, Adriana en Jurrij Johannes wordt nu de naam vermeld van Maria geboren op 23 november 1878.

Maria was dus al geboren voor het gezin naar bovengenoemd adres verhuisde.

De oude begraafplaats aan het begin van de huidige Prins Hendrikstraat is nu een gemeentelijk monument. Mijn opa Jurrie Johannes die het vierde kind van Klaas en Francina was zou er vele jaren later op de leeftijd van 71 jaar in 1946 worden begraven.

*Hier rust onze lieve man, vader en grootvader
Jurrie Johannes Teeuwen, geboren 30 aug. 1874, overleden 23 maart 1946
www.oudebegraafplaatsgouda.nl*

Prins Hendrikstraat P 338 later P 337 nu Prins Hendrikstraat 36

Tenslotte verhuist het gezin opnieuw.

Het blijft in dezelfde omgeving. Het nieuwe adres is P 338 later P 337a. Aldus het Streekarchief is dit adres na de omnummering Prins Hendrikstraat 36 geworden.

Bron Uittreksel bevolkingsregister 1860 – 1880 door H.W. Hooijmeijer Wijk P 15511

Het beroep van Klaas Teeuwen wordt op deze plaats in het register *fabrieksarbeider* genoemd. Klaas is vaak aldus de Burgerlijke Stand getuige geweest bij huwelijken. Telkens wordt in verschillende jaren zijn beroep genoemd.

1862 olieslager

1864 olieslager

1865 olieslager

1866 olieslager

in 1871 wordt hij machinist genoemd

na de geboorte van Maria in 1878 is hij fabrieksarbeider

Na de brand van 1859 werd een stoommachine in gebruik genomen. Mogelijk is dit de reden waarom Klaas in 1866 als machinist te boek staat.

molendatabase.org verdwenen molens - Onder de Boompjes

Korte Akkeren P 338 later P 337a nu Prins Hendrikstraat 36 aldus SAMH

Klaas en Francina met hun vier kinderen Jacoba, Adriana, Jurry Johannes en Maria wonen dus nu op het adres Prins Hendrikstraat 36. Klaas wordt *fabrieksarbeider* genoemd. Stond eerst te lezen dat Francina dienstbode was, nu staat ze te boek als winkelierster.

Prins Hendrikstraat 1912 collectie SAMH

Het huis is betrokken nadat het jongste kind van Klaas en Francina - Maria - was geboren. Dat was in 1878. Als Klaas een klein aantal jaren later overlijdt, zal het niet op dit adres zijn. Dan woont hij na een kort verblijf in Willeskop aan de Eerste Kade 7 achter de Blekerssingel.

*Bron Uittreksel bevolkingsregister 1860 – 1880 door H.W. Hooijmeijer Wijk P 15524
Mail Rosalie Schellingerhout SAMH van 8 december 2020*

De oliemolen

Was Klaas nog altijd werkzaam op de oliemolen?

Was het de oliemolen die zich hier op de Korte Akkeren bevond en op zeker moment de bestemming zou krijgen die de Producent later eraan geven zou?

Oliemolen gelegen aan Onder de Boompjes gezien vanaf de Lazaruskade collectie SAMH

De molen aan de Kromme Gouwe kent een lange voorgeschiedenis. In 1625 is sprake van een runmolen gesticht door Andries de Busschere. Later zou de molen ook dienen voor het malen van oliezaden. In het kadaster van 1811 - 1832 wordt Nicolaas

IJzendoorn als eigenaar vermeld. Na de brand van 1859 werd de molen vervangen door een *stoommachine* en was Klaas één van de *machinisten*.

In de *Stadswandeling door de Korte Akkeren* lees ik op pagina 15 dat de in 1915 opgerichte coöperatie van kaasboeren *De Producent* na 1919 naast de verkoop van boerenkaas overging tot de productie van veevoeder.

Daartoe nam *De Producent* een niet meer in bedrijf zijnde oude olieslagerij langs de *Kromme Gouwe aan het landelijke weggetje Onder de Boompjes* over en begon daar de zogenoemde koekenfabriek.

Waarschijnlijk heeft Klaas in diezelfde oliemolen jaren lang gewerkt.

www.diegooude.nl

Willeskop en tenslotte Karnemelksloot R 354 nu Eerste Kade 7

Klaas heeft altijd in de Korte Akkeren gewoond afgezien van het uitstapje naar de Kuiperstraat. Eén van de redenen zou kunnen zijn dat hij zodoende dicht bij zijn werk woonde. Maar zoals gezegd vond hij in de Korte Akkeren niet zijn eindadres.

Op 14 juni 1887 overlijdt mijn overgrootvader.

De aangifte vermeldt dat hij woonachting is Karnemelksloot R354. Nu heet het daar Eerste Kade 7.

In de kwartierstaat die mijn vader heeft opgesteld, heeft hij geschreven dat Klaas overleden is in Willeskop.

In het interview dat ik mijn oom Klaas in 1993 afnam vertelde hij mij dat zijn overgrootvader - die dus ook Klaas heette - op 14 juni 1887 het leven verloor bij een ongeval op de oliemolen waar hij als olieslager werkzaam was.

De aangifte van het overlijden van Klaas Teeuwen vermeldt niets van dit ongeval laat staan dat Klaas in Willeskop overleden zou zijn.

Ik vermoed dat de vork anders in de steel zat.

Ik vond een bericht dat op 15 januari 1865 de *Goudsche Courant* haalde en dat was niet voor niets.

Er had een ongeval plaatsgevonden dat ongetwijfeld bij velen een diepe indruk maakte.

Bij dit ongeluk verloor Klaas zijn enige broer Martinus die drie jaar jonger was dan hij.

Het moet voor Klaas een grote schok geweest zijn en waarschijnlijk heeft hij het zijn kinderen meer dan eens verteld.

Zo kan het familieverhaal zijn eigen leven zijn gaan leiden.

Ik vermoed dat bij het doorvertellen van dit gruwelijke bericht in de derde generatie van oom Klaas en mijn vader een persoonsverwisseling plaats vond.

Binnenland.

Gouda, 12 Jan. Heden namiddag, ten ongeveer half vier ure is een knecht van den heer Mertz, olie-molenaar onder de boompjes alhier, genaamd Martinus Teeuwen, onder het verrigten zijner werkzaamheden tusschen de machine geraakt en bijna geheel verbrijzeld, nalatende eene vrouw en een kind.

Het was Martinus.

Het leed droeg mijn overgrootvader zijn verdere leven met zich mee.

Dat Klaas Teeuwen in Willeskop zou zijn overleden wordt weersproken door de gegevens van de Burgerlijke Stand. Daar wordt vermeld dat de fabrieksarbeider Klaas Teeuwen met de winkelierster Francina Laforce op 2 december 1881 naar Utrecht is vertrokken.

In 1884 komen zij na drie jaar terug. De Burgerlijke stand noemt als vorige woonplaats Willeskop en vermeldt op hetzelfde blad de overlijdensdatum namelijk 14 juni 1887.

ADVERTENTIËN.

** Heden overleed, tot onze diepe droefheid, na een langdurig en smartelijk lijden, onze geliefde Man en Vader, NICOLAAS TEEUWEN, in den ouderdom van 52 jaren.

Wed. N. TEEUWEN—LA FORCE
en Kinderen.

Gouda, 14 Juni 1887.

Ik vond behalve boven genoemd krantenbericht óók de overlijdensadvertentie van mijn overgrootvader. Het valt op dat mijn overgrootvader niet Klaas maar Nicolaas wordt genoemd.

Maar vooral valt de formulering van het bericht op.

Na een langdurig en smartelijk lijden.

Was hij ziek geweest of was een ongeluk de oorzaak van het langdurig en smartelijk lijden? Ik vermoed dat het eerste het geval is geweest.

N° 351

Den *Twintigsten Juni* — Achtien honderd
zeven en tachtig, zijn voor ons ondergeteekende AMBTENAAR VAN DEN BURGERLIJKE STAND
der Gemeente GOUDA, verschenen: *Jurriaan Herman de Groot*,
Achttien en tachtig jaren, dirigerend van de begraafplaats te Lieve
Gruensendaal, oud drie en vyftig jaren, bruidkammer, be-
ten. — wonende alhier; welke ons verklaard hebben, dat
op den *Veertienden* *dezes* maand des *avonds* —
ten *halfnauw* ure, in het huis *aan de Karmersdijk*,
letter *B*, nummer *drie honderd twee en vyftig* in den ouderdom
van *twee en vyftig jaren* — is overleden:
Klaas Teeuwen, diestlager, geboren en
wonende alhier, getrouwd met Francina La Force,
Zoon van Jan Teeuwen en Jaapje Roosboom,
beiden overleden.
Na voorlezing is deze akte door ons *en de declarantes* geteekend.
J. H. de Groot
J. O. Groenewoud *M. W. de Groot*

De pagina uit het bevolkingsregister vermeldt het beroep van Klaas Teeuwen. Hij was ook aan het eind van zijn leven olieslager. Het adres is zoals gezegd Karnemelksloot R 354 nu Eerste Kade 7.

De onderstaande foto is genomen op de hoek van Karnemelksloot en Eerste Kade. Klaas en Francina hebben hier na hun terugkomst uit Willeskop heel wat voetstappen liggen

De Weduwe Teeuwen verzoekt beleefd om wasschen en mangelgoed

Portret van de pijpenmakersdochter Francina Laforce 1844 - 1918

Op 14 juni 1887 was Klaas Teeuwen overleden.

Francina Laforce bleef achter met vier kinderen. Jacoba was negentien. Adriana was veertien. Jurrie Johannes was twaalf en Maria acht jaar oud.

Francina was een jonge weduwe van 42 jaar. Ze is niet aan de Eerste Kade blijven wonen gezien de adressen op een aantal advertenties. Ze is niet hertrouwd. Ze moet de kost verdienen en gaat dat doen als wasvrouw *tot verzorging van haar vier kinderen*.

Francina heeft de advertenties kunnen bekostigen.
Haar eigen familie had het allesbehalve breed. Twee van haar broers werden niet voor niets wegens openbare dronkenschap opgepakt. Ik denk aan de stiefgrootvader

van Klaas. Deze Willem Verdouw bezat in Gouda enkele huizen. Reden om te vermoeden dat de familie Teeuwen niet die armoede gekend heeft waaronder de familie Laforce gebukt moet zijn gegaan.

Goudsche Courant 3 november 1888 Weduwe Teeuwen Groeneweg Muilepoort L155

Goudsche Courant 24 februari 1890 Weduwe Teeuwen Weeserf

Francina Laforce heeft nog jaren geleefd.
Op 22 juli 1918 is zij gestorven.

In het najaar van 1993 heb ik in het kader van mijn training *Klinisch Pastorale Vorming* onder meer Oom Klaas mogen interviewen.
Hij vertelde mij over Francina Laforce.

Hij zei dat opa Jurrie Johannes al vroeg mee verantwoordelijk was voor brood op de plank.
Hij was nog geen dertien jaar. Hij was naast zijn drie zusters de enige man in huis.

Oom Klaas herinnerde zich zijn grootmoeder Francina Laforce als een flinke vrouw.
Wat niet wil zeggen, voegde hij eraan toe, dat ze groot was. Integendeel. Het was een kleine vrouw!

Maar flink!
En goed!
En met een eigen wil!

Oom Klaas was op één van de laatste momenten voor het overlijden van zijn grootmoeder Francina Laforce bij haar. Hij zag haar nóg voor zich in bed vlak voor haar dood.
Het was in het huis aan het Nonnenwater.
Hij was toen zelf veertien jaar.

GENERATIE XII

JURRIE JOHANNES TEEUWEN 30.08.1874 - 23.03.1946 EN HENDRINA GERARDA VAN DETH
25.01.1869 - 16.02.1957

Van links naar rechts Jan, Martien, Jane, Opoe Teeuwen, Jo, Opa Teeuwen, Klaas, Hendrien, Roel, Frans en Anna
Op de achtergrond de spoorbrug over de Gouwe

Jurrie Johannes Teeuwen en Hendrina Gerarda van Deth traden op 14 september 1898 in het huwelijk.

Opoe Teeuwen kwam uit een familie van goud - en zilversmeden die vanaf de eerste helft van de achttiende eeuw in Gouda heeft gewoond. Ik ben naar haar vernoemd.

Opa kreeg al vroeg de kans om een eigen slagerij te beginnen aan de Hoge Gouwe die drie generaties lang zou bestaan. Hij zou functies bekleden in de Hervormde Gemeente van Gouda en was actief in de Antirevolutionaire Partij. In de loop van de tijd kwam hij in het bezit van enkele huizen.

Opoe stierf op de hoge leeftijd van achtentachtig jaar.

Het familieportret plaatst het gezin in de vertrouwde context van de Gouwe waar het geslacht vanaf de zeventiende eeuw van generatie op generatie zijn bestaan gevonden heeft.

Henk G. Teeuwen
Lente 2022